Per Haukeberg

Forord til den elektroniske utgave

Dette verk av **Nini Roll Anker** (1873-1942) er digitalisert i september 2012 av Nasjonalbiblioteket, Oslo og tilpasset for Projekt Runeberg i september 2014 av Ralph E.

Da Magnus Stern første gang kom i deres hus, hadde Anine og Per Haukeberg været gift i elleve aar.

*

Anine Haukeberg var av Rindal-slegten. Rindal-slegten hadde i flere led hat det ved sig, at dens mænd var ilde likt, mens kvinderne blev nævnt og søkt for sin skjønhet.

Da Per Haukeberg paa en forretningstur nordover for første gang saa Anine og hendes søstre, slap det som vanlig en ed fra ham. Han hadde piskedø aldrig set saa meget lyst og let og forbanna vakkert samlet paa én flekk før. — Og han var formodentlig blit ved én av dem alt den gangen, hadde han ikke røket uklar med sakfører Rindal om skjærpene.

Det var paa den turen Per Haukeberg fik vér av at det var noget muskus mellem Rindal og bønderne — og da Marinius Rindal bare gled som en makk mellem fingrene paa ham, hvergang han trodde han hadde ham, saa slog han en dag i bordet, brøt av forhandlingerne og reiste — uten2

at faa sagt farvel til familien, som i otte dage hadde vist ham en gjestfrihet han knapt hadde oplevd maken til — og det i et hjem der det nylig hadde været holdt eksekution......

Siden kom processen — som han tapte. Endda han skulde svær'e sig ind i rø'este helvede paa at baade sakføreren paa Mestad og de fallerte brødrene Rindal paa Rindalsnesset var vel vitende om at skjærpene i Mestad-botten ikke var værdt sedlen de var skrevet paa! Men fan ta det!

Den processen hadde ført det med sig, at han hadde holdt sig til skogen og latt ertsen fare. — Skogen lot sig ikke ljuge unda i prøver og forekomster og mutinger, — skogen lot sig tælle og lægge ihop og multiplisere, den -— og i reknekunsten skulde de passe sig for at kapkjøre med Per Haukeberg!

Paa det viset hadde processen sin part i at Per Haukeberg nu var paa vei til at bli en velholden mand, og den kunde vel ogsaa sies at ha været redskapet som bragte ham Anine......

For da saken skulde for overretten, kom sakfører Rindal til Kristiania og hadde sin søster Anine med paa byturen. — Og den dagen processen taptes, kom Anine Rindal op i hotellet til ham og blev sittende og prate med ham om moroen de hadde hat paa Mestad, som om det derre med processen hverken kom ham eller hende ved. Og det hadde endt med at han hadde fulgt hende paa teater samme kvelden —- han skulde ha forsvoret3

at slikt kunde ske. For han var eitrende gal paa broren ... Ja, tænkte han paa broren, mens han sat ved siden av Anine paa teatret, saa tok det til at smaabanne indi ham — men saa han paa søsteren, kjendte han noget likt det som kom over ham paa solspil en vaarmorgen, til nu det bedste han visste. —

Nogen maaneder eFter hadde Anine Rindal og Per Haukeberg holdt bryllup. — Det hadde staat paa et av hotellerne. Selv hadde han hverken mor eller far i live — søstrene var i Amerika. Og op til Mestad reiste han ikke mer. — Men skjønt bryllupet stod saa langt fra Anines hjemtrakt, hadde hendes slegt været talrik tilstede —

den var stor og forgrenet, Rindalslegten; hendes ældste bror, presten, hadde vidd dem — og fætteren, som blev professor samme aaret, hadde holdt skaaltalen for brudeparret. — Per hadde betalt.

Han hadde været gla ved at faa hende. Den gangen han endda tænkte tilbake paa det, gik en sammenligning fra jagtlivet ham i sindet — det livet, som til da hadde git ham de sterkeste glædesrykkene. — Da han blev alene med Anine, hadde han kjendt noget likt det som kom over ham hin kveld han efter tre somres faafengd slit var kommet i hold paa renbukken — noget slikt styrløst langt indi brystet hadde han kjendt. For det hadde ikke været endetil at gaa frem til Anine heller. Det var noget som holdt igjen4

der hun kom fra. En barndomsforelsking eller noget slikt, som hun ikke hadde visst at komme sig løs av. — Rede paa det fik han aldrig — av Anine.

Per Haukeberg var en mand som stod opi meget. Han hadde slaat sig op selv, og hadde ikke livet lært ham andet, saa hadde det lært ham at det var ett menneske han kunde lite paa i en krapp sving, og den fyren het Per Haukeberg. — Med de andre kunde det være saa fra og til — men det tryggeste var ikke at gi ut for mye tomm . . . .

Dette hadde han hat paa det rene — saa syntes han — fra han var nævestor og fulgte faren tilskogs fra plassen med tømmerstuttingen, og til han sat som trælastgrosserer i egen villa i en av indlandsbyerne.

Likevel — en tid i hans liv var det gaat ham av minde — i hans egteskaps første tid.

Per Haukeberg hadde ikke hat stunder til at befatte sig meget med kvindfolk. Han hadde brukt kvinder, naar han trængte dem, han som andre; men han hadde aldrig hat noget varig forhold til nogen kvinde — ja, han kunde vel si han aldrig hadde snakket (det han vilde kalde snakket) med en dame de tredve aarene han hadde levd, før han traf Anine. — Han hadde tøiset med dem sommetider — simpelt tøis med simple jenter — og finere tøis med damerne5

hos forretningsforbindelserne. Men samtalt — nei.

Ikke heller hadde han det ved sig, at folk indlot sig med ham — allersidst kvindfolk. Hertil gjorde en legemlig mangel sit. Per Haukeberg var et grand døvhørt — ikke hvad man kalder døv, han fulgte uten vanskelighet en samtale, der det taltes nær ved ham — men snakket flere mennesker op, mistet han mange ord, og blev de høimælt, tok det til at suse, jevnt og vedholdende som skogsus, for ørene paa ham, og han skjelnet ikke mer det som blev sagt.

For døvheten var det ingen raad — han hadde søkt flere læger, da han fik midler til det. De gav alle omkring samme besked — feilen var botløs. Om oprindelsen til døvheten la de ut forskjellig, og han hjalp dem ikke frem til den rette aar-saken; for selv tvilte Per Haukeberg ikke paa at han hadde faat ørene ødelagt av slag faren gav ham i opveksten. Han hadde ikke lagt fingrene imellem, den karen . . .

Paa grund av døvheten holdt han sig mer tilbake hvor det var flere tilstede — og han lærte tidlig at veie ordene og ikke gi dem fra sig, før han var sikker paa de faldt rigtig til. Det hadde hændt — og da særlig mens han som ældste elev gik den treaarige handelsskolen — at han var kommet ut for det samme som manden med økseskaftet. Og han hadde tat lære av det. Folk skulde slippe at le av Per Haukeberg.6

Saa kom Anine Rindal ind i hans liv. Anine var det første menneske som kom ham nær ind-paa livet, siden han som femtenaars gut tok skogen fat og ikke mer vendte hjem til plassen. Anine sat i stuen og lydde paa alt han sa.

Og han, som kunde gaa tiende i dagevis, han hadde gaat omkring taletrengt som en prest — hadde fulgt hende fra rum til rum med saker han maatte ha utredd for hende, paa timen —

Han, som aldrig pleiet at handle uten eftertanke, han hadde gjort ting, han knapt visste han hadde i hugen, før de var fuldgjort . . .

Naar han vaaknet om morgenen, reiste han sig paa albuen og saa at hun laa der — og saa paa hende, mens hun sov — ja, han kunde sitte halvtimevis og se paa hende der hun laa og sov. Da rørte det sig kjensler i ham, som

han ikke trodde fandtes i voksent folk — rørte sig i vild-skap, i lekelyst, i ungegraat og morslængsel . . . og naar hun vaaknet og skrek til for det han tok haardt, da gjemte han øinene indtil hende, paa det at hun ikke skulde ændse ham . . .

Men Anine merket det og lo.

„End saa kjær du er i mig, Perr," — sa hun — og hun strøk med en finger under øiet paa ham, og hun stirret nyfikent paa fingeren, som blev vaat.

Han talte ofte til hende om forretninger, dette første aaret.

Naar han siden mindtes hvordan han hadde7

sittet utover kveldene og lagt ut for hende baade om planer og spekulationer — da strammet en muskel under venstre øie sig i Per Haukebergs graa, magre ansigt, og venstre mundvik trak sig opover; det var en grimase han hadde lagt sig til for længe siden, hver gang en beregning klikket for ham — nu huserte den paa egenhaand i hans ansigt og meldte ham saa at si dumheten han hadde gjort, næsten før tanken hadde tak i den . . .

Minder fra hans nygifte tid kom ellers ikke ofte til Per Haukeberg i senere aar. Naar de kom, fulgtes de av én tankerække:

Han hadde latt sig lure.

Javel. Det var ellers ikke hans vis . . .

Men var det Anine Rindal, som hadde lurt ham? Det kunde synes saa — særlig naar en husket paa hvordan han hadde hængt efter hende som en tomsing — og baaret hjem til hende alt slikt som kan komme for en mand eftersom dagen gaar . . .

Det kunde kanske synes, naar en tænkte det løselig over, som om det var Anine som med de blanke øinene sine og de redebonne ordene var blit sittende igjen med profitten — som den snedigste. At han hadde latt sig braata av hende, Anine . . .

Men det var ikke saa, naar en tænkte det helt igjennem, i grund og bund —.8

Det var ikke Anine Rindal som hadde lurt Per Haukeberg. Ikke hun mer end noget andet menneske! Det var en anden som fik staa for den affæren . . .

For det var ikke mer end én som kunde lure Per Haukeberg. Og det var Per Haukeberg selv. Han selv. -----

Han hadde glemt sig. Han hadde villet glemme sig.

Han hadde sluppet sig til med Anine. Han hadde villet hvile ut i Anine. For han var lei og kjei! Lei av støt at maatte agte sig — lei av at være alene — lei av at maatte holde kjæft! Lei av den evindelige røsten som mante: Var dig naa, Per! Han hadde git røsten fanden!

Men naar en lukker øienlokkene, er det tyven ser sit snitt . . .

Hadde han trodd at noget menneske var at lite paa — hadde han, Per Haukeberg, nogenstid trodd det?

Visste han ikke fra tidligst tid hvad slegt hun kom av? Ho ho!

Da hun stod i døren til rummet hans den dagen processen var gaat til helvede for ham, hadde hun smilt. — „Du smiler som bror din, men piskedø er du deilig," hadde han tænkt. Akkurat det hadde han tænkt . . .

De ukerne han gik og ventet svar fra hende — det hun ikke kunde gi ham før hun hadde9

greid op med den andre, nordpaa . . . Muskus, hadde han tænkt, muskus! Akkurat muskus.

Likevel, des mer han hadde set hende des mer han husket paa hende, des mer vilde han ha hende. Hun var som storvildtet, — den som har set skimten av det i tykningen, maa efter . . .

Og da han hadde hat hende, hadde han tat sig en skytterrus . . .

Han hadde lagt børsa fra sig og var gaat tilskogs med hende . . .

Han hadde sluppet sig til. Han hadde tynt røsten som evelig skrek: var dig — han hadde tynt vet og forstand — han hadde ropt frem en gutunge og latt ham tyne Per Haukeberg . . .

Med Anine hadde han tomlet som en leke, i Anine hadde han lagt ned alt han eide som i et skrin bare han hadde nøklen til — Anine skulde være mor og søster og tøs og kone.

Han hadde været vetløs.

Han hadde været uvettig . . .

Men det var ikke Anine — han, Per Haukeberg, hadde selv villet det slik.

Anine hadde været glasset og vinen — han hadde selv tat sig rusen.

Og da han vaaknet — da han blev ædru — da gik det ham som folk flest efter førstegangs rus: han bandte sig selv. Og han bandte vinen, som hadde voldt det.10

De hadde været gift i tretten maaneder, og Anine var med barn, da Per Haukeberg første gang fik ver av, at hun ikke holdt tætt med det han snakket om, naar de bare var de to, og døren ut var stængt.

Det gjaldt en handel — ingen stor handel. Men stor nok, pokkern, at bli snytt for. En liten skogteig nær svenskegrænsen . .. han skulde vel ha gjort et par tusen ut av den, netto.

Saa gik den fra ham — saa at si for næsen paa ham. Men det var ikke andre end Seth som hadde et nyss i noget. Og selvsagt Anine . . .

Seth hadde gaat skogen over — men Seth hadde sine procenter, saa han var tætt nok, fanken . . .

Kjøperen var et „konsortium". Han kjendte det knepet. Det var hi med mange utganger. Men Per Haukeberg hadde været efter ræv før — han hadde ringet ræv før . . .

Han satte Seth paa sporet. Og en maanedstid efter hadde Seth gaat konsortiet op. Det tok sig mangen sving, indom den og indom den. Men hos Rindal-Pettersen blev det stand.

Seth hadde gaat op ræven.

Per Haukeberg sat paa kontoret, da han fik vite det. Seth stod skjævskuldret for ham oggliste,skraaen levde i munden paa ham som altid i festlig stund.

„Det er vel," sa Per Haukeberg.

Seth gik.

Per Haukeberg rørte sig ikke. Det var ikke11

andet end musklen under venstre øie som rørte sig paa ham. Pulten stod ved vinduet, og folk som gik forbi, saa at Haukeberg sat og smilte

Han var ikke den mand som krømpet sig for at kjendes ved faktum ... Og dennegang saa han faktum i et blink.

Han saa Anine.

Han saa Rindal-Pettersen i sofaen og Anine paa pianokrakken og vinbrettet imellem dem — mens besøket rakk like til han, Per Haukeberg, kom hjem til middagen.

„Ikke saan rigtig søskenbarn, men næsten da," hadde hun sagt....................

Hr. Rindal-Pettersen var kommet dit til byen for at slaa sig frem som kommissionær. Ogsaa i trælast. Han hadde gjort første steget paa Per Haukebergs ryg — bakpaa Per Haukebergs ryg . . . Den kunde passelig tjene en kar som ham — en mand av Rindalslegten, til springfjæl . . .

„End saa sen du er, Perr," hadde Anine sagt, da han kom hjem tilkvelds.

Og om litt hadde hun sagt:

„Har du hat noe leit da, Perr?"

„Nei," hadde han svart. „Nei — ikke andet end jeg kunde vente mig."

Hun fik ikke et ord mer av ham — hverken om dette eller andet han efter denne dag arbeidet12

med. Per Haukeberg var ikke av dem, som oversat første gangs varsel.

Hun tigde og bad om forklaring. Han ristet hende av sig. Hun smøg sig til ham som katten til gruen — da tok han hende kvasst ind til sig, men uten ord. Hun nævnte barnet hun gik med

— Per rakte hende haanden og holdt om hendes haand mens han sa: „Du faar lage det, saa det blir en gut, Anine."

Og i tiden som led av fra dagen han hadde faat visshet for at Anine ikke var at lite paa, og til hun fødte, tænkte han nu støt paa barnet han skulde faa.

Til da hadde han litet opholdt sig ved de tanker

— helst hadde han set at Anine hadde faat være fri og ubunden — og uskjemd paa kroppen — endda i nogen aar. Det fulgte ogsaa store utgifter med barsel og barnestel — han hadde bruk for alle ledige skillinger for det første . . .

Nu blev det anderledes.

Han gjorde status op slik:

Fik han en søn, skulde hans og Anines egte-skap bestaa. Blev det en pike, fik det bero paa . . . Men det skulde ikke bli Rindalslag i én som bar Per Haukebergs navn, saapas visste han — om han saa selv skulde banke hver draape Rindalsblod ut av gutten. Og vilde han beholde gutten, fik moren følge med — det hadde han klart for sig. — Med en jente var det anderledes — paa en jente laa det mindre vegt. Rime-13

ligvis vilde hun holde sig nær moren i alle ting — og skifte navn som moren saasnart hun blev fuldvoksen.

Per Haukeberg hadde selskap i disse tanker, naar han sat faamælt hjemme i stuen og saa Anine gaa til og fra, besværligere for hver dag . . .

Han kjendte sig ellers adskillig ensom — særlig efter at Anine hadde faat søsteren i huset; hun kom like fra Mestad, fuld av nyhendinger, som Anine nærte sig paa saa hun igjen blev blank og levende i de lange øinene . . .

„Be hit en ven da, Per," sa søsteren — „saa kan vi faa os e' lita hygge, hun kan trænge det nu, Anine stakkarn."

Men Per Haukeberg hadde ikke flust med venner.

„Dere faa be Rindal-Pettersen," sa han.

Nei, Per Haukeberg hadde ikke hat bruk for venner mens han kløv — ikke raad til dem heller. Et venskap — det er tiest som klave til ku . . . bekjendtskaper var det P. Haukeberg trængte. Han hadde brukt menneskene som redskap — og vraket det han ikke hadde bruk for. Derfor hadde han hat held og fremgang hittil. Og skulde ha det herefter — hele ræve- og Rindal-hurven i trods!

I slike tanker sat Per Haukeberg, mensAnines og søsterens kipne snak randt igjennem stuen som en bækkesilr. — Og han saa Anine som14

han sat med øinene i gulvet — og saa hende rundt . . . Han hørte paa tiskre og kviskre om folk der nord han ikke kjendte — og Anine blev som en langfremmed for ham.

Og han takserte Anine Rindal — som han var vant til at taksere skog og folk og muligheter.

Per Haukeberg fik en søn. Han døptes Per.

Anine bad om at faa morfarens navn lagt til, men han negtet det tvert.

Hadde Per Haukeberg nogen han ønsket tilkaldt eller skrevet ind som fadder?

Nei, det fik greie sig med navnet for hans del. Men det vilde han være alene om. —

Anine bar selv gutten til daaben. Per sat nede i kirken og saa hende komme frem over korgulvet med ham — da tok hjertet til at dundre. Aldrig hadde han set vakrere syn end Anine, lysklædd og storøid, med gutten i armen . . .

Og fadderne steg frem; det var broren, Ma-rinius, og fætteren, professoren, — og søsteren, som skulde gjøre det rikeste gifte i hele Helgeland.

De lovte i kor de skulde være gutten i forældres sted . . . Han forstod det saa. Men da svor han sin salighets ed der han sat, at det aldrig skulde ske!15

Aarene gik.

Per Haukeberg la summa paa summa til P. Haukebergs løpende konto i byens bank — for saa en dag at sætte alt ihop ind paa ett kjøp, én vaaget spekulation. Men vær sikker! Der Per Haukeberg ståk næven ind, der fulgte det skillinger med ut! Og det gjaldt ikke længer smaa-teiger og mellemhandler — Per Haukeberg kjøpte skog til drift og uthogging landet over — og det stod folk bak, som ikke satte pengene paa hvilket-somhelst kort. P. Haukeberg var kjendt og sikker nok, fanken.

Per og Anine Haukeberg kom ikke bare i de bedste husene deroppe i indlands-byen. Naar Per Haukeberg var nede i Kristiania, som ofte hændte — eller længer sør i vasdrags-byerne, der han hadde sine aarvisse forbindelser, var han velset gjest hos mænd som saa at si var odels-baaren til tømmer og last . . .

Og Anine blev buden med.

For disse folk likte Anine. Per merket det — og førte det paa hendes kreditside.

Anine visste at greie sig mellem storfolk, — merkelig godt greide hun sig. — Det gik en fin-liten endring over hende, naar hun traadte ind i de store rummene, hvor hverken hun eller han kjendte sig hjemme — men endda var hun sig selv lik, som hun sat og pratet letvint og smaa-lystig med forbindelserne og deres fruer.16

Hun var ham en støtte i saa maate — ja, han skjulte ikke for sig selv, at det svarte sig for ham paa mer end ett vis at ta Anine med paa byturene.

Selv hadde han støt kjendt sig ilde ved, saa snart det bar fra kontorene og over i privatleilig-heten, der grossererdamerne sat paa putestoler . . . han blev svedt, straks han kjendte teppe-lugten, som stod stram mot ham fra de stuerne. Og han visste inderlig vel, at her var det om at gjøre at skifte ordlag svintest mulig — som han ogsaa byttet fotlag saasnart han kom fra kontoret, hvor mandsskridtene lød greit mot gulvplankerne, og ind paa de tykke teppnerne, der al lyd blev væk som i mose . . .

Men ett var at ha tæften — den hadde han aldrig mankert — et andet var at lære sig grepene . . . Det var no muskus med de grepene

Inde paa kontoret sat han, Per Haukeberg, sgu trygt nok i stolen de bød ham — men ikke saasnart kom han over i putestolene, før den fandens svedtingen begyndte. Inde paa kontoret saa han mangen god gang over paa ham bak chefspulten og tænkte: sat Per Haukebergs hode paa den skrotten, saa hadde du ikke nødig at grublisere saa hardt, far . . . men ikke før kom han over i leiligheten, saa var han forsyne mig ikke langt fra at ønske Per Haukeberg fan i vold.17

Det var som braat at bli kjeivhændt — det var som at ri' en fole som alt i ett gjorde bukke-sprætt; ret som han sat kunde han faa som føling av et smil i luften, som en liten lattergufs bak ryggen, en blinking av et øienlok — som nogen eller noget midt i samtalen hadde gjort ham et puss . . . Ikke saa, at han kunde hogge merke i en bestemt erindring og si den gangen

— ingen gang hadde han forløpet sig eller gjort sig til nar det han visste. Men det var det „nær paa" — det var det at maatte ha øinene saa uop-hørligen med sig, at en snøt fik tid til at summe sig paa det som blev sagt og

spurt. Snart var det et spiseredskap han ikke kjendte bruken av,

— snart et spørsmaal bak stolen fra tjenestejenten som han daarlig hørte. Idelig var det noget nyt . . .

Han lot sig ikke merke med noget — det trodde han han kunde si. Men han kjendte sig ilde ved. Og her kom forskjellen mellem ham og Anine.

For Anine trivdes.

Anine trivdes i de fremmede husene.

Han skjønte nok — og hadde til overflod hendes egne ord for det — at meget der var hende til overhændig forbauselse; men saa vel visste hun at hytte sig mot nye indtryk, at ikke et liv skulde merke paa hende at hun ikke hadde gaat paa moseteppener og drukket champagne al sin tid. — Det nye hun saa, gled bare i rapt glitter ind igjennem øienkrikene paa hende —

ellers laa ansigtet hendes blidt og fint, med barnslig runding om kjaken, — og paa læberne sat det ord, evindelig nye smaa ord, som hun blindbandt og vildledte med . . .

Ikke, at Anine skravlet — som saamange kvindfolk, baade av deres omgang og i byerne sørpaa. Hun snakket ikke en gang meget — ialfald ikke i utrængsmaal. Men hun gik i sine ord som i sine klær — mykt og ledig med plagg over plagg, som smøg sig indtil, saa det ene aldrig forraadte det andre. Og ingen visste, eller kunde vite, hvad som var inderst — uten den som hadde set hende naken.

I begyndelsen — i den tidligste begyndelse, den som laa løs og uten sammhæng med hans øvrige liv — hadde Anine sommetider vakt som en slags ærefrygt i ham — ja, en slags vek trang til at bøie sig, som for det overvættes. Det at finde uttryk i samme susende nu som nogenting kom paa — i den knappeste knipen og i den leieste tver-snu — det laa saa utenfor hans egen evne at han stanset op for det og strøk luen.

Men siden — siden hadde han sat luen paa sig igjen.

Og eftersom tiden gik hadde han sin moro av at sitte og lye, saa til den ene og saa til den andre av Rindalslegten, efterhvert som de kom i hans vei. — Og han fandt igjen Anine i slegts-røsten og i Rindalsordene— ja, om det saa var i den teologiske professors talegaver, saa var hun der . ..19

Hun var ett med folket sit. Baade i det ene og det andre. Baade i det gode og det værste.

Hvor hændig la ikke Marinius Rindal, sakføreren, ut om skogskjøtsel om kvelden samme dagen han hadde bladd i tidsskriftet for skogbruk inde paa hans, Pers, kontor? Like til faguttrykkene, saa hang de ved ham — ingen fan skulde mistænke den fyren for aldrig at ha set et stikke-bret.

Som broren saa ogsaa Anine. Hun raspet her og hun raspet der — og naar hun sat i grosserer Goldmans stue, saa pratet hun forsyne mig like gelaufent med grossereren om ottetom og titom som med fruen om teaterstykker . . .

Og likesom sakføreren paa Mestad, Marinius, hadde glidd mellem paragrafer og ut og ind igjennem loven som igjennem en makkstukken væg — akkurat slik snodde og snoget presten Rindal, ældste-broren, sig, da han kom op i prestefeiden i dagspressen. Lydløst og inderlig hadde Per Haukeberg ledd, mens han fulgte svogerens bugter opefter ritualer og nedefter bibelord og trosbekendelser. De kjørte op med en hovedstadsprofessor mot ham. Men svips smatt han ind under selveste fakultetet! De hadde glemt det sat Rin-dalsart indenfor de murene ogsaa! De trodde de hadde ham! Jaggu sa han det! Nei, den fyren gik ikke i aaletine!20

Like litt som Anine, søsteren . . .

Men det gik et par aar og mer, efter hændelsen med konsortiet og Rindal-Pettersen, før Per Haukeberg fik taket paa Anine. Overtaket.

Hun gled unda . . .

Det var greit nok, at hun somme tider løi for ham og oftere døljet — men enten stakk hun i at graate, med armene om halsen paa ham, saa han — vel. Eller hun tydet ut og tydet bort og kumplet om til han ikke vann følge længer, men lot opgjøret gaa til grunds i Rindalsordene —

For Anine var løgnen noget nær det spekulation og jagt var for ham. Ja, han anskuet det saa. Saa ubetimelig ofte smaaløi hun, at en fik tro det var for sports skyld — for nøds skyld var det ikke. Var det en sandhet og en løgn side om side, saa piskedø om hun ikke i ni av ti tilfælde tok efter løgnen; det var som sindet hendes droges til den, — likesom hans egen haand droges til børsen, om den hang paa knagg med stokken . . . Han kunde spørre: Har ingen været her i formiddag? Og hun svarte: nei. Men i det samme fik hun løgnøinene paa sig — rapheten i blikket, resikoblikket . . . Jassaa, kunde han saa si, jassaa, jeg traf fru Saaogsaa — hun kom fra dig, sa hun, kunde han si . . . Aa-ja! svarte hun da — hende glemte jeg. — Men hun hadde ikke glemt, fanken. Hun tænkte vel bare som saa, at det var tryggest at negte. For det var i21

skrøne hun kjendte sig tryg — i løgnen var det hun kjendte sig tryg og velberget. Hun var grund-kjendt i den — som bare den blir det som kommer av Rindalslegt . . .

De hadde engang været i Frankrike, han og Anine; forretningstur.

Der hadde de set en firfisle. Den kom gli-ende ut av en murspræk. De hadde staat og set paa den. „End saa fort han smetter," hadde hun sagt — „han basker bare som snareste i solen, saa vil han ind igjen . . . han liker sig bedst i gjemslet sit, krypen ... Se, se," hadde hun ropt — „ret som han er ute, er han inde — han er gild du."

Per hadde svart:

„Han ligner paa dig, Anine."

Men nu smatt ikke Anine længer. Nu sat hun fast i haanden hans.

Det hadde altid været folksomt i Per Hauke-bergs og Anines hjem. Fra det første aar de bodde i Storgaten, i en almindelig trehundrekro-ners leilighet — og igjennem den større bekvemmelighet ved torvet frem til villa Skoglyst hadde de hat voksende følge av husvenner og besøkende. Til at begynde med var det mest forretningsforbindelserne — og Anines slegt. Og somme av byens ungkarer til soda og whisky efter kveldsmaten. Men siden kom andre til — og i villaen22

hadde alle byens folk, som var nævnende, været Haukeberg og frues gjester.

Per likte ikke de store middagene Anine drev med. Men han kunde være med paa at de gjorde nytte . . . For det hændte, at hindringer mand og mand imellem smeltet i blinkingen fra de smaa konjakglassene efterpaa en slik middag — det hændte ogsaa, at en spilderny plan kunde komme flytende paa havaneserrøken, og at det efter en slik middag kunde falde ord mand og mand imellem, som siden lot sig gjøre i myntsorter. — Det var ogsaa mest en vanesak dette med vertspligten. Naar man sørget for at glassene blev flittig paa-fyldt, saa gik det . . . „Jeg maa be de herrer drikke et glas med hverandre," sa Per Haukeberg og slog med kniven paa rødvinsglasset. — Ellers sørget Anine for samtalen ved bordet — Per drak med sin borddame og holdt et øie med den leiede opvartningsjenten og flaskerne.

Men han likte ikke snipkjole og taler.

Hvad han likte var to-tre herrer — helst av de yngre fra klubben — til kvelds. Han fortalte da gjerne jagthistorier. — Ungkarene kom villig. Somme kom for Anines skyld, merket han. Andre for maten og tobakken. Men Per Haukeberg hadde grundet saa smaat paa om ikke en liten, braalynt løitnant, som kom hveranden kveld — de bodde endda i Storgaten den gangen — om ikke løitnant Reiersen kom for hans, jægeren Per Haukebergs skyld. (I saa fald skulde han ikke23

komme til at angre det!) — Reiersen fik nære paa dyreskjelven, naar Per Haukeberg fortalte om renbukken og siden om elgen i Namdalen . . . Og han likte den karen saa vel at han satte sig for at laane ham bikje og børse til høsten . . .

Da var det det hændte — at han kom over at løitnant Reiersen, akkurat han, hadde andet erende der i huset. —

Det var en eftermiddag i kaffestunden.

Anine reiste sig og gik over gulvet. Hun holdt gutten i armen; og som hun gik, krafset gutten trøien hendes op. Noget faldt ned paa teppenet. Og Per saa papiret som faldt. For han sat netop og saa paa det nye gulvteppenet Anine hadde faat i, og som han den dagen hadde faat nota paa -— en lovelig drøi nota, syntes han. Anine bøide sig for at ta lappen; og slik braa-hast hadde hun, at gutten var ved at stupe fra hende. Per rakte foten ut og sparket papiret til sig.

„Nei," sa Anine — „det er mit."

Da saa han paa hende, og blev var at saa livræd var hun, at hun glemte av at lyve.

Han læste brevlappen der, for hendes øine.

Efterpaa trængtes ingen forklaring. Den lappen var fa'n saa grei.

Han hadde ikke slaat hende ned. For hun stod med gutten i armene.

Han hev papiret til hende — og da han var ved døren, snudde han sig og sa:24

„Hold kjæft — tror du jeg ventet noget andet?"

I nogen dage hadde han tænkt det over. Men likevel snakket han tidligere end han hadde hat nødig. Hun kvaklet ham bort med sin evindelige jamring. Hun hadde ikke mundro. Og en kveld efter de hadde lagt sig, mens han endda bikket mellem avgjørelser, tok sinnet ham.

„Det faar ha slut," sa han „jeg staar piskedø ikke i det." Og han hadde sagt hende at hun fik reise til Mestad. „Det blir det likeste. Du skal ingen nød li' saalænge jeg og gutten lever," hadde han sagt.

Men ikke før var ordene fra ham, før han visste at han snakket akkurat tvert imot det som var det likeste. For visste han ikke hvordan det vilde gaa Anine, om han slåp hende? Som en gudssandhet visste han det. Paa Mestad eller ikke paa Mestad . . . hvor i verden hun var uten netop hos ham, Per Haukeberg, vilde Anine gaa til grunds. Haandimellem vilde hun gaa — og svartere og svartere vilde sagtens krokgangene bli, i dem hun vilde smette for at berge sig. . . . Og de vilde faa nys i det ene og det andre, han og gutten . . .

Det var ikke mange minutter efter at Per Haukeberg hadde sagt til Anine at hun fik dra til Mestad — at han reiste sig op i sengen og sa:

„Hysj da for — du vækker jenterne ... du faar bli da, siden det er saa ille med dig ..."25

Da hadde hun tat hænderne hans og kysset dem og strøket sig indtil som en hund.

Han hadde ikke sat nogen vilkaar. Vilkaarene faldt av sig selv, syntes han. Hun fik la være at mukke.

Men han gjorde sig ingen voner — og han reknet ut omkostningen.

Ett, som var nyt for ham — eller til da ikke tydelig for ham i hele sin vidde, lærte den natten ham: Hendes fæle og gru for folkesnakket. Den rædslen var mester paa hendes letsind. Og til den satte Per sin lit i aarene som kom . . .

At hun skulde ændre sig — han hadde kanske ventet det og kanske ikke . . . Men tok han ætten hun kom av, med i reknestykket, — arten som var i hende og gjorde hende leken, saa snart som solen sken, — saa kunde trolig ikke facit bli mer end én — og den, den blev —.

Men hun visste vel at hytte sig — og ingen kjæft i den vesle byen fik et ord at hænge paa hendes ryg — skjønt det var dem som var villige nok, kunde han tænke — vakker (og vakrere for hvert aar), som Anine gik der og tok snart den ene og snart den andre fyren væk for næsen paa de andre kvindfolkene.

Men hadde Anine kandidater og løitnanter tilkvelds — saa hadde hun frøkner og fruer til te. Og gav hun amtsfuldmægtigen julegave, saa glemte hun ikke amtmandinden — men laget tvertom26

trøie til den gigtbrøtne amtmandinden av uld hun selv hadde kardet og spundet — ulden efter gamle Hektor II. Hun visste at hytte sig, den Anine.

Det kunde komme over Per Haukeberg en beisk lattermilde, naar han uke efter uke hadde fulgt Anine i paahitt og indfald — til han en dag hadde hele kingelen for sig — den hun selv knapt visste hun hadde spundet. Ja, det kunde komme over ham en slags beundring for Anine — paatvers av alting. Den skjøt op derinde, hvor han selv tomlet med chanser og veiet og vraket muligheter. For hun hadde tæft som ingen anden, han hadde møtt i mangfoldigheten, — „fan til fruntimmer" skjøt det motvillig frem. Selv hadde han haandlag, tyve aars haandlag, til at sortere folks gløghet ut fra sin egen ihopsparte. Anines var prima vare. Anines var ikke tilvendt — ikke møisommelig opspinket; Anines var arvelod, den.

Det gjængse var likevel, at han ikke vørte hende. Ja, at han bent frem hundset hende, naar han var i det lune. Det sidste skedde helst naar folk var tilstede.

Anine tok ikke igjen med ham. Anine tok aldrig igjen med nogen — ikke engang med gutungen, som nu, han blev større, fandt frem til karsligheten i farens grove ord og gav hende fantord, han ogsaa. Anine gik unda — og naar hun trodde det onde var over, vaaget hun sig frempaa igjen med blidhet og smaafortælling om ett ogandet, som kunde avlede . . . Per fandt dette i sin orden — hvad hadde en som Anine at gjøre sig opsætsig med? Han behøvde bare at nævne et navn — og hun laa tubaa . . .

I Per Haukebergs blik stod hvad han visste, naar han saa paa Anine. Til evig tid hadde han taket paa hende — overtaket.

Slik stod det til mellem Anine og Per Haukeberg, da Magnus Stern for første gang kom i deres hus.

Det var søndag formiddag. Solen stod ind i dagligstuen paa villa Skoglyst og gjorde sig blank i alle ting derinde; det hadde været en mørk og sturen høst, og om det saa var Per Haukeberg, saa hadde han midt i travelheten til slut saknet solen.

Nu gik han frem og tilbake paa gulvteppet i sine sorte engelske blanklærs tøfler og sin vide hjemmejakke . . . Borte ved midtvinduet stanset han og myste mot det gule, vinterbleke solskinnet, som stod ind imellem alle Anines blomster og gjorde somme blade klare som tykt glas — og han saa ogsaa hvordan solen gjorde Anines lyse haar rødlig indved øret, der smaakrøllerne endda hadde en prydelig morgenfaçon efter tangen. Men bak i nakken laa det store blakke haaret ihoprullet indi nakkegropen lik en blank buorm . . .

Anine læste.

Og borte i den store skindstolen laa gutungen og læste.

„Hva er det, du læser?" spurte Per, som atter gik . . .29

„Jeg husker neimen ikke ..." sa Annie og bladde frem over i boken.

„Hva er det, du læser, Per?" gjentok han og la litt mer kraft i den slørete stemmen.

Anine holdt op at bla og saa hen paa Per. Gutten laa helt ned i sætet paa den store stolen, føtterne med de høie ankelknokerne strakte han langt fra sig, og hodet var fremoverknekket av stolryggen, saa det var et syn han fik pust . . .

„Per," sa Annie, lavt, „far spør dig . . ."

Gutten svarte uten at ta øinene fra boken:

„Indianer — lide'lig morsom."

Per Haukeberg drev . . .

Det var en pen stor stue han hadde. — Og den utstoppede aarhanen faldt godt i øinene borti kroken. — Men

gulvteppenet tok paa at bli slitt. —

Han saa paa klokken.

„Naa skulde han være her," sa han.

„Ja," sa Anine og la boken i vinduskarmen — „kanske han er i gaten — naa skal jeg se, om jeg ser ham i gaten," sa hun og gik til det vestre vinduet.

Men hun saa ham ikke. Derimot saa hun en anden mand, som kom gaaende i mak op mot huset — en fremmed.

Per Haukeberg ventet Seth. — Han hadde sendt ham nordover igaar for at faa greie paa hvad det var for nogen fordømte fillebikjer som laa og jaget paa egenhaand i Øinæsmarken — hadde han jagtretten, saa vilde han pinedø ha30

jagten ogsaa — trodde Øinæsskytterne de kunde spille ham paa næsen kanske? Det sku' det ikke bli noget av. Det sku' han ikke ha noget av, hadde han tænkt . . .

„Her kommer fremmede," sa Anine.

„Fanken," sa Per — „saa maa jeg vel bytte?" Han saa paa Anine.

„Nei," sa Anine — „de tøflerne ser ut som skor de, Per — og det er bare en fyr."

Selv gik hun raskt ind i spisestuen, og like efter hørte Per hende i trappen op til soverummet. —

Da piken meldte en fremmed herre, og døren gik op, var det Magnus Stern. — Magnus Stern var alt kommet til byen. Haukeberg hadde ikke ventet ham saa tidlig. Og han spurte den unge Stern hvordan han hadde greid sig med logi og denslags — det hadde ellers været hans, Pers, mening at sørge for de ting — ja og ta imot ham paa stationen ogsaa, saasandt han hadde visst dagen han var ventendes.

„Tusen tak, hr. grosserer, men det var det ingen mening i . . ." sa den unge Stern. „De har gjort nok for mig som det er."

Haukeberg saa paa ham — og med ett blev hans staalgraa øine mykere i blikket.

„De ligner paa Deres far," sa han — „hvordan lever Deres far? Det var han som skaffet mig pladsen hos Bøck & Co. — den tid jeg kom ut av skolen — det var han som gjorde det."31

„Jeg skulde hilse saa meget fra far — og takke," sa Magnus.

„Han har ingenting at takke for — naa kvitter vi av," sa Haukeberg — „værsgo' sit ner — det er min søn — Per, reis dig og hils paa student Stern."

Han fulgte guttens rørelser, og bøide selv litt paa hodet da Per bukket for den unge Stern.

Det blev en stilhet.

Den unge Stern var blek i huden som et kvindfolk — han var ogsaa skjegløs, men han hadde store kraftige ansigtsdrag, og imellem brynene, som var like lyse som haaret — det han bar for langt — sat det alt en læseskrukke. Han hadde langfingrede hvite hænder. Det var let at se det var en stuefyr . . .

„Hvordan gaar det far Deres naa han ikke ser at læse da?" spurte Haukeberg og flyttet sig, saa han saa Magnus midt i aasynet.

„Ja — vi læser jo for ham, vi andre da," sa Magnus.

„Aviser og slikt?" spurte Haukeberg.

„Ja — og historie — religionshistorie — og Eddaen — nu sidst er det Eddaen," den unge Stern smilte. Han hadde gode tænder.

„Rekningen — rekningen har han vel lagt paa hylden, den?"

„Ja," sa Magnus.

„Tungt, De — slikt maa være tungt, De."

„Aaja," sa den unge Stern — „men regne-32

kunsten — den var ikke andet end levebrødet — for far; det er det andre som er det egentlige."

„Saa?" sa Haukeberg og ventet.

Magnus flyttet sig paa stolen og saa brydd ut; det staalgraa blikket slåp ham ikke et øieblik.

„Studierne," sa han — „religionen. Men den dur ikke til levebrød — for slike som far."

„Saa?" sa Haukeberg.

„Han er for tyndskindt."

„Ja det dur ikke," sa Haukeberg— „nei. Nei. Jassaa De. Men reknekunsten — den kaster ikke stort av sig den heller, De — for slike som Deres far — som bare aler op andre, mener jeg — saa stor en reknemester han var, saa blev det vel ikke mer end til husbehov, tænker jeg, for ham selv da — der paa skolen. Jeg for min part . ."

Nu kom Anine

Per og Magnus reiste sig begge.

„Det er den unge Stern, —- som skal være paa kontoret — og lære litt skogsdrift . . ." sa Haukeberg.

Anine saa paa sin mand i et rapt, undrende øiekast før hun rakte den fremmede haanden — hun hadde ikke hørt stemmen hans slik paa aar og dag.

„Goddag og velkommen," sa hun og la sin lille haand i Sterns. — Hun hadde vundet at bytte kjole — før hadde hun været klædt til langtur med Smaa-Per i sølen; nu hadde hun den nye søndagskjolen paa. Hun smilte.33

„Det er min kone," sa Per — han syntes han blev var en uvisse i Sterns øine. —

Saa sat de og snakket litt.

Per var endda uvanlig og Anine skottet bort paa ham. Per gjorde sig venlig for den unge Stern — det var saavisst ikke hans skik ellers — mot denslags folk.

„Det er vel ikke om at gjøre at De lærer saa mye akkurat," sa Haukeberg — „det skulde vel helst være som et slags skofting fra bøkerne, dette aaret — forstod jeg Deres mor —."

Jo, det var saa.

„Har De læst saa meget da?" spurte Anine.

Magnus nikket.

„Hvad da?" spurte hun.

„I alleslags bøker," sa han — „fars." Og han la straks til: „Hjemme læser vi allesammen — bestandig."

„Deres mor ogsaa?" spurte Anine.

„Hun læser for far," sa han, „jeg er saa vant til det — jeg kan læse i andre bøker imens."

„Det maa være stille," sa hun, og det gik en undring igjennem hendes øine mens hun saa paa den fremmede.

„De studerer," sa Haukeberg — „De studerer

?"

„Teologi," sa Magnus.

„Javel. Saa forstod jeg Deres mor — i brevet."

Undringen i Anines øine øket.

3 — Nini Roll Anker: Per Haukeberg.34

„Det kaster ellers ikke meget av sig — preste-yrket heller," sa Haukeberg. „Men det har De vel gjort op? Hvor gammel er De?"

Anine blev rød. Han var saa bus paa, Per. „Tre og tyve aar," sa Magnus. Det hadde hun ikke trodd — han saa ældre ut.

Nu tok Per paa med at forklare et og andet

— om kontortiden, skogene som skulde drives i vinter — han spurte Magnus om han hadde børse?

Da satte Magnus Stern i at le — en gutte-latter:

„Gevær? — Nei — nei —" ristet han paa hode

— „nei, det har jeg ikke."

Anine lo ogsaa — og efter paa det syntes hun hun kjendte den fremmede bedre.

Per sa: „De skal faa laane min gamle haggle —" og han snakket videre om skogen. — Mens han holdt paa med dette, kom Seth. Seth klemte sig saa vidt indom døren og blev staaende like oppi plysjgardinet.

„Naa?" sa Haukeberg — og reiste sig hastig

— tok sig igjen og sa: „Dette er Seth Tobiassen Garset, — min medhjælper — paa kontoret; vi har drad ihop i fjorten aar, Seth og —"

„Femten, Haukeberg, femten," sa Seth, og skraaen levde under skjegget paa ham. Magnus hadde reist sig. „Og dette er den unge Stern, som vi skal lære nogen kunster med blinkeøks og børse og35

den slags abberater, min kjære Seth," sa Haukeberg.

„Ja vel," sa Seth og han og Magnus nævtes.

Nu glimtet det til i Per Haukebergs øine.

„Fik du greie paa rakket?" spurte han og bøide sig fremover mot den låve skikkelsen ved døren for at høre bedre — „Naa?"

„Det kan være — og det kan ikke være," sa Seth.

„Det er godt, Seth! Det er vel!" Per Haukeberg rettet sig braat, som for fuldgod besked, gned sig i hænderne, tok nogen skridt, væk fra dem ved bordet . . . Han trængte ikke mer — han bare trængte at se tindern i Seths øine — bikja laa dau, den — bikja laa dau og velforvart etsteds oppi Øinæsmarken, hvem fan som eide den — den! Han saa dot-tindern i Seths ørsmaa øine . . .

Da Seth var gaat, og Per Haukeberg kom ind efter han hadde fulgt ham ut gatedøren, fortalte han den unge Stern et og andet om Seth Gar-set. Det var vel værd at høre — for Seth Tobiassen var ikke nogen landeveis-iraakker, ikke. Og sin omtale av likt og ulikt angaaende Seth vindet Per Haukeberg op i disse ord:

„Og derfor har han et høvelig mundheld, min kjære Seth — „det, én inte har vidne paa," sier Seth — „det er aldrigen gjort," sier min ven Seth!"

I det samme han sa dette, brast Anines latter,36

høi og klingende, ut i den store solfyldte stuen, og gutungen faldt i, kaat og lystig — og de to latter-løp blev ett og svøpte al ting ind i sig; Magnus Stern lo — saa paa fru Haukeberg og lo mer.

Per snudde sig mot sin kone.

„Seth er en gammel satan," sa han — „det er ingenting at flire av. Hva fan flirer du av?"

Og han vendte sig braat mot gutten — som endda laa i latteren og gjentok: „Men Seth er lur, du far . . . !"

„Hva fan sitter du inde efter midt paa blanke formiddagen," brøt han ut, og hans stemme var hvass, saa gutten kom op av stolen i ett sæt — „faa paa dig støvlerne og ut, sier jeg!"

Magnus Stern hadde reist sig. Da Hauke-bergs anden ed kom, bøide han umerkelig hodet forover, som for at berge det.

Det blev stille. Gutten gik stilt over teppet lukket stilt døren bak plysjgardinet. Anine sat urørlig.

Haukeberg snudde sig igjen mot hende:

„Aassen kan du være saa taapelig Anine" sa han. „Du sku' da vite bedre, du Anine?" Han stanset litt — hans øine hadde en blikagtig glans — „Du sku' vel bedst vite — at det mundheldet til Seth — det dur ikke — du sku' vel vite det, du Anine?"

„Ja — ja — kjære," sa Anine.

„Ja, hvad er det at le saa uvettig av da da, Anine — og narre gutongen med dig, atpaa."37

„Du var saa snaal — da du sa det — Per," hun mest hvisket det sidste.

„Jeg snakket til Stern — om Seth," sa Haukeberg. Og nu rensket han halsen med en kort kremt og saa paa Magnus og sa:

„Ja, De slaar Dem vel ner — til middag. De er velkommen."

Magnus stod, som da han hadde reist sig — med en haand paa stolryggen foran sig. Han stirret paa Haukeberg. — Per tok op spørs-maalet.

Saa rettet Magnus Stern sig, knappet et par knapper i jakken, og sa mens han holdt paa med det, at nei tak, nei, han hadde sagt i hotellet han kom tilbake klokken —; nu. Han undslog sig . . .

Da saa fru Haukeberg paa ham. Hun løftet hodet og saa paa ham, bare et øieblik; men det var taarer i øinene, som var sorte og større end før. Og ansigtet var litet og ganske hvitt.

Bli, sa øinene, vær saa snil at bli.

„Aa fan," sa Haukeberg — „hotellet!"

Magnus saa ned. Hun hadde bøiet hodet — og i en hvit linje lik stilken paa en blomst gik skilien igjennem et blankt og bølgende haar. Og længer nede laa nogen krøller indtil en hvit barnekind. — „Ja — jo tak, hr. grosserer, hvis De vil ha mig," sa han.38

Da Magnus Stern om kvelden ved tolvtiden gik fra villa Skoglyst, laa den bakkete gaten i maaneskin. Det hadde skjærpet paa, og det støiet i stilheten av tynde isheller, som sprak naar han traadte paa dem.

Ret nedenfor ham laa byen tak ved tak, med kirketaarnet som en løftet finger over lutende rygger — — og vidt utover bredde marker og skogsaaser sig — og de rimete markerne lignet i maanelyset hvit, død luft, som de svarte skogs-rabberne laa og svam i.

Magnus saa ikke noget av det.

Hans føtter bar ham nedefter, og hænderne søkte dypt i lommerne mot kulden — øinene stirret i den ujevne veistripen, som gled væk betevis ... Og bak øinene svev og svinget som i syn et løftet ansigt, et ansigt som bad ... og for ørene kimte ord — et syngende maal — et latterløp — snart nær indved og snart bare som mindelse av lyd — lik klokkeklemting vinden tar . . .

Føtterne bar ham nedefter og kulden bet i huden — men indi brystet hamret hjertet sterkt og langvarig — og somme tider trak han pusten haardt til sig som i hikst og merket det ikke.

Han sov ikke.

Alt i ett rev han av fyrstikker og saapaa klokken.

Klokken var tre . . .39

Om en stund var den tyve minutter over . ..

Endda sov han ikke.

Det var uvant for ham, og han satte sig stund-imellem overende i sengen for ikke at kjende hjertet saa tydelig — det hugg i brystet.

Somme tider banket han sig med en knoke i panden. Somme tider hev han teppet og dækket sig med lakenet alene — til han frøs og trak teppet op over haken . . .

Han tænkte paa hendes ansigt.

Han satte sig op i sengen, og han sank sammen og blev rund og lut i ryggen — og i huden mellem de brede, lyse bryn skar det sig en dyp fold.

... Og hun bar haaret delt efter midten, som kvinderne paa de hellige billeder. Og haarskillen lignet stilken paa en blomst som bøier sig . . . Men hendes øine — hendes øine . . . Hans ansigt trak sig sammen i spænding og han stirret ind i mørket. — Han husket dem ikke — han husket ikke hendes øine ---

Og han hev sig til siden, fik tak i fyrstikkerne, rev av . . . Fire — klokken var knapt fire — tre timer til han kunde staa op — fem til det blev lyst . . .

Han aandet tungt — han hadde glemt øinene som bad ham — han visste ikke farven paa øinene hendes, og han husket dem ikke--

Han slog efter lyset. Men da kom han borti fotografiet, som stod stillet op mot bibelryggen.40

Fotografiet av forældrene. Det faldt ned i sengen til ham. Han famlet efter det med haanden, fandt det og blev liggende med det i hænderne.

Det sprængte ikke længer slik paa mot brystbenet. Han laa nu i en slags samtale med faren. Og farens svar fornam han som en ordløs og lydløs bølge i sindet; men til sine egne ord rørte han læberne.

Hun bad mig om hjælp, sa han.

Og farens svar gik igjennem ham som en moll-tone.

Nei, sa han — hun er hjælpeløs — hun er lys og hjælpeløs, og det er mørkets magt hun er hos . . .

Men hun ser ut som hans datter, sa han — og hun kom over gulvet, og jeg trodde hun var hans datter.

Men nu vet du bedre, sa det . . .

Ja, sa han — men det er skedd —

Og idetsamme saa han farens kummerfulde aasyn, og graatbølgen steg i ham, og hjertet hugg i smerten som baat mot baarekam, og han hev sig om paa siden og boret hodet i puten. —

Det skulde hænde en gang, og jeg visste det skulde hænde en gang, og nu er det hændt, skrek det i ham, og sengen gav sig under rykkene i hans legem.41

Den første uken, før han fik ordnet sig med logi, var Magnus daglig gjest hos Haukebergs. Oftest var der ogsaa andre — men et par kvelder var han alene med Haukeberg og frue og gutten. Da faldt det sig saa, at samtalen, straks Haukeberg ikke var i stuen, kom ind i et andet spor — ja, disse par kvelder kjendte Magnus det som han og fru Haukeberg sat og tidde over det de hadde at si, og lot ham, manden, ha ordet — for straks han var ute av rummet at ta fat igjen paa sin egen samtale, den virkelige . . . For det grosserer Haukeberg førte talen om, det var ting som skedde og holdt til i en verden der han, Magnus, var fremmed. Og altid vilde bli ved at være det — saa haabet han. Grosserer Haukeberg søkte da heller ikke noget samkvem med ham — eller med sin kone — naar

han snakket. Han fortalte; og spurtes det i hans ord, gav han selv svar; paa det vis vernet han sagtens bedst sine anskuelser og. interesser!

At hun aldrig hadde hat hjemme der hendes mands tanker færdedes imellem pengesækker og tømmerstokker og grov spøk — det trængte en bare at se hende for at vite . . .

Hun sat ogsaa for det meste tiende, mens manden talte. — Og med en fromhet som tok Magnus i hans inderste, møtte hun uridderlig snak og adfærd. —

Sterkest rystet det Magnus at se hvordan grosserer Haukeberg nyttet paa at hævde som en42

eneret til sønnen, Per — saa fremtrædende var dette volds-drag hos ham, at Magnus alt hin første søndag var blit var det; det syntes som vilde Haukeberg støte om hvad respekt gutten endda kunne ha for moren. Og dette som det andre tok fru Haukeberg blidt, og han syntes paa et vis, som vilde hun for ham, Magnus, tyde bort mandens grovhet. Det var bare naar hun blev alene med gutten, at hun vaaget vise morskjær-lighet — da hadde hun et lag med den halvstore gutten, saa hun mer lignet en lekesøster end en mor — et skalkelag. Og Magnus ante som et sambund mellem hende og gutten — det de begge som rimelig var skjulte, saasnart faren kom til.

Men han, Magnus, trængte ingen forklaring naar det gjaldt Haukeberg. For som Mefisto skyter frem av kirkepillaren i Faust og syner sig i helvedesskjæret — slik hadde Magnus set Per Haukeberg alt hin første gang. I lue av hans eget inderste væsen hadde han set ham, da han skamskjeldte sin hustru for en barnegla latters skyld — og nu saa Magnus Stern glimt derindefra i alt denne mand tok sig for og blev varm over. Per Haukeberg blev for Magnus Stern repræsentanten, den første levende repræsentant, for de mennesker hvis gud er buken — og guldet — og magten — hvis ære ligger i deres skjendsel — den skjendsel, at sjælen forkommes. —

Og til slik mand hadde hans gode, fromme far sendt ham. Magnus maatte smile naar han43

tænkte paa faren, som sat borti sin egen verden og hadde slik en uryggelig agtelse for menneskene . . .

Fru Haukeberg snakket med ham om hans far — straks fra førstningen av.

Og efter ett samvær gik Magnus og længtes mot det næste — overfyldt av det han hadde at si hende om sit hjem og sit liv. — Det var første gang han var alene borte fra hjemmet — og eftersom han fortalte, og fru Haukeberg lyttet, fik det han snakket om, en slags glans for ham, en ny glans, som øket med undringen i fru Hauke -bergs øine.

Naar han sat i Haukebergs stue — eller ved spisebordet — hadde han ondt for at se hende i øinene — den første halvtimen eller saa. Det han i mellemtiden, siden sidste møte, hadde tænkt paa og bygd op av forestillinger om hende, gjorde ham forvirret straks han saa hende igjen. Men blev de alene et øieblik, vandt han over dette, og eftersom han snakket med hende, blev det tvertom saa at han helst vilde møte hendes blik, mens han fortalte — og det plaget ham, naar hun lang stund ad gangen saa ned paa strikketøiet hun hadde imellem hænderne. —

Den sidste kvelden hos Haukebergs — før Magnus flyttet til logiet hos repslageren — holdt Haukeberg paa med nogen skipaabindinger. Han laget dem selv av spanskrør og skruer og holdt44

til ute i forstuen — Smaa-Per hjalp ham. Men inde i stuen kunde Magnus snakke uforstyrret med fru Haukeberg lange stunder ad gangen.

Han hadde fortalt om faren; da sa hun:

„De sværmer for Deres far?"

„Sværmer —" gjentok Magnus, og det gled skygge over ansigtet — „jeg elsker far. Over alt i verden," la han til. Idetsamme blev han bioende rød.

Anine saa ned og strikket.

„End Deres mor da?" sa hun.

„Mor er udmerket," svarte han —- „men hun har saa meget fore. Mor er praktisk. Far er ikke det . . ."

„Er det derfor han vil De skal bli prest?" spurte Anine.

Magnus tidde litt. Og hans lyse øine flakket et øieblik fra fru Haukebergs ansigt.

„Han vil vel jeg skal naa frem der han selv blev stanset," sa han.

„Men De selv da — vil De det selv da?" spurte hun.

„Jeg — jeg baade vil og ikke vil" — nu hvilte hans blik fordrømt paa hende.

„Kanske De har tvil ..." Hendes stemme stumret litt, da hun sa det.

„Nei." Magnus rystet snar paa hodet — „nei, nei. Det er bare at jeg synes en blir saa fast — naar en gaar embedsveien."

Tvil! Hvad var det at tvile paa? Undret kan-45

ske? Hvad brydde han sig om alle skjelningerne imellem undrer og ikke undrer — han sa, som faren: livet er et under! Han skulde ha lyst til at vite om nogen nogengang var blit til no stort uten at tro paa det oversanselige — uten at undre og gjette . . .

Mens han sa dette, kom Haukeberg ind — han gik i skjorteærmerne og var rødflekket i ansigtet av anstrengelse.

„Naa er møttrikkene og skrutvingen væk igjen, Anine," sa han og gik tvers igjennem rummet og ut.

Fru Haukeberg reiste sig — hun mer løp end gik efter ham.

Hun var som en slave for ham. Det krøllet sig av avsky i Magnus Stern. Møttrik . . . Skrutvinge . . .!

Men da hun kom tilbake, var hun slet og blid i ansigtet:

„Er det noget stort De vil bli da?" sa hun og la hodet paa siden — det lekte av smil i kinderne — „er det det De tror paa?"

Magnus svarte ikke — han saa granskende paa hende.

„Snakker De med Deres far — om slikt?" spurte hun.

Han lænte sig bakover i stolen og smilte:

Jeg trætter ofte med mor og Alvilde om spørsmaal —; de er saa spidsfindige. Aldrig med far," sa han.46

Anine la strikketøjet i fanget:

„Alvilde?" spurte hun, „hvem er det?"

Magnus lo.

„Alvilde — det er min pleiesøster," sa han. Han syntes hun maatte ha visst det. Men han fortalte om Alvilde.

Anine strikket.

„Hun er ældre end Dem da?"

„Ja — Alvilde er gammel . . . Det vil si —" Magnus blev atter bioende rød — „det vil si . . han saa bort, ut efter værelset; blev hjælpeløs.

Anine satte i at le.

„Ja naa kom De ilde ut, naa ..."

Magnus reiste sig kvasst.

„Ikke le — ikke le —° brøt han ut— „ikke le av mig."

„Kanske jeg ikke er saa gammel som hende allikevel," sa Anine — „for jeg ser da ikke saa gammel ut?"

Magnus sa:

„De er vel omkring tredve — siden Per er elleve."

Anines ansigt blev langsomt rødt — og hun svarte, braat alvorlig:

„Jeg blir en og tredve — i næste maaned."

Haukeberg kom ind og viste Magnus Stern den nye paabindingen — han forklarte systemet for ham og lukket en jernhasp op og i med sine lange sterke fingre, som var sværtet av rem-merne og jernet.47

„Send mig skiene Deres, skal jeg gjøre maken til Dem," sa Haukeberg.

Magnus vilde ikke ha paabindinger av grosserer Haukeberg — som fru Haukeberg skulde lete efter skruer til.

„De er netop nye, de jeg har," sa han, „tak."

Men Haukeberg blev sittende i stuen og snakke om skityper og bindinger. Det var først da fru Haukeberg kom med frugt og nøtter og han gik for at vaske sig, at Magnus igjen blev nogen minutter alene med hende.

Straks Haukeberg var ute av stuen, bøide hun sig fremover bordet mot ham og sa:

„Er De gla i den Alvilden da?"

Ja," sa Magnus.

„Forelsket?" spurte hun.

Han rystet snar paa hodet. Han kunde ikke med ordet — mindst i hendes mund.

„Hvordan ser hun ut?" spurte fru Haukeberg.

Han lo litt — hun var nyfiken i stemmen som en barnunge.

„Hun har brune øine og brede, sorte øien-bryn," sa han.

^Jeg har ogsaa brune øine," sa fru Haukeberg.

Han vendte sig braat mot hende.

„For noget tull," sa han, og det laa en myndighet i røsten som fik hende til at le.

„Se," sa hun og spilte med to fingre øien-lokkene væk fra det ene øiet.48

Da saa Magnus for første gang at hendes øine ikke hadde én, men mange leter — fine blaalige, grønlige og gyldne striper trak sig ind mot den svarte pupillen, som nu blev mindre og mindre — den som ellers laa som et stort natmørke og raadde i hendes blik.

Han fandt ingenting at si. Like indved lampen snodde én av hendes krøller sig som en guldspiral.

„Der ser De," sa fru Haukeberg.

Magnus ristet paa hodet.

„Men ellers er jeg jo lyslet," sa hun og strøk krøllen han sat og saa paa, bakover med haanden.

„Har De aldrig været forelsket da?" sa hun og bet med sine smale, blaalige tænder i det ytterste av et eplestykke.

„Nei," sa Magnus. Og ordet forelsket hadde atter en krænkende klang for ham.

Hun skiftet raskt emne — hun begyndte at fortælle om sin hjemtrakt — om solnætterne og blomsterfloret og fuglemængden.

Magnus sat og saa paa hende. Og da det blev en stilhet, spurte han:

„Var De — var De krøllet over hele hodet?"

Hun svarte ikke straks, og han la til: „Som barn?"

Anine nikket — hendes øine blev blanke og tindrende.

Da Haukeberg litt efter ropte paa hende, og hun gik, sat Magnus en stund urørlig. Saa rakte49

han haanden ut og la den et sekund paa stolryggen, der hun hadde hvilt hodet mens hun snakket.

«

En morgen, en fjorten dages tid efter at han var kommet dit til byen, sat Magnus Stern paa Haukebergs kontor og skrev. Han førte poster fra kassaboken ind paa de forskjellige konti i journalen; og Seth, som sat paa den motsatte siden av den høie, gammeldagse kontorpult, hjalp ham naar det trængtes. Men denne hjælp gjorde Seth den unge Stern som i parentes — og parentesen skulde si saameget som, at han, Seth Tobiassen, paa ingen maate vilde svare for pastorens færd med bøkerne og Haukebergs tal . . .

Det var derimot et andet emne som Seth var villig til at tolke for pastoren som for enhver høvelig tilhører — emnet Per Haukeberg.

En gang for mange aar siden, for seksten aar siden, hadde gaardmandssønnen Seth Garset paa sin vei nedover bakke møtt husmandsgutten Per Haukeberg, som skulde opefter. — Og de hadde stoppet og drad kjendsel paa hverandre — for de hadde raaktes før: den gangen Per Haukeberg tjente paa Garsethaugen og han, Seth, endda sat paa farsgaarden og lekte panteleiken og red hyppe-tikken som storkar . . . Den gangen var det ham, Seth, som hadde rakt næven frem og budt dram . . . Siden blev det Haukeberg som drog

50

votten av. Men de hadde Iikefuldt hat et og andet at si hverandre, han og Per Haukeberg, andre gangen som første. Og Seth, som i mangfoldige maaneder, siden gaarden kom under hammeren, ikke hadde lydd til anden røst end den som hadde brændevins-teven i følge, han lydde paa Per Haukebergs. — For Haukeberg snakket til ham om skogen. Og eftersom han snakket, var det blit som en liten klare indi brændevins-taaken, og Seth hadde skimtet en veistubb, og en tanke hadde tat ham: han kunde bli hevnet, fuld-hevnet, paa Simen Garsethaugen, som slog Garset under sig . . . „Du vet det, Haukeberg, det har gaat værre daame i skogen end han Seth Tobias," sa han. Og da han hadde hørt Per Haukeberg til ende, sa han: „Du vet det, det tuller større gap i skogen end Seth Garset og saa han Per Haukeberg." — Samme kveld hadde Seth reist hjem til bygden i følge med Per — og hadde gaat skogen over med ham, den under Garset og den under Garsethaugen. — Og paa handelen, som nu fulgte, var Seth Garset blit ædru og Per Haukeberg en selvhjælpt mand.

„Den karen er ikke nar for nogen," sa Seth og plirte over pulten — han snakket om chefen.

„En viftepalme kroner fem og tredve," sa Magnus og saa op.

„Depense," sa Seth og gren — han var tilfreds han visste, hvad Haukeberg hadde i bak-51

haand med pastoren — eller var det bare et spik han vilde gjøre ham, Seth?

„ Han er ikke go at komme for nær, den karen..."

„8/s 1902. En viftepalme" skrev Magnus og tænkte paa fru Haukeberg. Det var nok den store planten over stolen hun pleiet at sitte i . . . Hun hadde hat en blaa kjole paa en dag . . . Hun hadde lignet en blek blomst ... Og han kunde endda se for sig hvordan hendes hvite smaa hænder hadde arbeidet med de blanke staalpinderne — lik fugler som lekte sig med hverandre.

„. . . Pr. eksempel hr. Rindal-Pettersen . . ."

Magnus saa op.

„Rindal-Pettersen, sier jeg — hvor er hr. Rindal-Pettersen ved disse tider? Væk som snøen ved jonsokleite, far! Væk ..."

„Var det en slegtning?" spurte Magnus.

Seth nikket.

„Slegtning av hende," sa han — „skulde friste paa, han som andre, som somme andre av samme...

hrm..... Men han fandt grinna stængd her i byen,

hr. Rindal-P. — en dag var grinna stængd, og den blev ikke mer latt op, nei. Han blev gjært ute, den samme hr. Rindal-P. — Det laa en persons haand paa grinna." — Seth bøiet sig mot Magnus og hvisket: „Han sjel holdt att grinna ..."

Den unge Stern skrev og saa ikke op. Han skrev med stort tryk paa pennen, og hans ører stod røde under haaret.52

Han hørte Seths stemme som en dur langt unda.

Anine . . . A-ni-ne . . . Om det saa var hendes navn — foran mandens — var det ikke smaafugl-kvitret, rovfuglen har slaat klo i? . . . Hun var bare som en eneste bøn om hjælp ... Og myte og sagn fik eviggyldig betydning — ved hende . . . Helleliti, som sat i berget . . . prinsessen og trollet . . . Persefone og Pluto . . . Anine, Anine, Anine! . . . Stod det ikke et stumt rop om hjælp og skalv om hendes skikkelse?

Magnus skiftet farve mens han sat bøiet over bøkerne og skrev.

Og han tænkte paa Sankt Georg — den hellige Georg, som dræpte dragen. Og han smilte bittert. Seier var letkjøpt i sagn og myte ... det artet sig anderledes i livet . . . anderledes.

Han kvapp.

Ret over pulten satte Garset i og le — han møtte de glirende øinene, da han saa op.

Seth ventet bifald. For den stubben om Haukeberg og konsortiet, den var basen . . .

Magnus nikket. Han hadde ikke hørt et ord

„Og han kalder folk dumhørt!" sa Seth — „det fins ikke mand i syv prestegjeld som hører den lyden i milevis og i milevis saa vel som Per Haukeberg, far min!" sa Seth, og i det samme ståk han næven i bukselommen, tok op nogen smaapenger og klirret sagte med dem like under næsen paa Stern.53

Magnus rygget, saa krakken han sat paa, nær hadde bikket over. Han stirret ind i Seths ansigt med de høie kindbenene og de rødkantede øinene. Troll, tænkte han, trollpakk . . .

Straks Haukeberg kom i døren, reiste Magnus sig og bukket — han kjendte respekten som stod av Haukebergs høie bredakslede skikkelse, som han kjendte tør-kulden som hang ved hans klær utefra, hvor termometret viste -r 19°. — Det stod age av blikket, som aldrig lette, men slog graat og fast ned paa det det søkte, og av de rolige, litt kantete, men myndige kropsrørelser. Magnus kjendte det, — som han kjendte ubehaget ved Haukebergs lange, haarvoksne hænder og drævende, slørete stemme, som tvedelte sig naar han blev ophidset.

„Go'morgen," sa Haukeberg— og tok cigaren ut av munden. „Det er i orden, Seth."

Og Haukeberg saa paa Seth med et uttryk i ansigtet som var nyt for Magnus.

„Hvor mye?" sa Seth.

„Paa haanden for to hundrede og søtti," sa Haukeberg, lavt.

Da krøp Seth ned av krakken og gik over gulvet mot chefen.

„Jeg faar gratulere da — og ønske til lykke," sa han og strøk skraaen av munden med den ene haanden, mens han rakte den andre frem.

Haukeberg tok Seths haand — for stor for armen som armen var for lang til kroppen — og54

han ristet den med et hjertelig lag — ja, det var noget oprømt over Haukeberg, som Magnus ikke hadde set likt til siden hin første halvtime i villaen.

Saa tok Per Haukeberg paa at drive over det fliselagte kontorgulv. Han gik med den side, silkeforete frakken paa

— og naar han strøk sig over det snaue hakeskjegget eller over sit tætte, graasprængte haar, dirret han let paa haanden.

Jeg hadde neigu ikke trodd det skulde gaa saa let, Garset," sa han — „det kommer det ut av at være om sig før fan har faat sko paa, min kjære Seth — men det er sgu ikke at bøkse til naa for tiden! Læg merke til det, Seth, læg merke til det, slikt kjøp snubler en ikke i naa for tiden, — den handelen gjør vi snøtt maken til i vore leveaar, Garset, far!"

Han stanset et øieblik — han stod like ved pulten, og han sa lavmælt og med øinene i Seths:

„Jeg hogger for femti i vinter," sa han — „og det skal piskedø ikke syns i skogen."

Han nævnte hvert ord med tyngde — og da han hadde sagt dem, gik det rykk over hans ryg og skuldre. Magnus skjønte at grosserer Haukeberg stod og lo uten lyd. — Han flyttet sig paa krakken . . .

Da først var det som Per Haukeberg blev vår den unge Stern.

„Jeg skal si Dem — jeg har gjort en handel idag, saagodtsom en handel," sa han, og det kom en høflighet i hans lavmælte røst — „en55

skoghandel . . . Skog til eie . . . Jeg har tænkt som saa, at det kan være rart for gutten at ha en skog som er hans, naar han kommer i den alder, har jeg tænkt. — Jeg har jo sikret mig en teig da, dann og wann — noget smaatteri . . . Men med denne skogen her blir det sammenhængendes mark, saagodtsom da — og med fin

fløterled . . . Jeg tror handelen er go'--ja,

tiden vil vise det, tiden vil vise det . .

Haukeberg tok frakken av og hængte den omhyggelig fra sig . . .

„Da faar vel jeg ogsaa lykønske," sa Magnus. Han syntes han maatte si det.

Det tok Per Haukeberg, at den unge Stern ikke hadde noget skjøn paa skog og skogkjøp, som ventelig ... og i det godlune, han var, fik han lyst til at snakke litt med den unge Stern.

„Det var Deres far som lærte mig reknekunsten," sa han — „og jeg tror jeg kan si det naa, at han ikke har hat skam av mig, ikke bare skam — i den veien." Han saa paa Magnus efter et slags svar . . .

„Far forstaar sig daarlig paa forretning," sa Magnus og blev rød.

„Deres far forstaar sig paa tal, Stern. Og hvad er livet for noget andet end tal, kan De si mig det? Tap og gevinst — skyld og kapital — fremgang og motgang — held og uheld som dem kaller det . . . hva fan er det andet end tal? Forretning — det er tal! Og stilling og indflydelse56

— og magt og ære — tal, far, aldrig grand andet end tal! Det er bygd paa talrækker altihop — kongsmagt og krigsmagt, kræmmermagt og knytnæve! — altihop, hele herligheten. Staar og falder med tabellerne! Og den som ikke rekner ut fordeler og drawbakker, hva kan han bli andet end en tavle de andre rekner sig fremefter paa, tror De? — Det er ikke andre folk til end dem som kan rekne, Stern, og dem, som ikke kan. Det er ikke mer end de to slagene, det jeg har formerket da. Og de som ikke kan, dem gaar i en duse og skjønner ikke, aassen den fyren og den fyren kommer sig forover; held kalder slikkene folk det, naar en faar sig en stilling eller nogen skillinger som de selv ikke er go' for at naa i, alt det dem sti'rer og plasker og er taalige og venter paa tur! At ha lykken med sig kalder dem det — akkurat som om lykken ikke var til at rekne ut — liksaavel som ulykke tiest er et gjævt ord for misrekning, Stern far. Nei — livet, livet, det er tal det, tal; og saalænge en kan danse op med tallene, saa neigu om en blir dansa av gulvet! Men saken er den, min kjære Stern, at folk — og folk som skulde ha bedre vet — dem lar sig snakke rundt av præk og javling om „alting i sin tur" og saan bortefter,— og saa sætter dem sig paa baken og knepper ihop næverne og venter ... Og dermed er talla paa nakken av dem, og dermed begynder talla at danse op med dem — og da kan det være ti'er at gaa57

bort og hænge sig! For mot tallene synder ingen ustraffet, min kjære Stern, merk Dem det!"

Der kom en klukkende lyd fra Seths strupe. Farven steg i Haukebergs ansigt.

„Jeg lærte at rekne av Deres far, av gamle adjunkt Stern/' sa han — „og det første reknestykket Seth der sitter og jeg gjorde isammen, det gav rigtig facit ..."

Han stanset og saa ut av vinduet.

„Det var Garsetskogen jeg kjøpte paa spekulation den gangen. Det var det første skogstykke, jeg kjøpte til uthogst. Og det blev ikke det sidste, nei."

Per Haukeberg tidde et sekund. Og han tænkte: Snauet øksen Garsetrabbene, saa klædte den Seth Garset og har klædt ham siden . . .

„Det var andre tider," fortsatte han — „andre chanser, andre chanser. Naa tar bonden paa at gaa skogleides sjel og tælle trær — og det er ikke ende paa priser — han er ikke længer ræd for at ta kjæften fuld naa om dagen, han Ola, naar det kommer an paa tømmer og battens og trær paa rot! Han er god for at tyne skogen sjel naa, den karen! Men for nogen aar siden, ser De — for et tjog aar siden — da solgt'n skogen til uthogst for det propsen var værd — og bydde frem næven og takket til — og syntes han slåp fan saa letvint fra hogsten og fan saa let til kontanterne."

„Ja — Dere har skrivi mer end som én58

seddel paa rygtavlen hans Ola, Haukebergen," sa Seth ... og da det bare kom som en slags smaa-humring til svar, la han til: „men saa har Dere hat bedre melkeku paa fjøset end han Ola . . ." Garset skrev og saa ikke op, mens han sa det.

„Kan være det Seth," sa chefen, og det var som en lystighet i røsten.

„.. . Den hausten, Dere gjorde stats-kuppen," sa Seth.

Per Haukeberg nikket og snudde sig til den unge Stern:

„Garset mener statsskogene" — sa han — „paa dem, ser De — paa staten — har vi skog-spekulanter tjent os en pen skilling — aar til andet — for staten, den ..."

Per Haukeberg stoppet. Det var nogenting i den unge Sterns ansigt som stoppet ham. Det bivret om Sterns mund som i frost — eller sinne...

Da kom det efter med Per Haukeberg at han hadde gaat her i kontoret og pratet i mer end et kvarter om saker som ikke kom den unge Stern ved . . . Det strammet til under hans venstre øie . . .

Men da Haukeberg saa braat blev taus, saa Magnus hen paa ham. Og han saa at Haukeberg stod og smilte.

„Feiler De nogenting?" spurte chefen.

„Nei," sa Magnus, „men — nei . . ." og hidsigheten tok ham, saa maalet skalv i ham og ordene stottret sig fast i halsen paa ham . . .59

Seth saa op — pastoren var alterert i røsten. Og Seth fik øielag som hørte han los . . .

„Er det noget — som gaar indpaa Dem — Stern?" Haukeberg spurte sent og prøvende.

Magnus hadde trang til at vrænge det ut av sig raseriet han kjendte — trodde den . . . den kræmmersjælen at han kanske kunde ta ... ta hans fars navn forfængelig — midt oppi sine skidne forretninger — her hvor han, Magnus, sat og hørte paa — uten at han skulde kny kanske . .. At han skulde sitte maalbunden og tie ... en . . . en slags . . . slags medvider i knepene, grosserer Haukeberg brisket sig med —

Haukeberg stod og saa paa ham med hænderne i bukselommen — blikket var lyst og staalgraat. —

„At narre — at narre folk — det . . . det er ikke ærlig færd, hr. grosserer," buste Magnus ut — „og min far . . ."

Farven vek fra Haukebergs aasyn, og læberne blev blaalette . . .

„Ærlig" — tok han opigjen, langsomt.

Nu saa han faktum i et blink. Han saa teologen.

„. . . Ærlig? . . ."

Han svingte sig paa hælen — mot sin egen kontordør.

„Det er handel," sa han, og det kom en liten snev medlidenhet i røsten — „det skjønner ikke De Dem paa, Stern."60

Han lukket døren stilt efter sig.

Men Seth heldte sig fremover pulten paa armene, saa Magnus kjendte tobakslugten som stod av hans graa skjeg.

Og Seth ristet sagte frem og tilbake paa hodet og sa:

„Dere er kommet paa galen stol, pastor, paa galen stol ..."

I det indre kontor sat Haukeberg urørlig ved sin pult. Han holdt om underansigtet med sin magre, knokehaarde haand, øinene var fæstet i brevbunken som laa uaapnet foran ham.

Han var kommet til kontoret for en halvtime siden, fyldt av en eneste tanke -— tanken paa at nu hadde han naadd maalet han i aarevis hadde holdt frem mot: han skulde bli „selveier", og Per efter ham. Og tanken hadde steget i ham som en flombæk, — hadde løftet ham og latt ham se veien som laa bak ... Han hadde set de glesne skogleitene, de fremmedes — træ-stubbene, som bar til den skogrike Øinæs-marken, som om faa dage skulde bli hans, Per Haukebergs, til odel og eie . . .

Saa hadde en gypling reist sig og git ham skidtord.

Og nu var hine tanker strøket, og Magnus Stern hadde deres plads.

Hvorfor fan hadde han latt ham ind paa kontoret ?61

Per Haukebergs venstre øie blev smalt som en blækstrek under det neddragne bryn.

Han hadde saa langtfra hat det nødig, som moren tvertom, i brevet hun skrev, bad ham ta gutten med i skog og mark . . . Men han hadde ikke hat større ledighet at spendere paa den unge Stern, akkurat nu dette med Øinæs-kjøpet stod paa, og dermed hadde han tænkt Seth kunde gi ham ind et og andet saa længe . . .

Og hvad var det for nogenting han hadde omnævnt, som kunde gi studenten aarsak til at gjøre braak? Ja, han maatte spørge sig selv om det . . .

Hadde han nævnt en eneste transaktion — hadde han saa meget som rørt ved en affære?

I Per Haukebergs sind kom og gik tankerne . . . Han husket folk han hadde kjendt, som idag drev ut med husvæggene, for det de hadde spilt baade gaard og skog i hænderne paa ham og de andre karene . . . Hadde han saa meget som snertet ind paa det, da han snakket der ute i det ytre kontoret? . . . Han mindtes Jens Moen, som hadde skrevet sig paa for femten-tusen-syv — — — og som blev saa hu-gælen da laan-takeren røk, at han solgte Mo-bergene for snaue seks — Mo-bergene, der merkeren til Goldman ståk ind nære paa tusen tylvter gildt tømmer den første vinteren! . . . Men hadde han kanske kommet nær Jens Moen og affæren hans derute paa det ytre kontoret ?62

Her, under armen hans, nedlaast i pulten, laa listen paa dem han og Goldman og Granli hadde sit øie med — listen paa folk som sat i risiko og for-vaagelig spekulation — slepp-hændte karer, som firte ut med den ene haanden mer end den andre vann at greie — og som idag eller imorgen eller i uken eller i aaret som kom (det kunde ikke være saa nøie for den som sat vaaken og hadde stunder til at bie), blev nødt til at realisere papirer og fast eiendom for at klare sprattene sine . . .

Hadde han saa meget som aandet et navn unge Stern kunde faa at hænge hatten sin paa?

Nei, det var han blaa for!

Hvad var det saaledes for nogenting som kunde gi en slik gypling, en slik studert aarsunge, grund til at kløve neb?

Per Haukeberg maatte le: Kjøp og salg, ingenting andet! Kjøp og salg, det var nok til at en slik bokkrok, som kom krækende bent ut av bokhylden til far sin, blev vimmelmaget.

Med en rask bevægelse strøk Per Haukeberg brevbunken som laa midt paa pultlokket, unda — tok frem nøkleknippet som han bar i lommen, fæstet med en nikkellænke til bukselinningen — aapnet pulten og lette mellem papirer der laa, efter fru Sterns brev.

Da han hadde fundet det, bredte han det hvite ark med den prydelige skrift ut foran sig og læste brevet langsomt opigjen.63

Christiania 21de April 1903.

Hr. Grosserer Haukeberg.

Naar jeg idag med min Mands Samtykke tager mig den Frihed at tilskrive Dem, skeer det i det inderlige Haab, at De ikke vil tage mig denne min Henvendelse ilde op. Men det gjælder vor Søn Magnus', vort eneste Barns, Fremtid, og saaledes vil De visselig tilgive og, hvis De selv er Fader, forstaa de Bevæggrunde, der driver mig til at fremkomme til Dem, en Fremmed, med nedenstaaende Anmodning.

Vor Søn har i et Par Aar studeret Theologi, og det er vor daglige Bøn til Gud, at han skal fortsætte hermed. Dog synes saavel hans Fader som jeg i de senere Maaneder at have bemerket forskjellige Foreteelser, som tyder paa, at det maaske vilde være til Gavn for Magnus, om han i nogen Tid aflod fra Studierne.

De maa ikke misforstaa mig, Hr. Grosserer, og tro, at vor Gut i nogen Retning har voldet os den Slags Sorg eller Bekymring, som desværre saa mangen en Fader og Moder i vor Tid maa lide for sine Børns Skyld. Magnus har aldrig gjort os andet end Glæde — jeg siger det med Tak til vor himmelske Fader, som har holdt sin Haand over ham og os.

Men vor Søn har et sværmerisk og samtidig heftigt Sind, og dette i Forbindelse med hans Ungdom er formodentlig den væsentlige Aarsag64

i, at han har vanskelig for at koncentrere sig om sit Arbeide saaledes som hans Fader og saavelsom jeg anser det ønskeligt for en vordende Prest.

Saaledes er vi da begyndt at overveie, om ikke det gavnligste for Magnus vilde være, om han i et Aars Tid kunde komme i nye Forhold og helst i en Virksomhed, der vilde udvikle hans legemlige Kræfter samtidig som hans Aand tilførtes den Styrke, der følger ethvert regelmæssigt Arbeide.

Men hvor skulde vi kunne henvende os med en Anmodning om en saadan Stilling for vor Søn? Vor Bekjendtskabskreds er ikke stor, og i de sidste ti Aar, siden den tunge Prøvelse rammede os (som De maaske veed, er min Mand blevet blind), lever vi i fuldkommen Tilbagetrukkenhed. (Ogsaa dette har maaske bidraget til, at Magnus mangler noget av den Kraft, som hans Jevnaldrende erhverver sig i et livligere Samkvem med Kamerater.)

Da var det, at min Mand nævnte Deres Navn, Hr. Grosserer. Han mindes Dem fra sine Lærerdage som en af sine mest lovende Elever, og ved, at De nu gjennem Deres Flid og Dygtighed har naaet en agtet Stilling i Samfundet.

Maaske da De, Hr. Grosserer, hos Dem selv eller blandt Deres Bekjendte kunde finde Anvendelse for vor Søn?

I ledige Timer har hans Fader lært ham noget Bogholderi; men vort Ønske er, at Magnus i Skov og Mark (og vi har forstaaet det saa, atSkovskjøtsel er Deres Fag?) maa finde en Beskjæftigede, lige sund for Legeme som for Sjæl. —

Per Haukeberg la eftertænksom brevet ind blandt de andre forretningsbreve, som ved en patentmekanik var heftet mellem pappermer.

Da han hadde mottat dette brev, var en tilfredsstillelse strømmet igjennem ham. — Og han hadde kjendt noget lignende én gang før: den gangen Seth Garset, gaardmandssønnen, hadde slaat sig til ham. Det svalte etsteds inde der arrene sat — dem han hadde faat, da han som tjenestegut skrapte nakkebeinet for at komme ind under dørskien paa Garsethaugen . . . Og siden skrapte op att igjen for fripladsen paa handelsskolen . . . .

Ogsaa nu kjendte han noget av det samme — iblandet med noget ampert. Det ampre gjaldt ham selv . . .

Fan ogsaa, gaa hen og præke kjøpskap til en mamma-gut, som knapt hadde kjøpt sine egne skor.

Magnus sat paa en av de smaa træstolene midt paa gulvet i sit værelse og saa ret ut for sig med det tomme blikket folk faar naar de tænker sterkt paa ett.

Det begyndte at skumre.

Han hadde faat bud for et par timer siden at han skulde kjøre med Haukeberg til Øinæs — og i blyantsedlen, Haukeberg sendte, stod det: „det er min tanke at De skal bli igjen deroppe en tid frem over og ha opsyn med folkene — ta med Dem det nødvendige . . ."

Magnus hadde gaat hit og dit i rummet sit og tat frem bøker og klær og skrivesaker — og atter bøker — og toiletgreien av voksduk med alle smaarummene, Alvilde hadde sydd til ham — og endda nogen bøker . . .

Det laa i smaa hauger rundt om paa stolene, bordet og sengen.

Men efterhvert var det én tanke som seg paa ham og skjøv de andre sløve unda — og han gav sig over og satte sig til at stirre ind i den . . .

Han skulde ikke se hende mer. Han skulde67

væk og ikke se hende mer . . . Tanken laa indi ham og brøt. Og han tok paa at samle alt han husket om hende — alt det lille det var at samle fra disse to—tre ukerne han hadde kjendt hende. Og det blev ham om at gjøre at hvert ord og hver skygge av ord hun hadde sagt — hver bevægelse — hver farve i klærne hun bar — nu med det samme maatte huskes og fæstes mens det var tid — fra den første søndagen og til i formiddag hun hadde sat og spilt noget dansemusik, da han kom indom i erende for Haukeberg . . .

Den første natten efter møtet med hende hadde han hat som et slags klarsyn — et opgjør . . . det som ofte fulgte voldsomme og braa sinds-rørelser. Han hadde ikke bare kjendt det som var skedd — han hadde set. Set sin egen følelse som en lue — og i den store spænding av alle sjælsevner hadde han skimtet sin skjæbne som i lueglim.

Siden var det, som lyset var sunket ind i ham selv og bare laa og bævret lik en solrøk dér alle tanker gik i ring om hende ... Og naar han kom dit hun var, stemte alt han væk fra hende gik og drømte om hende, sig sammen lik lys-taake om hendes skikkelse, og han blev skjælv-melt og sky i de første samværsminutter.

Nu han skulde væk, kom det for ham som ugjørlig at leve der hendes blide ansigt ikke skulde være — og han knuget hænderne mellem68

knærne og skjøv knærne sammen — og hans læber rørte sig over hendes navn . . .

Det banket sagte paa døren, som gik ut til

gaten.

Han for op lik en som skræmmes — han rakte efter det nærmeste og fik tak i Hammericks kirkehistorie, — med den andre haanden grep han noget undertøi som laa paa gulvet.

„Kom," sa han. Og da det banket paany, klarte han røsten og sa mer rolig: „Kom ind."

Det var Anine Haukeberg.

Hun blev staaende paa dørstokken.

Magnus stirret paa hende.

Hendes lille finvoksne skikkelse stod i en ramme av blodrødt lys fra solefaldet utenfor, og hendes fotside, mørke kaape fik en sterk, dypviolet lød, mens det myke linjedrag om hendes vigende skuldre og hodet fortonte sig aandeagtig klart mo bakgrunden. Ansigtet lyste hvitt som paa en engel.

Saa lukket hun døren bak sig og stod i kammerset i fløiels kaape og endda med den ene haanden dypt i skindmuffen.

„Jeg gik forbi her, og saa fik jeg slik lyst til at se hvordan De bor," sa Anine.

Da merket Magnus at han stod med noget i begge hænderne — han la tøiet bort paa sengen og boken efter. Og uten at snu sig mot hende sa han:

„Jeg skal reise" — hans røst var lik et barns som klager sig.69

„Ja. jeg vet det," sa Anine — og med ett lo hun til ryggen, som nu bøide sig over sengen, mens de lange, træhændte mandfolkarmene puslet travelt — „jeg mener, jeg faar hjælpe Dem," sa hun — og da han vendte sig mot hende, løftet hun alt lænken, den lubne maarskindsmuffen hang i, over hodet. Og nu først blev han likesom fuldt var at fru Haukeberg stod her i hans rum hos repslageren — og han for sig med hænderne over haaret og nedover jakken og fortvilte og sa:

„Nei — nei — her er saa rotet, her er saa rotet ..."

„Ja," sa hun „det er det jeg sier — jeg faar nok hjælpe Dem, jeg — vi skal nok faa det flidd og pent her, kan De tro — og pakket og vel nedlagt — altsammen."

Mens hun sa dette, trak hun hanskerne av — vrængte kaapen av sig — tok naalen ut av den lyse skindluen, som hadde ens farve med hendes haar . . .

Han hjalp hende ikke.

„Saa," sa hun — „har De ikke en lampe?"

Da stomlet han avsted mellem stolene efter fyrstikker.

Det var tændt og rullet ned.

Anine gik og pakket — la plagg for plagg ned i den rare, firkantete sælskindskufferten, som hadde været gamle Sterns. En og anden gang kom Magnus fore hende med noget som skulde70

med, og rakte hende det — dragene i hans ansigt var forveket av lykke, og hans øine var næsten sorte.

Anine smaasnakket. Saa paa en og anden ting før hun la den ned, og sa: „det var pene strømper" . . . „pen toiletvæske" .. . Bad ham skrue op lampen, og fortalte at Øinæs var en stor, fin gaard, saa der vilde han sagte „trivest".

„Ja," sa Magnus.

Og han fulgte hende med øinene der hun gik mellem sengen og kufferten og tok i hans tøi med sine hvite hænder — hun var bar et stykke opover armene, og paa det venstre haandleddet hang en liten smal guldlænke — den gled nedefter og opefter naar hun løftet og sænket hænderne.

„Det er vel „Alvilde" som pleier at pakke for Dem?" spurte hun.

Magnus blev rød. For ja han stod og tænkte paa Alvilde; han hadde husket paa Alvilde, naar hun klappet sammen bøkerne og stappet noget andet paa dem igjen — og satte knæet paa det og stønnet, for hun ikke fik kuffertlokket nedpaa . . . Han hadde staat og tænkt paa Alvildes hænder ogsaa, naar de slog ned paa tingene hans og sprikte over mer end de kunde greie, saa noget faldt med brak ... De var ogsaa litt røde paa knokerne.

„Ja," sa han og smilte til hendes smil, som hele tiden kom og gik i hendes velsignede ansigt — „det var Alvilde som pakket — vi er saa71

vant til at det er Alvilde og mor som gjør al ting hjemme — det er kanske galt, men."

„Ja, for da blir det ikke godt for den som skal bli gift med Dem da," sa Anine.

Nu svarte Magnus:

„Saa er det bra jeg ikke tænker gifte mig." Og det var som dette, han i skjemtetone fik sagt hende, lettet og befridde ham og gjorde det rimeligere at hun gik her og hjalp ham . . .

„Aanei da!" sa Anine. Saa blev hun et øieblik taus.

Let og lydløst gik hun over gulvet og tilbake igjen, hendes hænder tok i tingene som var de gla i dem — hun var myk i haandledet som et barn, og tommelfingeren bøide sig indover i det nederste leddet, paa en egen hjælpeløs vis, naar hun rakk efter noget . . .

„Gud for bøker!" sa hun og blev staaende foran bordet, hvor han hadde stabler, som skulde med: de to andre bindene av kirkehistorien, sidste aargang av et religiøst tidsskrift, Spencers syntetiske filosofi, Kants „Kritik der reinen Vernunft", „Schleiermachers Leben" av Dilthey.

Anine læste paa ryggene og slåp dem hurtig igjen.

Magnus sa:

„Det er bøker far vil jeg skal læse . . ."

„De er saa tykke, at ..." sa Anine.

Saa lyste hendes ansigt.

„Bjørnson," sa hun — „han er gjæv."72

Og hun tok digtsamlingen og bladde i den.

Jeg kan dem," sa hun — „dem med tone til," og hun nynnet en stubb av „Ræven laa under birkerod" og la hodet paa siden.

„Ja, den er fortærendes go," sa hun.

Og litt efter sang hun lavt, med dyp mezzosopran :

‚Jeg tør ikke tale til dig — du tør ikke se ned paa mig — men altid saa sidder du der og altid spadserer jeg her — Imellem kan tankerne listende fare, men ingen tør spørge og ingen tør svare, o, vidste du bare!

Magnus gik væk fra lampen, bort over gulvet.

„Og denne da," sa hun og nynnet de første strofer av „Magnus den blinde".

„Magnus," sa hun, „det er vakkert navn. Magnus Stjerne!" hun lo.

Det gik sjøer av bevægelse i Magnus — og hjertet laa og duppet paa dem, saa han var ved at strupes.

„Men denne boken," sa hun, „kjender jeg ikke.

Nu holdt hun festskriftet til Bjørnstjerne Bjørnsons 70-aarsdag i hænderne.

Magnus var ved siden av hende med en gang.

„Det," sa han, „det er det store digtet til Bjørnson, kjender De ikke det?"

„Nei," sa hun.73

„Jeg skal — da skal jeg, nu skal jeg læse det for Dem," sa Magnus, og han tok efter boken og skalv av iver paa hænderne — og han sa hende det han hadde kjendt, da han læste det digtet — „jeg skjuler det ikke, jeg graat da jeg læste det," sa han — „jeg taaret som en jentunge — og jeg rev mig i haaret for at det ikke var mig som hadde skrevet det — jeg syntes det var bare et tilfælde, at det var ham og ikke mig —" Anine la haanden bort paa hans

arm: „Heller en anden gang," sa hun, „for nu kommer slæden straks."

Han laa paa knæ ved siden av hende og hjalp til med at faa det sidste ned.

Da hun sa, at ikke alle bøkerne rumtes, tok han fraværende et par paa slump og la dem op paa bordet igjen.

Hun fortalte ham hele tiden noget, et eller andet hun hadde læst i avisen . . .

Saa reiste hun sig og børstet nedover kjolen.

„Nu er det ikke mer," sa hun.

Han laaste kufferten og reiste sig ogsaa.

„Tusen tak," sa han.

„Det er leit, at De skal til Øinæs," sa hun med ett, „det følger saan hygge med Dem."

Han bare saa paa hendes ansigt, som var løftet.

„Men det blir vel ikke for saalænge — vel?"

Hun var begyndt at ta paa sig. Nu hjalp han hende med kaapen.74

„Aa nei, det blir det vel ikke," sa han — „og kanske nogen — kommer ditop, ogsaa."

„Ja, der er ofte folk her fra byen paa de kanter," sa hun.

Nu var hun færdig — hun rakte ham haanden med hansken paa.

„Farvel," sa hun.

Farvel . . .

Da sanset han sig ikke mer —- da hun sa det ordet, sanset han sig ikke mer.

Han bøide sig braat ned mot hende, og han traf med læberne Anines kind like der den møttes med øret . . .

Anines øine aapnet sig, og som en skygge gled undringen igjennem dem — hun tok sig til øret med haanden.

Saa nikket hun — og uten et ord gik hun ut av værelset.

Da bjelderne ringte utenfor, stod han færdig i sin fars brune kavai. — Han hjalp skyssgutten med kufferten og hilste paa Haukeberg, som sat i bredslæden. Men da han alt hadde den ene foten i slæden, kom han til at huske noget — og han bad grosserer Haukeberg undskylde et øieblik . . .

Inde i det mørke kammerset famlet han sig frem til bordet og trak ut skuffen — dernede laa versene han hadde skrevet til hende om kvelden. Han ståk dem i brystlommen — og i en fart stoppet han ogsaa de bøkerne som var blit igjen,75

i kavailommen — han kjendte som en trygd ved

at ha dem med ut i slæden . . .

*

Det var tre mil til Øinæs fra byen.

Det bar opover igjennem smaaskog og over aapne jorder, og skyssgutten gik lange stykker ved siden av slæden.

Haukebergs klangløse røst svarte godkveld, naar det hilstes „godt mot" fra møtende slæder, og en og anden gang smattet han paa hesten og sa: „Naa faar du kjøre litt paa, gut." Stund-imellem spurte han ogsaa Magnus om han frøs, og trak feiden bedre op om dem begge. Og Magnus svarte hvergang med et tiltak i røsten som den der uforvarend har blundet litt og ikke vil la sig merke med det . . .

Per Haukeberg sat og tænkte paa Anine.

Han tænkte paa erendet hun hadde git ham til Øinæs, og han tygde arg paa overskjegget — at han ikke paa flekken hadde sagt nei til tøiset hendes!

Hun hadde kommet ind til ham paa kontoret like før han drog — hun hadde hat paa sig skindet av maaren, han og Seth aar om andet hadde skutt; det var blit lue og halskrave og en diger muff av de syv maarene . . .

Hun var kommet bakpaa ham mens han sat og skrev, og hadde lagt haanden for øinene paa ham, fuld med paahitt som vanlig — og han76

hadde kjendt paa den kolde gufsen, som stod av klærne, at hun kom fra tur, og han hadde lugtet maaren med det samme hun kom nær ham . . .

Hun hadde nogenting at be om, naar hun kom paa det viset — han visste det før hun aapnet munden. Og mens hun bad, stod hun med haanden nær hans paa pulten.

En kuhale . . .

Han maatte le der hun stod og heftet ham. E' kurompe var det, hun stod og tigde om.

Han hadde bare skjøvet hende unda og git paa for at bli færdig til hesten kom — men han hadde ikke sagt hende meningen sin om kuhalen og hele tilstelningen hun og andre folk der i byen nu drev paa med mest som galne . . .

„Folk gaar morotung her i byen nu," sa Haukeberg til Magnus — „de lager sig til med en maske-ball indunder jul. Men det blir vel i alle fald ikke noget for Dem, kan jeg tænke?"

„Nei — nei, naturligvis," sa Magnus og spilte øinene op mot Haukebergs svære skikkelse, som sat urørlig tæt indpaa ham med den store skindkraven slaat op, saa han i halvmørket syntes hodeløs . . .

„Det er ellers til indtægt for de fattige," sa han.

„Ja — det er — udmerket," mumlet Magnus.

Det var no skvettent i den unge Sterns maal — en undfaldenhet, som Haukeberg lydde paa. Han hadde ellers hørt den kjephøi nok, den røsten — det var ikke mange dagene siden . . .77

„Det er snodig med det," sa han, „det er liksom folk slepper sig mer til, naar de vet de har Vorherre i bakhaanden — med moro og gamen, mener jeg. De er tryg for at han ikke kommer over dem, efterpaa, med riset da — naar de lover'n andel i profitten . . ."

Magnus trykket armene mot kroppen — han frøs saa han huttret . . .

„Men det er nu godt for de fattige, i hvert fald . . ." sa han og holdt kjæverne stive for at de ikke skulde skralde sammen.

Stilhet.

„Min kone vil være hulder," sa Haukeberg. „De har mangeslags paahitt, saanne kvindfolk... Fan saa høvelige paahitt."

Magnus kunde ikke svare, kjæverne skranglet paa ham.

Hulder. Hun vilde være hulder. Da kunde han ikke tænke ut noget hun passet mindre til. Ingeborg i Fridthjofs saga . . . eller Tornerose . . . eller en hellig Madonna . . . Men hulder hun. Fy . . .

Magnus sank hen i mindet om hende.

Han saa hendes bleke pande — og haaret som bugtet sig gyldent og blankt og gjemte tindingen . . . Han saa de graaligbrune bryn, som spilte sig lik duevinger over de mørke øinene .. . Og med ett urodde denne panden og haaret og de buede brynene ham som noget han tidlig hadde set og længst kjendt. — Tankerne stanset og78

mindet arbeidet viljeløst — et billed løste sig ut

— han fornemmet linjedraget av det, og som omen av et glemt navn kan klinge frem i hjernen og med ett

undfange navnet — slik steg og sank en pande og et bølgende haar ... Til han saa det for sig, bladet i morens store billedbibel. Paa jorden laa Adam og sov. Men ret op for ham stod den nyskapte Eva . . .

Per Haukeberg vendte sig saa braat mot Stern, at remmen som fæstet feiden, sprang.

„Men jeg tror saa piskedø De sitter og fryser, saa De hopper," sa han og drev til Magnus over ryggen — med den andre haanden grep han over tømmerne og braastanset hesten — „se til at komme Dem ut og faa varmen i Dem," sa han — „det er Haukebergbakkerne som ligger fremmenfor

— de pleier skaffe folk kropsvarmen og vel saa det . . ."

Magnus hadde skrevet til hende hele natten. Brukt op mer end halvten av papiret han hadde med sig i kuffertlokket.

Da det lysnet av dagen, og klokken inde i det største kammerset, hvor Haukeberg sov, hadde slaat syv, sovnet han.

Paa bordet under det nedbrændte lyset laa brevet til Anine Haukeberg — indi ovnen laa asken av de andre.

Brevet lød saa:79

Kjære Fru Haukeberg!

Jeg vet ikke mer, hvad jeg skal skrive. Jeg har skrevet mange breve til Dem, og ingen av dem kan brukes.

Jeg forløp mig — tilgi mig.

Jeg har krænket og forulempet det menneske, jeg sidst av alle vilde volde ondt. Kan de tilgi mig? Tilgi mig for Guds skyld, og glem det jeg gjorde. Send mig et ord, og si at De har tilgit mig, eller jeg faar aldrig mer fred.

M. S.

Da Magnus kom ut for at gaa over i gamle-stuen og spise, var klokken ni. Han kunde fra tunet se Haukeberg sitte ved spisebordet; og han stanset et sekund midt paa gaardspladsen og saa. Han syntes med ett at det laa noget gammelt og sorgtungt over det bøide, graasprængte hodet; og det store ansigtet var som slukt for liv . . .

Han snudde og gik et slag tilbake mot hovedbygningen.

Han hadde brevet til fru Haukeberg i lommen. Det var hans forsæt at be grosserer Haukeberg gi hende det. Og spurte grosserer Haukeberg ham, da vilde han svare: Jeg har noget at be hende om tilgivelse for . . .

Og han hadde klart for sig, at Haukeberg av sin hustru vilde faa alt at vite. Han maatte være rede til at ta følgerne han hadde fortjent . . .

Han mindtes ogsaa at han for nogen dage80

siden hadde tat igjen med grosserer Haukeberg paa et vis, som ikke var sømmelig av yngre mot ældre, av undergiven mot chef...........

Da Magnus kom ind i stuen, reiste Haukeberg sig. Har. veir f~»»-Hio med frokosten.

„Godmorgen," sa han, „naar De har spist, skal vi ha merkeren ind."

„Hr. grosserer," sa Magnus — „det — jeg — det har plaget mig at tænke paa at jeg ikke var høflig, at jeg var uhøflig mot Dem her om dagen, paa kontoret."

Per Haukebergs graa øine blev litt lysere; han tok sig over nakken med haanden.

„Gud bevare Dem," sa han „gu' bevare Dem, mand min — snak aldrig om det! De er bok-mand — og det derre var saker folk som Dem ikke har vet paa. — Og De er ung, De er ung ser De, Stern — faar De leve nogen aar til, vil det komme efter med Dem at det er fler end opkjøperne — end os opkjøpere og spekulanter, som nytter leiligheten, ser De! Men en sier det jo ikke akkurat lydt for alle da — for tes høiere en kommer i stand, tes mer tagner en om slike saker, — men den som holder tættest, er tiest den smarteste karen, ser De.

„For stortroll vil steke og smaatroll vil klore liksaa hos os — hvis bare vi tore....."

Og jaggu tør baade den ene og den andre, far, og den en sidst skulde tro til det!........81

Ja, De har læst den boken, det staar i? Den boken har jeg ogsaa læst, ser De — og den er den bedste boka jeg nogenstid er kommet borti — og han som skrev den, det var gutten sin som kjendte os! Ja — har De ikke læst Peer Gynt, saa staar den hjemme i skapet, om De vil laane den," sa Haukeberg.

Magnus stod med handen i trøielommen. Han slåp brevet han holdt i. Gi den manden brevet til hende? Gjøre bod for den manden? Aldrig i evighet!

Næste dag sendte han brevet i posten. *

Den første uken paa Øinæs fulgte Magnus Haukeberg og merkeren i skogen hver dag.

De gik ut paa ski om morgenen, og kom ikke i hus før det tok paa at mørkne. Magnus la sig da bort paa sengen mens de bar ind maten. Han vaaknet, naar de ropte til ham at nu spiste de. Og han la sig bortpaa igjen til kaffen kom . . . Da vaaknet han naar Haukeberg stod over ham i skjortærmerne og lo — det var ut paa natten, og Haukeberg sa at nu fik han faa klærne av sig, for nu skulde han sove.

I skogen lignet han sig selv med en hund, som han gik opefter og utfor lierne i hælene paa de andre. Ingen snakket til ham naar han ikke spurte. Og var et par timer gaat, blev han saa sliten, at ingen flere spørsmaal kom op i ham.

Da det blev søndag igjen, var Per Haukeberg

6 — Nini Roll Anker: Per Haukeberg.82

og merkeren færdig med hverandre. Ved ellevetiden om formiddagen lukket Haukeberg paa kam-mersdøren og sa:

„Idag skal De ta den gamle riflen min, Stern, saa skal vi ut i skogen og skyte tilmaals — og er lykken go, kommer vi i hold paa fugl borti Ulvelien ..."

Magnus sat halvklædt og var endda hoven av søvn rundt øinene. Men det var hændt ham noget mens han laa, som gjorde ham villig til hvad det skulde være — om det saa var at gaa tiiskogs igjen — og alene med grosserer Haukeberg.

Han hadde faat brev fra fru Haukeberg.

Det var kommet en liten sending til ham fra hende med gutten som skulde hente grossereren. Jenten paa gaarden kom ind til ham med den mens han laa. Det var hjemmebakte kaker i en kurv. Underst laa brevet.

Han hadde tænkt paa dette svaret, han en gang maatte faa, hele uken — og paa ingenting andet, naar han da orket tænke. Som et pendel hadde tanken gaat indi ham, et blypendel; og naar han ikke længer hverken husket eller ræson-nerte, kjendte han det likevel bevæge sig tungt i anger og uro et steds . . .

Nu var svaret kommet. Med runde barne-bokstaver stod det:

Kjære det var da aldrig et grand. De maa da ikke tænke mer paa den lille tingen, bare have83

det godt. Kagerne har jeg selv bagt, haaber de vil smage. Venlig hilsen fra

A. H.

Derunder stod det med meget smaa bokstaver:

De maa ikke gaa Dem skogvild, men snart komme tilbage. Jeg møtte rebslagerens kone — hun savner Dem saadan.

Slik maatte hun skrive, netop slik . . .

Magnus fløitet, mens han klædte sig — tilslut sang han; det var en salme:

Paaskemorgen

slukker sorgen,

slukker sorgen til evig tid.

Per Haukeberg sat i sideværelset og snauet skjegget sit — han hørte sangen og maatte dra paa smilet, endda han sat arg for at Smaa-Per ikke hadde fulgt skyssen til Øinæs, som han hadde git Anine ordre om.

De gik i skogen sammen, nogen timer, den søndagen — Magnus og Haukeberg.

De smaa-ruslet.

Per Haukeberg hadde trængt at kjøre til byen straks om morgenen; men han hadde ondt for at slite sig løs. Nykjenslen: at gaa i Øinæsmarken og vite at hver stubb og spire var hans, den troll-bandt. Han som var vant til at kalkulere, til at bruke øinene som han brukte blinkøksen —84

til at ta skogen paa halvtommen — slik at det sommetider hadde kommet for ham at furuleggen og granstokken maatte kjende det paa sit vis, at der øiet til Per Haukeberg ramte, der var det ikke langt til øksen ... nu gik han med snadden i kjæften og glante opefter og nedefter stammerne, og syntes, han aldrig hadde set skog vakrere eller mer veksterlig — gik og maalte top-skuddene paa smaa-granen med fingrene — og snakket til unge Stern om skogen sin, som skulde det været Smaa-Per. Han gik og anket sig for skogen: kjørerne skulde ha order om at fare varlig med underskogen, de svina . . . hoggerne skulde faa slippe at sætte igjen stubben i hans skog som de hadde stubb-hogget Garset-skogen, der træ-stuvene stod bortefter braaierne som grindstolper . . .

Magnus Stern gik snart paa siden av ham, snart efter; han hadde snadden han samme morgen hadde faat av grosserer Haukeberg, i munden; men han hadde latt den slukne; han taalte daarlig den sterke tobakken.

Han hadde ikke før hørt grosserer Haukeberg smaasnakke slik jevnt — og han gik og tænkte paa, at en slik tur kunde blit en hyggelig tur, hadde det været en anden end Haukeberg som snakket. Og ved det kom han til at huske paa faren. Paa alle sit livs søndags-turer med faren, utover til Bygdø, opover forbi Ekeberg, langt op i Voksen-aasen pleiet de at gaa. Og han visste85

ikke han hadde svigtet faren mer end de faa vintersøndagene, han hadde drad paa skitur indover Nordmarken med gutter fra Studenterhjemmet, hvor faren sommetider holdt foredrag.

Nu angret han de gangene . . . For nu husket han med ett livagtig farens røst — i otte dage hadde den været stum i ham; og han kjendte misundelse naar han tænkte paa at nu var det Alvilde som gik med faren under armen og hørte ham snakke. Han visste hvad faren vilde snakke til ham om slik en dag, med fin luft og ingen lyd i luften — og han vilde gaa og høre paa ham, mens han saa de hvite skyerne som seilte lik sommer-skyer.... og faren vilde citere et digt av Welhaven ... og hans egne vers vilde gro i ham . . . ja han vilde i lykkelige øieblikke være viss paa sit kald . . . Han kunde se faren gaa bort over veien med stokken utstrakt foran sig og ansigtet løftet, saa hele dags-lyset speilte sig i øinene, hvor det hvite hadde glans som perler. Og i knaphullet paa den brune frakken hadde han „søndags-blomsten", som bare var et graniumsblad, og paa hodet hadde han den lyse, bredkantete hatten . . .

Magnus saa paa Per Haukeberg.

Det var ingen farve paa Haukeberg som ikke var metal . . . Fra klærne til haaret — fra an-sigtshuden til øinene — votterne, bøssepipen — ja, om det saa var gevær-remmen og rypesækken, saa var de blygraa . . .86

De snakket om hunden.

Magnus sat paa en stubbe, som Haukeberg hadde strøket sneen av og dækket med gran-bar. Han hadde skutt et par skud med riflen, tilmaals efter en hvit konvolut Haukeberg hadde hængt op paa en træstamme. Han hadde ikke raakt papiret med noget av skuddene — men han kjendte dem i skulderen . . .

Haukebergs hund laa der han hadde budt den at lægge sig ved første skud. Den magre sort og hvit-flekkete

ryggen dirret, saa det gik som smaabølger langsefter haarene.

Magnus strøk den med haanden — hunden tok ikke øinene fra Haukeberg, som nu stod og sigtet.

„Det er nogen kloke, gode dyr," sa Magnus — „hundene."

„Ja, de er de eneste dyrene som har latt sig hundse," sa Haukeberg, „derfor liker menneskene dem."

Han rørte avtrækkeren, og skuddet gik. Magnus og hunden kvapp.

„Litt til venstre," sa han og ladde igjen.

„Trofasthet er vel ellers dens hoved-egenskap," sa Magnus — han husket ogsaa en historie fra en læsebok om dette.

„Ja, det har hunden forut for folk," svarte Haukeberg — „ellers er dens hoved-egenskap, i menneske-øine da, at den kryper for den som slaar, og slikker næven som holder kjeppen . . ."87

Magnus svarte ikke. Men hans læber lukket sig tættere sammen, og han saa væk — bortover skogen.

En stund efter — de gik i en glesen li — hørte de hunden halse. Litt senere saa Magnus et dyr (og skjønte straks det var en hare) hoppe over en rydning mellem stammerne og bli væk . . . Han ropte til.

„Se — se haren!"

Og han satte i at le.

„Jagu var den ikke helt hvit alt," sa Haukeberg.

„Den hoppet saa kostelig," brøt Magnus ut, den var saa inderlig fornøiet!" og endda lo han.

„Den var liv-ræd," sa Haukeberg, —„for bikja — og for sol-lyset."

Kunde han ta solen av himlen og sote den svart, gjorde han det — tænkte Magnus.

Da de næsten var ved Øinæs-gaardene snudde Per Haukeberg sig og saa sig tilbake — nedover skogs-lien de hadde steget.

Saa vendte han sig braat mot Magnus.

„Hva vilde De si, om De eiet denne skogen da, Stern?" sa han — „det er ingen daarlig eiendom, hva?"

Den andre saa ham i ansigtet — og det lynte noget ublut blaat frem i øinene paa ham — som hin dag paa kontoret . . .88

„Da vilde jeg være verdens ulykkeligste mand," sa unge Stern.

„Det var som . . ." sa Haukeberg.

„For da vilde jeg ikke faa tid at tænke for bare skog — det er os som ingenting eier, som har al ting og uten omkostninger," sa Magnus — „synet og lugten og lyset — gratis," sa han og lo.

Haukeberg hadde snudd ryggen til ham —; det var merkelig, saa liten koselighet det fulgte den gutten. Om det saa var en ærlig ed, fik han den i vrangstrupen i lag med ham . . .

Magnus stod paa stentrappen som førte op til huset, da grosserer Haukeberg satte sig i slæden og tok tømmerne.

„Det er ellers sandt, De," sa Haukeberg og holdt hesten ind — »blir det slagtning her paa gaarden forinden De drar — saa sørg for, sørg for at jeg faar huden av en av kuerne — med horn og hale — nedsendt. Hele greien, forstaar De?"

„Ja," sa Magnus. Og mens han stod og saa slæden bli væk i mørket, tænkte han:

Han kan ikke høre en ko raute paa fjøset uten han vil flaa hele dyret!

I fjorten dage blev Magnus uten avbrytelse i skogen efter at Haukeberg var reist.

Han fulgte merkeren og siden mændene som gik grænsen op. Han sov i for korte senger paa89

bygsel-plasser og spiste flesk og poteter med jerngaffel. Han sov og spiste og reiste sig støl fra trækrakken om kvelden og tok sig nedover lænderne og la haanden paa leggen og gav sig . . .

Merkeren lo.

„Dere har vondt for tænder, studdent," saa han, „naa kommer musklerne — naa blir De kar."

Naar merkeren endelig reiste sig om kvelden, knappet jakken, sa godkveld og gik over i gamle-stuen for at lægge sig, tok Magnus skrivesaker frem.

Han skulde skrive til faren.

Men inderst i den lille mappen med nikkel-laasen laa Anines brev.

Han bredte det ut foran sig. Han stirret paa den sidste sætningen, som stod med ørsmaa bokstaver . . .

Mente hun det, eller mente hun det ikke?

Var den at forstaa slik som den stod? Eller gjemte den nogenting?

Var det repslagermadamen som saknet ham? Eller — eller var det hende?

Magnus slog langsomt knokerne mot panden . . .

Under Anine Haukebergs lille lap laa det hvite arket og ventet. Han skulde skrive til sin far. — Det kom ikke pen paa det.

Og eftersom dagene gik, og det ny, sterke livet i frisk luft blev naturligere for ham, syntes han at hjemmet der syd, den lille leiligheten ien by-gate, seg mer og mer ut i uvirkelighet — og naar han husket at endda sat de hver kveld med bøide hoder under lampelyset, moren og Alvilde, og læste, læste — — og endda sat faren hver kveld borti halvmørket ved ovnen og la lommetørklædet sammen med hænderne, til det blev litet og haardt som en nøtt . . . saa kom det altsammen for ham som billed i en bok han hadde set i hele sit liv, men nu hadde lukket.

Og han saa sig selv — med bøker under armen, til forelæsning — eller ved farens stol, i snak om avisnyt — eller i trætte med moren og Alvilde om en ord-vending . . . og han syntes det var en fyr han hadde kjendt og en gang skulde træffe igjen. Men det hastet ikke.

Tæt ved ham var noget lyst som gled ut og gled ind igjennem sindet — frem og tilbake for øinene, naar han lukket dem. Han maatte en gang greie det ut . . . Men det hastet ikke.

Han hadde ikke nogen længsler. Og ikke noget savn.

Og naar lørdagsbrevet fra moren kom, lot han det ligge litt. Det hastet jo ikke . . .

Men saa en dag kom det bud at han skulde pakke sammen og ta skyss til byen, for Haukeberg skulde til Kristiania og vilde snakke med ham før han reiste. Da kjendte han sig overrumplet. Det var noget han skulde ha tænktigjennem først . . . Og mens han hev tingene sine i kufferten, varte det i ett indi ham:

Du skulde ikke dit mer — du skulde ikke dit mer.

Han maatte vente nogen minutter paa skyssen. Da gav han sig til at gaa i forveien — og han var halvveis til Haukebergbakkerne, før skyssen tok ham igjen.

Hos repslageren laa det besked til Magnus Stern, at han samme kveld skulde komme til Skoglyst — Haukeberg maatte reise næste morgen og hadde ordre at gi ham.

Hans vertinde gik ind og ut mens han barberte sig — satte frem mat og snakket . . .

Han saa i speilet paa sit eget ansigt, mens han skrapte nedover med kniven. Det var brun-rødt; paa næsen var

huden skallet av, saa næsen var lysere . . . Og eftersom skjegstubberne kom væk, saa han at huden var hvitagtig hvor skjegget hadde verget den.

For første gang i livet kjendte Magnus Stern uro for sit ydres skyld.

Da han hadde lue og frak paa og var halv-veis ute av døren, stanset han.

„Si mig,“ sa han til repslagermadamen — „si mig . . . har nogen spurt efter mig mens jeg var borte?“

Den gamle konen ristet paa hodet:

„Nei, inte en levende sjæl,“ sa hun.

„Paa gaten?“ spurte Magnus.93

„Jeg som inte er utenfor en dør saa lang vinteren er, haassen skulde jeg træft nogen paa gata da," sa hun.

Han gik.

Det var ikke repslagerkonen. Det var ikke repslagerkonen!

Paa kanterne av den bakkete veien som bar mot villaen, laa høie sne-skavler. Til begge sider strakte byjordet sig — hvite sneflater som blev væk i mørket.

Han saa ikke andet end veistripen — smal saavidt den kunde kjøres, dukket den frem stump for stump av natmørket. Og langt borte lyste det . . . Veien laa som den eneste veien og endte i det eneste lyset. Og han tok ikke øinene fra det rødlige lysskjæret, som trak sig sammen og vidde sig ut lik en manæt . . . Han gled og ravet i kalosjerne som en drukken — stubbevis sprang han, til han blev var det og atter faldt i skridt.

Ute i gangen paa villa Skoglyst stod han en stur.d foran speilet i den brede messing-rammen og børstet haaret. Haaret var blit rusket og langt, balstyrig av krøl bakom ørene.

Han hørte røster fra stuen, mands-røster.

Nu sat hun i en blaa kjole — under viftepalmen — 8/5 1902 — kroner fem og tredive, Depense . . . Grosserer Haukeberg lo — den var bare en knis, hans latter — bare en liten tør knis, som spaknet og sluknet . . .94

Magnus drog endda én gang børsten haardt bortefter siden av hodet. Saa banket han og gik ind mellem plysjgardinerne.

Hun var ikke derinde.

Det sat to mænd ved bordet — grosserer Haukeberg og en fremmed mand.

Hun var ikke i stolen under palmen.

Stuen var tom.

Magnus hilste paa Haukeberg og den fremmede, som het professor Rindal.

Saa satte han sig og snudde ansigtet mot spise-studøren.

„Værs'god lav Dem et glas, Stern," sa Haukeberg. Og herrerne fortsatte sin samtale.

Det var professor Rindal som talte. Han sat tilbakelænet i sofaen med en av Haukebergs lange cigarer mellem fingrene — hvite, vakre fingrer.

Han lignet ikke fru Haukeberg. Han var mørk.

Det var politik de snakket —

Det var ingen lyd i hele huset.

Inde bak spisestudøren var det gravstumt.

Atter lo Haukeberg, knapt hørlig. Professor Rindal foreslog ham at stille sig ved næste valg . . . Og Haukeberg sa

sin mening om politik — han vilde heller lægge om kloaken i byen med egne hænder end befænge sig med det derre der . . .

Magnus syntes noget rørte sig ovenpaa.

Professoren svarte at Haukeberg hadde enhver betingelse. „Du er, det tør jeg vel i denne forsamling si uimotsagt" — og han saa for første95

gang dit Magnus Stern sat — „en av byens mest velhavende borgere — du har forbindelser, indflydelse, min kjære Haukeberg, du har ..."

„Stortings-frier," brøt Haukeberg ut, „nei, det holder jeg mig saa død og pine for god til!"

Professoren blaaste røken ut mellem læberne som en vifte.

„Naa, naa — du er idealist, Haukeberg — en stor idealist!"

„Idealist," sa Haukeberg og røsten tvedelte sig for ham — „idealist," tok han igjen — „nei Rindal far, grovt har jeg været utskjeldt og mer end én gang, — men idealist har saa piskedø ingen kjæft vaaget at kalde mig før i kveld!"

Han hadde reist sig — nu tog han sit glas og tømte det — og fra glasset, som var fuldt, dryppet nogen draaper ned paa bordplaten.

Magnus hadde smilt. Per Haukeberg hadde set det.

„. . . Men dér sitter en, som kan være til tjeneste," sa han og pekte med cigaren paa Magnus — „dere faar ha mig undskyldt et øieblik."

Professor Rindal vendte sig til student Stern.

„En bra mand," sa han og pekte mot gardinet som netop hadde lukket sig efter Haukeberg — „en særdeles habil mand, ser De, mangler blot en smule politur —"

Nu gik Haukeberg trappen op til anden etage...

„Det er ellers synd," sa professoren, „en saadan mand vilde jo fortrinlig skikke sig . . ."96

Der var Haukebergs skridt ret over hodet paa dem . . .

„. . . og er hvad vort offentlige liv trænger ..."

Nogen hostet —

„Er hun syk?"

Magnus stirret paa professor Rindal. Og et par briller stirret tilbake.

„Fru Haukeberg," sa Magnus.

„Naa saadan ... ja — hja, jeg synes han nævnte noget om en forkjølelse — et ildebefindende — intet av betydning, — men hvad jeg vilde sagt," sa professor Rindal og gik videre i sit emne.

Han skulde ikke faa se hende. Som et veir raste skuffelsen igjennem ham. —

Haukeberg kom ned igjen. Professoren skiftet tema. Han talte om bispeembederne. Om socialismen. Om det nye ministerium. Om kvindestemmeretten . . .

Haukeberg la av og til et ord ind.

Ned igjennem loftet sænket stilheten sig over Magnus og blev tættere eftersom han lyttet — tilslut syntes han den gav en dump tone fra sig — og tonen satte sig fast etsteds i bakhodet paa ham; han blev klam indi hænderne og høre ikke længer professorens røst saa tydelig.

„De er træt, Stern," sa det. „De skal gaa hjem og køie."

Magnus kjendte taknemlighet mot grosserer Haukeberg. Men da han kom ut fra spisestuen,97

hvor Haukeberg hadde git ham ordre om arbeidet, han skulde utføre paa kontoret i den kommende uken, stod professoren ogsaa klædt i yttertøi.

„Vi følges, min unge ven," sa professoren.

Og da de kom ut paa den slet-traakkete sne-veien, tok han Magnus under armen.

„Hvad jeg vilde si," sa professoren — „der er to slags kvinder. Vi var jo færdige med de første — hvorledes? Var vi ikke færdige med de første?"

„Jo," sa Magnus.

„Altsaa — gi disse kvinder stemmeret, sier jeg — naar de har sin glæde derav. Gjerne for mig, sier jeg! Men de andre, min ven — de øvrige millioner — de som endnu er som det store hav, som stiger og synker, viger og løfter sig efter love vi ikke kjender — i kræfter vi ikke kan binde . . . Disse skabninger, som er like ulogiske i sin logik, like tilfældige i sin ubrytelige harmoni, som enhver naturens herlighet manden endnu ikke har spændt ind i det store maskineri der heter samfundsvirksomhet — til nyttiggjørelse — til lemlæstelse! Disse kvinder — hvad jeg vilde si . . . Og de er de fleste, min ven, o ja, de er kvinderne, de er endnu kvinderne — de kan flyttes som brikker fra tids-alder til tids-alder — frem eller tilbake — de vil dog glide ind som haand i hanske hvor der er mænd at elske, barn at fostre. Ti merk Dem: disse kvinder er snart den eneste store naturkraft, som mandens haand og aand ikke er villig til at ta i kulturens tjene-

7 — Nini Roll Anker: Per Haukeberg.98

ste. Mandens haand nøler — fordi manden vet at den dag kvindens liv ikke længer vil undfange og hendes bryst ikke amme saa tit instinktet byder det — den dag er den sidste vei stængt for ham tilbake til det oprindelige. — Vi vil ikke gi vore kvinder stemmeret — ikke godvillig, min ven, ikke av en ærlig vilje. Der er klok-skaps-hensyn — der er tvangsgrunde — det er mulig, at de seirer, at de praktisk talt seirer . . . Men i den sande mands sind seirer ingensinde kvindernes — de førstes — og de husker min karakteristik av disse kvinder?"

„Ja," sa Magnus.

„. . . krav. For mandsinstinktet vil til evig tid dette krav om likeberettigelse lyde unaturlig, urimelig! Ti hvem søker mændene i sine kvinder? Søker de en Mirjam, — en Deborah — en Esther eller Martha? Ingenlunde, min ven! Meget heller en Rachel, en Bathseba, en Maria Magdalena! Saadan er manden, gjennemsnits-manden. Saadan er Adam. Han vil Eva, min ven — han vil sin Eva . .

Disse ord hørte Magnus som han hørte den syngende duren i telegrafstolperne langs veien og kirkeuret som slog tolv.

Per Haukeberg blev borte en uke; han hadde gutten med sig — det gjaldt en øreoperation paa Smaa-Per.99

Det var skumring, da Magnus den næste dag av piken blev vist ind i stuen paa Skoglyst.

Fru Haukeberg stod ved det store vinduet mot syd og saa ut. Hun maatte ha set ham komme . . .

Hendes ansigt syntes litet og hvitt, da hun vendte det mot ham. Og mens han gik over gulvet, kom det en skjæl ving i brystet paa ham —; han hadde kjendt ryk av den før, naar han skulde møtes med hende. Men ikke saa sterkt ... det gik nye og stadig nye dirringer igjennem ham, og kroppen skjevret som et seil. Han stod foran hende og sa ingenting.

Hun rakte haanden til ham.

„Goddag og velkommen hit igjen," sa hun; men idetsamme hun kom nær haanden hans, slåp hun den.

„Men kjære . . ." sa hun. Og sa ikke mer.

Magnus hadde gjemt ansigtet i hænderne.

Hun rakte haanden ut igjen og strøk ham over haandleddet.

„Kjære," sa hun. „Kjære."

I næste øieblik laa hodet hans ind til hende.

„Det hadde ikke skedd igaar," sa Magnus — „det skulde ikke skedd igaar. Igaar var jeg rolig. Men saa var De ikke der. Og han sa, De var syk. Og inat ... Og inat . . ."

Nattens skræmsler kom for ham igjen, og han gjemte øinene med Anines haand, som han holdt.

Hun sat tilbakelænet i den store stolen.

Jeg var ikke meget syk," sa hun, „bare litt."100

„Jeg tænkte ikke, De skulde vite det," sa han, og ordene blev utydelig mot hendes haand — „det vet Gud . . ."

Hun høiet sig forover.

„Men kjære, du e' da saa lei dig, Magnus — men det e' da ikke noget at være sorgfuld for," hun la haanden mot panden hans et sekund.

Han stirret paa hende.

"---at du e' go' i mig, litt go' i mig —

mener jeg."

Magnus slåp hendes haand og reiste sig.

„Go' i . . ." tok han igjen — „Go' i . . ." men med ett saa han likesom en berging i de smaa ordene . . . „Nei," sa han, „nei, det maa jeg vel ha lov til, jeg som andre," han smilte og rettet sig — „og det var det, at da jeg kom ind og De stod der, ved vinduet og De snudde Dem — da stod De slik, at aftenstjernen der," han pekte ut mot den bleke, grønne kveldshimmel — „den saa ut, som den hang i haaret paa Dem ..."

Næste eftermiddag kom hun til ham.

Han sat ved bordet med Schleiermacher's levnet opslaat foran sig.

„Magnus," sa hun og stanset midt paa gulvet — „du e' vel ikke vild paa mig? Du var saa snar til at gaa, igaarkveld — og jeg tænkte, kanhænde nogenting vondt kommer efter med ham,101

tænkte jeg — og jeg fik ikke blund for det inat. — Jeg tænkte du hadde set indom idag, som naar du gik fra kontoret — jeg sat og ventet . . . For naar nogen er god i mig, blir jeg god i ham, jeg ogsaa — kan det være nogenting galt i det, Magnus?"

Hun sa navnet hans halvhøit og var ræd at komme nær det med læberne, syntes han.

Og med ett blev hun vaat i øinene — hun hadde snudd sig og saa kufferten, som stod drad frem paa gulvet, halvpakket.

„Du har tænkt at reise?" sa hun.

Magnus fik ikke et ord frem. Han nikket.

Da satte hun sig paa stolen han nylig hadde reist sig fra, og foldet hænderne foran sig paa bordet —; hun hadde hvite strikkevanter paa.

En stund sa ingen av dem noget.

Magnus saa paa hendes ansigt — paa uttrykket i hendes ansigt, som ikke var til at utgrunde. En blek rødme laa endda efter gangen rundt kinderne og haken — munden var sorgfuld som et litet barns — men de store, mørke øinene var lik et gammelt, grublende menneskes øine . . .

„Er du bedrøvet —" spurte han og blev ræd for du'et.

„Ja," sa hun og tok pusten dypt — „det kjens saa sørgelig for mig at du vil reise ..."

Hun flyttet haanden ind under brystet.

Magnus snudde sig braat, bøiet sig over kufferten, tok armene fulde av ting, og kastet dem paa sengen.102

Hun dreiet sig halvt paa stolen, ansigtet blev mykt i alle drag, øinene blev lysere, hun rakte begge hænderne ut.

„Tak for det," sa hun — „du skal ikke angre det, Magnus."

Han tok ikke hænderne, hun rakte ham — han gav paa med at tømme kufferten.

„Kan det være nogenting for dig, saa . . ." sa han og hev, „kan det være til ringeste glæde for dig, saa ..." og haaret faldt frem i panden paa ham og ansigtet blev blankt.

Samme kveld gik han ut til hende. Hun hadde bedt ham om det.

Hun var ikke i stuen, da han kom. Men der var tændt flere lamper, og det store rummet var tindrende lyst.

Han blev staaende og se sig om. Og det kom for ham at han aldrig hadde gjort det før. Han kjendte ikke andet av stuen end en stor, rød skindstol og en palme med snippete blade, som var litt brune i toppene. Han hadde fornemmet farver og forgylling og gjenskin i blankt træ, det hadde samlet sig til et farvespil omkring hende; men han hadde ikke set. Det var tyst derinde, og skridt hørtes ikke; det hadde git ham en kjensle av høitidsaften, som passet der hun var; men han hadde ikke før nu git agt paa teppet,103

som rakk over hele gulvet og hadde et mønster av store, røde blomster paa grøn bund.

Over sofaen hang et høit maleri i bred ramme; der gik en jæger med en flekket hund og skjøt fugl er . . .

Borte i kroken paa en utskaaret hylde stod en aarhane med spilt hale og aapent neb — øinene rundet sig stirrende og lysbrune ut av hodet paa den — den fik ikke en lyd frem og var vond at se paa . . . Der var et stort speil — og låve stoler, trukket med fløiel — og et blankpolert skrivebord, fuldt av fotografier i ramme. Der stod ogsaa fotografier paa pianoet ... Og der var et bord med hylder og forgyldte ben mellem vinduerne.

Det var en dyr og fin stue; det var den første rike stuen han saa. Men det var en verdslig stue — ja, det var noget nyt og paastaaelig over al ting derinde, likesom over bretten i grosserer Haukebergs bukser. Den var ikke den stuen, hun hadde ret til . . .

Bak ham aapnet en dør sig.

Og saa let sprang hun over teppet, at hun var like bak ham, da han vendte sig.

Han gav et rop.

„Neida!" sa han og gik et skridt bakover.

Anine sprang rundt ham.

„Kjender du hende, du," ropte hun, og røsten var fuld av latterlaat — „kan du se hvem du ser da? Hvem er det du ser?" lo hun og med ett104

svirret hun rundt ret foran ham, saa noget under skjørtet paa hende för frem og stod ret ut i luften likesom det utslaatte haaret.

Han tok sig for øinene — med den andre haanden kavet han i luften.

„Nei," sa han, „nei," og han var harm i røsten.

Anine braastanset.

„Gud — blev du sint?" spurte hun og la hænderne over brystet, hvor en sølje ringlet paa den grønne rosesømmede trøien.

„Magnus," sa hun og tok ham i armen, „det er bare skøi, skjønner du ikke det da? Det er skøi — det er

utklædningen jeg skal ha paa maskeballet — det er huldredragt ..."

Han var rød i ansigtet, og øinene var ophisset.

„Gaa — gaa og ta det av dig," sa han — „vær saa snil at ta det av dig, Anine."

Og endda en gang streifet han med et øiekast den blakke kohalen, som slæpte efter hende da hun stille gik ut.

Hun sat i høihalset mørk kjole og saa ned paa sine egne hænder og hørte paa ham.

Harmen hadde sust igjennem ham og var væk — bare et og andet ord dirret endda, mens røsten stilnet og døvdes; han gik frem og tilbake, stoppet sommetider og saa ned paa skillen i Anines haar, som bøiet sig lik stilken paa en blomst.

„For du er for god til det," sa han — „og de skal ikke ha lov til at se dig som — slik en.105

Hvorfor vil du være anderledes end Gud har skapt dig, du som — du som er deilig? Du som er ren og god. Du har det vondt mellem dem. Jeg vet du har det vondt. Men du skal ikke fornedre dig — du skal ikke fornedre gudsbilledet i dig. Aldrig, Anine — aldrig, hører du..."

Og nu bøiet han sig over hende.

„Lov mig det," sa han — „lov mig det."

Hun saa op. Hun var smal og ræd i øinene.

„Men en hulder er da ingen styg en," sa hun.

„En hulder hører hedenskapen til" — brøt han av — „det maa du vite! En hulder har i al tid været sindbillede paa — noget daarlig . . . Det maa du vite! Og du er da et alvorlig menneske, Anine, du tror da paa Gud —" han tidde et sekund og saa paa hende efter svar.

„Du kan da skjønne det, Magnus," sa hun sagte.

„Og da vil du ikke laane dit ydre — og dit — dit velsignede ansigt til slikt."

„Men en hulder er da bare et eventyr . .

Hun fik ikke sagt mer — han laa paa knæ med panden ind mot hendes kjole.

„Al tingen andet — bare ikke det," mumlet han — „jeg taaler det ikke — jeg kan ikke taale det . . ."

„Nei, nei," sa hun og saa frem for sig — „nei, nei." Hun strøk ham over haaret.

Han saa op.

„Lover du — ikke hulder — du gaar ikke dit og lar dem se dig som hulder, Anine?"106

Hun la begge hænderne om hans hode, saa hans ansigt hvilte i dem.

„End saa kjær du er i mig — Magnus," sa hun og hendes lange øine saa grundende paa ham — hun nikket langsomt: Ja, jeg lover . . ." sa hun.

Det gik endda seks dage inden Haukeberg og gutten kom hjem.

I disse dagene aapnet og lukket Anine sig for Magnus som en plante for sol og mørke. — Og Magnus merket det. Med underlig glæde merket han, hvordan ord som et liv blandt raa mennesker hadde smittet hende med, visnet paa hendes læber naar han saa paa hende — mens forestillinger, som kanhænde hadde ligget i hendes sjæl fra barnedagene av, skjøt frem og tok form, fordi hun kjendte at han søkte det hos hende de andre hadde vraket.

Time paa time sat de i stuen og talte sammen.

Han fortalte hende om sig selv. Og det merkelige hændte ham, at her hos hende, mens han sat og snakket til hende om sit hjem, sine oplevelser, sine drømme — saa blev det ogsaa som nyt for ham, og han opdaget sider ved sit eget liv som han ikke før hadde hat øie for. Ja, det kom øiebliksvis for ham, at der ved hans livsførelse var

noget sjeldent, noget som skilte ham fra mængden; og naar han læste sine vers for107

Anine, kjendte han samme forjættelse fare som en iling igjennem sindet som turene med faren somme tider hadde git ham.

Han fortalte ogsaa Anine i vakre ord om hvordan hun hadde mindet ham om kvinderne paa de hellige billeder . . .

Og Anines haand, som laa nær ham, flyttet sig nærmere, men han rørte den ikke.

Han talte til hende om Petrarca og Laura — om Dante og Beatrice.

„Det er det rareste jeg har hørt," sa hun og undret.

Og mens han slik talte med Anine og saa smil og skygge gaa over hendes ansigt, kjendte han det som om han løftet hende og satte hende der hvor hun fra nu av altid skulde lyse skjøn-het over hans liv.

En kveld sa hun til ham:

„Du er ikke som de andre, Magnus," og hun ristet paa hodet — „du er ikke som nogen av de andre."

„De andre . . .?" tok han igjen.

„Brøderne mine — og Per — og folk ellers — de er likesom alle sammen ved lyse dagen... men du ligner nordlandsnatten, du Magnus — en faar slik lyst til at gaa længer og længer ind dit du er — og en vet ikke om en drømmer eller er vaaken — og en faar saa mange kjensler og kjender dem ikke.— og en har bare lyst til at sitte og lye paa alle lydene nær ved og langt108

vække — og tænke hvor gjævt det kunne være at ha det slik som netop naa bestandig . . ." Magnus stirret fordrømt paa hende: „At far aldrig skal faa se dig!" brast han ut.

Natten før Haukeberg skulde komme hjem> sov han ikke.

Han stod op av sengen og gik og kjølte sig i det kolde værelset. Lysflammen paa natbordet laa flat i trækken fra vinduet, og nordenvinden hujet ned igjennem ovnen.

Hun hadde snakket om Mestad, gaarden hun var født paa. Om livet der nord, om sin barndom og ungdom og sine undringer og længtinger —•; og han hadde greid noget av det ut for hende, trodde han . . .

Men det hadde været uro over hende. Hun hadde ikke hørt paa ham, som hun pleiet. Ret som det var hadde hun reist sig og var gaat til vinduet for at se om det var holdt op at sne. — Og en gang hadde hun sagt, uten sammenhæng med noget:

„Det var vel det gik bra med Smaa-Pers ører . . ."

Saa det synte sig hvor hendes tanker var.

Grudde hun sig? Grudde hun sig . . .?

Aldrig nævnte hun mandens navn — andet end for det snare; hun tidde. Hun tidde tappert!109

Da han skulde gaa, hadde hun holdt haanden hans litt og sagt:

„Tak for naa, Magnus."

Og det hadde været et slags farvel i røsten.

Og han hadde bøiet sig og kysset haanden — han hadde faat mod til det. Han hadde ogsaa spurt hende, om det var visst at hun ikke bar nag til ham — for noget? Hverken for at han hadde glemt sig den første gjensynsdagen — eller for det han hadde sagt og ikke sagt hende siden? Ikke for noget?

Hun hadde rystet paa hodet:

„Jeg er saa go' i dig, Magnus," hadde hun sagt.

Og han hadde set skyggen av hende i vinduet, da han gik nedover veien . . .

Herregud saa alene hun var — saa bitterlig alene i fiendeland!

Magnus tok jakken han hadde slængt over sengestolpen.

Noget faldt ... det var to hvite konvolutter.

Det var morens sidste lørdagsbrever, uaapnede.

*

Per Haukeberg var i godt lune da han kom hjem fra byturen.

Lægen hadde sagt det feilte ikke gutungens ører nogenting — det som var, sat bak næsen. Der hadde de skrapt Smaa-Per. — Da han hadde110

faat vite dette, merket han at frygten for hørselen til gutten hadde gnavet sig længer ind end han skjøttet om at vedstaa. Og da han samme dag fik greie paa at det nye sliperiet iaar vilde gi 8 pct. til ham og de andre aktionærerne, gik han bort og kjøpte gave til Anine og nye klær til sig selv og gutungen. Samme stof.

Anine saa fra den ene til den andre, mens de vekslet med at fortælle om doktoren, teatret og andet. Foran hende paa bordet stod Pers gave til hende. Naar hun saa dit, blev øinene mørke og hvilte længe paa det de saa.

Men da Magnus Stern kom, lukket hun lokket over æsken før hun hilste goddag paa ham.

„Jeg tænkte De kunde rapportere det som var/ sa Haukeberg, „saa skofter jeg kontoret til manda'n."

Magnus meldte det som var — tok sig over panden for bedre at mindes — meldte om utbetalingen til huggerne og om circulæret fra den nye banken . . .

Han tok ikke øinene fra Haukebergs ansigt — som var blit slettere efter byturen, syntes han.

„Det er vel," sa Haukeberg. „Og saa har vi julen, Stern far — julegrøten hos mor skal smake iaar, kan jeg tænke."

„Ja," sa Magnus.

Det blev en liten stilhet.

„Vil du ikke vise Stern presenten du har faat," sa Haukeberg til Anine.111

Anine rakte manden etuiet.

„Det faar du gjøre, som er slik en giver," sa hun.

Det var noget mildt og stilt over Anine -— hun er gla for gaven, tænkte han og tok etuiet.

„Det er bare noget kvindfolkstas, men," sa han og viste Magnus perlerne, som laa side om side paa fløiel — „men jaggu kostet det flesk," han lo litt — „de er vel paa storlek omtrentlig som dem fru Goldman har, Anine — eller vel saa det ..."

Nu rakte han Anine etuiet — da var det som hun vilde undslaa sig for at ta det; hun saa ned og sa:

„Du skulde vel ikke kjøpt saa dyr ting til unytte, Per."

Han lo paa nyt.

„Aa er det det du kvier dig for — saa kan jeg fortælle dig at kjøbmanden sa perlen stiger i kurs for hvert aar som gaar, den, sa han — og somme damer har det ved sig, sa han, at perlen tar til i glans eftersom de bær' den, sa han, men paa andre taper den sig for hver tid — saa det staar til dig det, Anine, at forrente kapitalen ... Og Pers ører feilte aldrig det grand, sa doktoren!"

„Jeg kan gaa?" spurte Magnus Stern.

Anine fulgte ham til døren.

„Magnus," sa hun, og hvert ord kom bare som en pust — „du gav mig aftenstjernen — det var likevel bedste gaven, jeg fik . . ."112

Mandag middag paa kontoret kom Haukeberg ut og la et papir paa pulten foran Magnus, — han sa ingenting, tok hat og frak og gik.

Det var et aapent brevkort fra hans mor til grosserer Haukeberg. Fru Stern bad Haukeberg venligst oplyse hende om sønnens adresse. „Det er 3 Uger siden vi hørte fra ham/' stod der — „og hans Fader ængster sig. Maaske er han i Skoven udenfor Postforbindelse."

Magnus ståk kortet i bryst-lommen — der laa brever før. Hjertet hamret i ham — ban posterte ulæselig og maatte radere i kassaboken.

Kvelden før han skulde reise hjem til jul var der stor herre-middag hos Haukebergs.

Da Magnus kom, surret det av røster i det store rummet — tyve, tredve mænd stod i grupper og snakket, og han saa hende ikke straks for sorte rygger og hvite skjortebryst. Saa gled hun frem mot ham.

Hun var hvitklædt som en brud. Men paa brystet var hun bar. Og der gik fine blaa aarer under huden, som hadde perleglans og lignet perlerne hun bar.

Magnus hilste hende uten at se hende i ansigtet. Og han blev staaende der han stod.

Haukeberg la haanden paa hans skulder.

„Goddag og velkommen," sa han. „De skalsitte nederst til venstre mellem amtsfuldmægtigen og den nye løitnant . . .“

„Tak, frue,“ sa Magnus.

Per Haukeberg stod et sekund og blev viss. Strøk sig saa over skjegget og sa høit og med næselyd:

„Værs'go, mine herrer — naa er det mat at faa . . .“

Magnus saa ikke dit hun sat før de to ganger hadde byttet tallerken foran ham, og løitnanten og fuldmægtigen hadde drukket med ham.

Da løftet han øinene og blev vâr, at Anine hadde faat et blaat tørklæ over skuldrene . . . foran paa brystet hadde hun fæstet det sammen med en rose.

„Skaal,“ sa Magnus og vendte sig mot løitnanten — „skaal,“ sa han og tømte glasset.

Lillejulaften drog Magnus til sit hjem i Kristiania.

I fire dage blev han der.

Da sa han at han maatte reise.

Reise? spurte de.

Han nikket.

„Hvorfor vil du reise, Magnus?“ spurte hans far.

„For jeg maa,“ svarte han.

Alvilde vilde pakke for ham — da tok han tingene ut av hendes hænder og sa, at han skulde greie den selv, pakkingen.

Over farvellet var det stor forskynding — han hadde angst for at komme for sent til toget.

— — —

Men da jernbanevognen veltet sig nordover igjennem sneen, sat han med ansigtet i hænderne og ændset ikke dem han reiste sammen med.

Det var hændt, at han ikke mer hadde hjemme.

I fire døgn hadde han prøvd at finde ind igjen dit han hørte til — men for hver time var det blit umuligere for ham, og slik hadde pinen ved det øket, at han til slut ikke stod i det længer.115

Han hadde rømt.

Han hadde rømt fra sin far.

Nu tok sorgen ham, og for første gang siden han saa Anine staa igjen op i veien som en liten sort strek i alt det hvite, slåp tankerne hende.

Til nu hadde hun ikke forlatt ham. Des længer han kom fra hende, des nærmere var hun — til alt i ham den første vaakne natten i hjemmet hadde slaat sammen om hendes billed.

Og hun hadde staat mellem ham og dem — ja, hun hadde været hos ham og lukket ham inde med sig, og de andres ord hadde lydt til ham som fremmede hænders banking paa en stængt dør. — Hans fars spørsmaal hadde rørt ved ham, og han hadde lukket bedre til — langt borte fra en verden, der ingen levde, hadde hans

fars røst lydt--og han hadde snakket med

ham om alle de ting som det ligger støv paa, og som livet ikke noget bruk har for . . . Og han var blit tør i strupen av træthet.

Men mens han lyttet til morens fortællinger om menighetsarbeide og foreningsmøter, hadde han tænkt paa Anine; og han hadde set paa Alvildes klær og husket Anines; og han hadde merket at det ingen god lugt var av Alvildes haar. Ja, han hadde set paa moren og paa Alvilde og tænkt: Dere kjender ikke en gang landet hun bor i — og dere har haarde klær paa, og vet ikke at en kjole kan være som en blaa drøm — dere har hænder som griper flittig om alle ting, og har ikke set116

at en haand kan synke som en fugl igjennem luften . . .

Timerne hadde staat stille. Og han hadde ikke vaaget at se paa klokken; for Alvildes øine stod altid vakt hos ham.

Timerne hadde ikke rørt sig. De hadde læst en gammel prests „Erindringer" til ende, men det var endda længe til sengetid. De hadde samtalt. De hadde samtalt om Haukebergs, og naar det intet nyt mer var at spørge om, brukte hans mor et av de gamle spørsmaal — og hørte atter med øinene over brillerne nøie efter svaret, han en gang før hadde git. Og hans far sa: „En respektabel mand, en dygtig mand den Haukeberg.." og han hadde sin uryggelige agtelse for menneskene i røsten.

Men Alvilde hadde ikke sluttet med at spørge om Anine.

Han hadde gaat op i Slotsparken den sidste dagen, og han hadde sittet der paa en bænk — og drevet paa de nymaakete veiene — og endda sittet litt, til det blev aftenstid. For at slippe at høre Alvildes sterke røst, naar hun spurte ham om det var sandt at fru Haukeberg var saa vakker som folk sa . . .

Men nu, han sat i toget, som for hvert ryk bar ham nærmere Anine — nu kjendte Magnus Stern det som om noget hele tiden sank væk bak117

ham — som om det ikke længer var noget mer

der bak ham--bare en stor tomhet, som vidde

og bredte sig — og la sig død og uovervindelig mellem ham og det han hadde hat rot i.

Og mens øinene brændte bak hænderne, stirret han fremefter — og skimtet Anines ansigt, og syntes det var det eneste, han hadde fæste ved paa jorden.

Han kom til logiet sent om kvelden.

Hele den næste dagen holdt han sig paa værelset. Han fik maten bragt ind til sig. — Det meste av tiden laa han paa sengen med en opslaat bok over brystet — for at ha at ta til om repslager-madammen skulde komme over ham uventende.

Det var ikke mer end 29de december— og han hadde fri fra kontoret til 5te januar. Men alle steder var det bedre at være end der han kom fra . . .

Og for det første kunde han ligge litt paa sengen. Han var ogsaa træt . . .

Næste formiddag var det sol og høi himmel.

Det gik jevnt folk forbi utenfor.

Han sat bak halvgardinet og skjelnet skikkelserne; somme kjendte han. Og blev det snakket særlig høit, kunde han fange enkelte setninger.

Da han tredje gang hørte ordet maskeball, reiste han sig, tok frem vinterfrakken og børstet den.

Litt efter stod han ute paa gaten.

Lyset kastet sig iltert over ham — ret foran118

skar en tindrende gul strime fra et vindu som netop blev aapnet — litt høiere op i gaten stod en lygt med ruterne gnistrende i solskin, — og hele gaten med den blonde husråden laa i nakent, hvitt lys; de skygger som var, glimet spiritus-blaa.

Magnus tok sig til øinene.

Saa kjendte han glæde strømme igjennem sig — som et budskap skar vissheten igjennem ham: han skulde se hende — nu — idag — om nogen minutter. Var han galen som la sig for i et halvmørkt rum og tænkte paa døden?

Han gik over gaten; ikke fort — han gik lik en som vet at det bedste er visst.

Og da to herrer, kjendte fra fælles spisekvarter, stanset ham med utrop, svarte han rolig: Han hadde længtet væk fra kulrøken — efter ren sne; ja, og nu var han her igjen . . .

Herrerne snakket litt om julen. Og straks efter om maskeballet. Den store maskefest hadde gaat for sig igaar kveld.

„Igaar?" sa Magnus.

„Og inat ... og imorges ..." sa herrerne; klokken seks var de for sit vedkommende havnet i sengen. Og de nævnte for Stern om prolog og optog. — „Men huldren!" sa de — „gudbe-vare Dem, Stern, vi har set det deiligste kvindemenneske, gud og fanden har skapt — hun kom, danset og var væk før masken faldt — hun mælte ikke en stavelse — likevel, likevel! ..."119

Magnus stod. De andre snakket videre. De trættet. Den ene svor paa hun i hulder-dragten kom langveis fra; den andre svor hun var indfødt ... Da et kvarter var gaat, lettet Magnus paa luen — han skulde videre.

Han møtte flere mennesker — tok da igjennem et smug op paa veien, som i en lang bue førte til Skoglyst.

Marken laa gulhvit og stivnet, somme steder med blaalette frostskygger — og de tynde bjerke-trærne langs veiten stod urørlige og holdt en liten sne-rand med raake paa paa hver kvist. Men længst borte stripet granskogen aasen op i tegn, lik skrift paa en diger gravsten.

Da Magnus kom til den store svingen, løftet han hodet og saa det blinke i fløien paa villa Skoglyst.

Anine var alene hjemme.

Hun gik i morgenkjole og vandet blomsterne, da han kom ind.

Stuen laa i et sølv-skimmer i lyset utefra. Den store speilglasruten hadde iblaa frostringer; og fra det aapne

pianolok skar et gjenskin, smalt og hvast som en klinge, ut i værelset. Anine var heldt over av lys, og rundt om hendes hode dirret millioner fine fnugg i solstrimen.

Hun gav et litet rop, da hun fik se Magnus.

„De?" sa hun — „du?" sa hun like efter.

Han var blit staaende ved døren.120

„Er der sandt at du var der likevel?" sa han

— og han kjendte at overlæben gled traakt langs tænderne, naar han snakket.

Anine satte vandkanden fra sig. „Hvad er det du mener, Magnus?" sa hun „er du kommet til byen — men kjære, er du alt kommet tilbake?"

„Jeg kunde ikke," sa han, „jeg kunde ikke ... Men du hadde lovt det, Anine," brøt han ut og gik like bort til hende. — „Var det du som var hulder?" spurte han.

Hun ventet med at svare — et øieblik. Og han saa hvor liten og lys hun var, og hvor spæde haandled hun hadde, og han merket lugten av fremmede blomster, som fulgte alt hun bar ... Noget trak sig haardt sammen i brystet paa ham

— like efter för blodet buhende op i hodet. Det hadde ikke været hende? Det hadde ikke været hende!

Hun løftet øinene og saa paa ham — Anines læber skilte sig — hun sa:

„Hvem har sagt det til dig, Magnus — at det var mig?"

„Ingen," sa han — „ingen. Men det var en hulder der —"

„Jeg laante dragten min ut," sa hun. „Fy saa styg du var i ansigtet! Jeg var dukke — du kan spørge hvem du vil om jeg ikke var dukke." Magnus gik bort over gulvet, fra hende. Hun fulgte efter.121

„Goddag da, Magnus," sa hun, „og velkommen."

Hendes haand gled ind i hans bakfra; han trykket den og slåp den; blev staaende ved vinduet og se ut.

„Hvad er det med dig, Magnus — e' du vild paa mig?" spurte hun. Hun dirret litt i røsten.

„Nei. Nei," sa han.

Hun satte sig paa en stol halvt bak ham.

„Du faar snakke til mig," sa hun — og hun rakte armen ut og rørte ham paa trøiekraven. Han merket det ikke.

„Hvad er det du tænker paa?" sa hun om en stund.

„Dig," svarte han. „Jeg tænker paa dig."

„Men — er det noget at se saa arg ut for da, Magnus?"

Han kunde høre hun smilte. Og han sa høit, næsten uttryksløst:

„Du er al ting for mig. Alle ting. Jeg kunde ikke være hjemme. Jeg staar her og skulde være langt borte."

„Magnus," sa hun, og nu reiste hun sig og stod tæt ved ham — „end at du skal ta al tingen saa tungt — for jeg er jo go' i dig . . ." hun lot armen gli ind bak hans — „e' du lei for det — da?"

Han trykket armen haardt ind til sig, men han saa ikke paa hende.

„Og jeg blir saa kjed mig naar du er tung-122

sindt," sa hun, „for en vil se den gla, en er go' i — det har vel du og kjendt nogen gang, Magnus?"

„Jeg har ikke været „go' i" nogen," sa han. „Før dig.«

„Aldrig?"

„Jeg har aldrig rørt nogen . . ." sa han — „og jeg skal aldrig røre nogen heller," han holdt for ansigtet.

Anine tok langsomt armen til sig. Langs kinderne blev huden litt blaa og nupret som for frost.

„Saa ung du er," sa hun.

Da vendte han sig mot hende — han var hvit i ansigtet, og øinene var lik en syks.

„For jeg elsker dig ... og ... og ... jeg elsker dig," sa han.

Han gik bort over gulvet, som uten formaal — men da han var ved utgangsdøren, la han haanden paa dørhanken, stod et sekund -— aapnet døren og gik.

Efter dette møte drev Magnus i flere timer ut over landeveien, som lange stykker fulgtes av bane-linjen.

Han tænkte i ryk, som han pleiet; og han holdt op at tænke og fornam kulden, som likesom bare var hullet igjennem av solstraaler for en liten stund . . . Han fornam veifarende folk likt noget glædelig med fart i som strøk forbi:123

bønder som kom fra kirken og gik paa, forat tørkulden ikke skulde faa magt med dem, — andre som kjørte i knakende træsluffer, byltet ind i mange plagg og med barn i fanget. — Somme tider løftet han hodet og saa ut over det frost-haarde landet — til han atter stirret i veien paa sneklumperne, som han gav spark med kalosje-taaen naar de laa slik til.

Han hadde trodd hun hadde brutt løftet til ham — Gud forlate ham, han hadde trodd det. Like til han stod i stuen hos hende og saa hendes øine glitre mot sig, hadde det rast i ham av al slags vondt . . . Han hadde kjendt sig forraadt — og sveket lik en, ven falder over og skamslaar i venne-lag — han hadde kjendt ulykken over sig — han hadde maattet late livet, hadde hun ikke kunnet berge ham . . . Slik syntes han nu han hadde kjendt det, mens han gik mot villa Skoglyst og hørte det kime for ørene at hun hadde været falsk mot ham.

Magnus skjøv skindluen bakover og haaret væk fra panden. Han hørte dombjelder langt borte og nære ved, det drysset med lyd over snemarkerne . . .

Saa hadde det ingenting været! Saa hadde det bare været ham selv og hans sansesløse mistanke! Han var „styg i ansigtet" ... „Du er styg i ansigtet," hadde hun sagt til ham. Ja, han var kommet til hende med stygt i ansigtet og i sjælen, Gud forlate ham!124

Han stanset og stod litt, og kunde ikke gjøre op med sig selv om han ikke skulde snu . . . Snu og gaa til hende paa nyt og be hende om forladelse med mangfoldige ord . . .

Han saa paa klokken. Den var snart to. Da var hun ikke længer hjemme. Da gik hun paa Storgaten med fløielskaape, med lyst skind om halsen — og spaserte med løitnanten og fuldmægtigen . . .

Han drev langsomt videre. Kulden kom op igjennem hans sorte søndagsbukser — og han slog føtterne mot hverandre, men øket ikke ganglaget.

Nu spaserte hun med løitnanten og fuldmægtigen . . . Hvem andre skulde hun ha til følge? Byen var liten — hvem hadde hun til valg? En løitnant som snakket om skisport og tennisspil — — og amtsfuldmægtigen som var fyldt av snak om byens folk . . . Det var slike mennesker Anine maatte finde sig tilrette med naar hun var utenfor hjemmet. Og i hjemmet . . .

Magnus sendte en sneklump i veiret med foten, saa den kom ned paa banelinjen . . .

Var det at undres paa at hun tydde sig til ham? Om ikke andet, saa kunde han fortælle hende om sin far . . . og ut av sin læsning . . . mens øinene hendes blev mørkere naar hun lyttet

Med ett gik blodet til hodet paa ham.

Det var ikke sagt det blev som før mer . . .125

mellem dem . . . Det var ikke visst — efter idag.

Og han husket om igjen ordene han hadde sagt til hende. Og nu var det knapt tanken vaaget nævne dem. Der, i stuen hos hende, hadde han sagt, høit: jeg elsker dig. Og hun hadde hørt det.

Han hadde staat i grosserer Haukebergs stue og sagt til fru Haukeberg at han elsket hende

Gud hjælpe dig, Magnus. Gud hjælpe dig, sa det et steds.

Ja, var det synd, saa hadde han syndet. Men det han hadde sagt, det maatte han si — for det hadde sprængt sig ut likevel — ja, og hadde ikke Anine for længe siden visst og forstaat det? Hvad hadde da de ordene paa sig? Hvad gjorde de fra eller til for Anine? For ham selv var det ikke mer end som et aandedrag — det en maa ta, om en skal leve videre.

Magnus snudde ikke før han kom til Hauke-bergbakkerne.

Paa hjemveien gik han og laget paa et vers.

Det var et digt til Anine. Han hadde skrevet mange til hende og om hende før — somme av dem hadde han brændt; men et par hadde han gjemt i bordskuffen. Et hadde han skrevet til en gammel kjæmpevise-tone; til et andet hadde han brukt heksameter . . . Dette blev anderledes.126

Det brændte i ovnen i kammerset da han kom hjem.

Da han hadde tændt lampen, gik han bort til væggen og tok ned forældrenes billed, som han hadde faat ramme til juleaften. Han trak skuffen i sengbordet ut og la billedet der; og som for en braa tanke tok han bibelen som laa paa bordplaten, la den ovenpaa rammen og skjøv skuffen til.

Saa satte han sig, og skrev til faren at nu hadde han tat avgjørelsen: prest vilde han i alle fald ikke bli.

*

Per Haukeberg observerte den unge Stern. Det hadde han gjort hver gang anledning gaves,

— siden hin dag før jul da han bød ham til bords — og fik det svaret han fik . . .

Tak, frue — hadde den unge Stern sagt. Tak, frue . . .

Han vilde ikke negte for at det hadde kommet bakpaa ham. En slik'en en guttehvalp--

— ja, han fik holdes undskyldt, syntes han, at den aldrig var kommet ham i tanken, den tingen . . . Men selvsagt var det ham selv som ikke hadde anset hvad som for sig gik — da han først tok sig for at observere, blev han snart nok viss med hvordan det hadde sig med unge Stern.

Er stenen utav næven og ordet utav kjæften, er de ikke gode at ta igjen, nogen av delene ... Ikke heller forsøkte unge Stern noget denslags —127

det skulde ingen faa paa ham! Per hadde hørt at araberen vender sig mot Mekka naar han ber — og det samme kunde en si var tilfældet med Magnus Stern. Han vendte sig mot Anine; og bad gjorde han saa godt som hele dagen naar han var i by-erend fra Øinæs. Erend var det flusst om, lot det til . . .

Like efter jul hadde Haukeberg sendt ham til Øinæs. Og hver fredags-eftermiddag kom Stern til kontoret med arbeids-listen og kjørte op over med lønningerne samme kveld. Men se til om han ikke stod i stuen paa villaen lørdagskvelden og stirret paa Anine, og spurte om hun hadde kveldsmat til ham? Det var saa visst som at helg følger ørke.

Var han, Per, i stuen, saa pratet ikke unge Stern større med Anine. Han var heller blit mer til at høre efter og agte paa det han, Per, hadde at si. Men det kjendte han til — det der kjendte han til fra før. Den slags tilhører hadde hun skaffet ham flere av, aar om andet, Anine. Undfal-denheten i røsten og det krokete i øielaget, naar de saa paa ham — han kjendte til det. Og han hadde somme tider hat moro av — naar han var i godlune — at holde en slik kar fast paa stolen der bort ved pipebordet, med præk om forskjellig, tii det blev tiden han maatte si tak for sig og

gaa — snopen og snytt for samværet med Anine.

Ellers skilte det meget paa at unge Stern128

kunde slaaes i korn med de andre fyrene som kom og gik der i huset.

Han var svært ung; det var nu det. Og han var kristelig-sindet og hadde sagte al slags agg og gnag i samvittigheten, kunde han tænke, over at han gik der forelsket i gift kone. Han var aldrig opsluppen, han gav sig ikke i ordskifte med Anine, mens det kom rosser av latter ut av ingenting, slik som det ellers brukte i den slags om-stændigheter. Var det noget, var unge Stern heller blit et grand tungsindt paa det sidste, syntes Per. Og naar han var i siderummet, kunde han høre hvordan samtalen Anine og Stern imellem gik støt og rolig — og han syntes Anine selv lo mindre end hun hadde for vane.

En gang hadde Stern læst høit for hende, hadde han hørt. Det var vers, hadde han hørt paa ord-takten; og han var blit latterfuld, der han hadde staat med noget snekring ute i forstuen og hørt paa duren av det myke gutte-maalet . . . For det var ingenting Anine blev saa overhændig søvnig av som høitlæsing. Nu fik hun sgu mætta si!

Han trodde at formerke det ogsaa — at Anine var et grand brydd med den nye vennen hun hadde lagt sig til. Hun var blit paapasselig med ord og vendinger, merket han. „Det er ved gud sandt," sa hun— og braastanset og tok sig i det og sa: „det er virkelig sandt." Hun gjorde ære paa presteskolen hun gik i.129

Hun hadde vel ogsaa sin møie med at forlike unge Stern med det ene og det andre i livet sit, kunde han tænke. Der var nu ballerne og slædefærderne og anden verdslighet som hun var en av de fremste i . . . Naar han gik til kontoret om morgenen, moret det ham at fundere paa hvad Anine gav for slags tyding, naar disse posterne skulde gjøres op med „pastoren", som Seth kaldte ham.

Og en lørdagskveld de sat sammen ved spisebordet, alle fire, ståk det ham at si: „Du gaar vel i kirken imorgen ogsaa du, Anine?" Hun hadde været der sidst søndag og var kommet hjem, smaaøid og sulten til ham og gutten og hadde klaget sig for den langvarige prækenen. Ja, svarte hun, hun hadde tænkt det, bare hun blev kvit den stygge hodeverken hun hadde . . . Hun hadde svaret likt en skoletøs som blir paamindt om leksen sin, brydd i øinene som en jentunge hadde hun svart!

Det var en fredagskveld, midt i februar.

Gardinerne var ikke sluppet ned for vinduet i det ytre kontoret, og da Per Haukeberg skraadde over gaten, saa han omridset av Seths hode, bøiet over pulten.

Jeg har én, og det er Seth, tænkte han. Jeg har én til at lite paa, og det er Seth dér sitter ...

Og han kjendte en godvilje imot Seth fare hidsig igjennem sindet.

Hjemme i villaen sat Smaa-Per paa sengkanten hos moren.

Han hadde set indom paa veien fra banken til kontoret. Men det traf sig nok ikke lagelig for Anine og gutungen . . .

Anine laa nedfor igjen — av forkjøling. Paa sengkanten hos hende sat gutten. De hadde hat nogenting sig imellem, skjønte han — det laa gamle brever utover teppenet. Anine karet dem isammen da han kom.

„Hva er det dere har fore?" hadde han spurt.

„Vi har ingentingen fore," hadde Anine svart, men hun holdt idelig paa med brevene for at faa dem ihop og op i et lite skrin som stod indved sengstolpen.

„Vi har ikke noget fore, far/' sa Smaa-Per og var én røst med moren — han var svart i øinene, som naar harr var paa kinematograf. „Mor har fortalt om den gangen hun var paa Mestad," sa han.

„Jeg har fortalt Smaa-Per om den gangen jeg var ung pike hjemme paa Mestad," sa Anine — nu hadde hun faat

laast skrinet.

De var én røst, hun og gutungen.

Det var vel ikke første gangen, kunde han tænke — at hun saa sit snit, Anine.

Han syntes, naar han betænkte det, at han hadde set hende røre læberne til gutungen, baade én og to ganger, naar de var isammen — uten at han, Per, kunde høre lyd. De kunde ha131

baade det ene og det andre sig imellem for alt det han visste . . . Hun nyttet vel paa naar hun var alene med ham.

Det er paa tid han vokser til og kommer sig ind paa handelsgymnasiet — tænkte han, da han satte nøkkelen i den amerikanske laasen paa kontordøren og dreiet om.

Seth saa ikke op, da chefen kom. Han blev sittende, bøiet over pulten. Foran ham laa sedler og sølvpenger — hans store hænder arbeidet med dem, laget smaa søilerader av opstablede kronestykker — bladde travelt igjennem seddelbunker. Læberne tællet, skjegget paa overlæben rørte sig.

Haukeberg gik bort og slåp gardinet ned for vinduet, som vendte imot gaten.

„Du har nok tænkt at syne folk hvor det er skillinger at hole — ser jeg," sa han — „det er ellers ikke din vis, Garset."

Han snudde sig.

Seths hode hang som et stort, rødt eple over pulten — hænderne stelte med sølvpenger, la oppaa hverandre til stablen var ved at bikke over

Haukeberg bisnet til — bøide sig hastig fremover og kjendte brændevins-teven som gimet fra det graa, uredige skjegget —, rettet sig, ståk hænderne i frakke-lommerne og plystret . . .

Seth glyttet op; øinene laa myrbrune og smaa132

dypt indunder pandebenet og blikket var likt en døsen hunds. Haukeberg stoppet plystringen, og Seths hænder slåp gummistrikken om en seddelbunke. Den gav et litet smeld.

„Ja, jeg sier ikke imot dere, Haukeberg," sa han og mælet var ubrukt og haast, som efter ukers tiing.

„Det er ikke længe siden den forrige, min kjære Seth" — Haukeberg stod og saa ned paa den runde, ujevne skallen, som sank litt fremover, mens han snakket — „idag skriver vi den 16de — den 16de februar — hvor var du henne ved disse tider i januar, Garset — seks dage i januar, tolvte til attende?"

„Søttende," sa det ind under skjegget — „søt-tende, Haukeberg . . ."

„Da var du atter sjuk, min kjære Seth — sjuk og tungt nedlagt har jeg latt mig si —"

Haukeberg gik et slag over gulvet — ståk hænderne ind under frakke-skjøterne, stanset og bøide overkroppen hvast imot Seth, som sat og seg lik en klæsbylt paa pultkrakken . . .

„. . . Og i julehelgen, — hvordan hadde det sig den kvelden du skulde følge Anine fra maskeballen — gik du ikke og slang i gaten saa det var tæt paa dere hadde havnet andensteds, baade hun og du! Der gaar Garseten, sa folk — der gaar Garseten, sa dem kan jeg tænke mig, — der gaar eneste-manden hos P. Haukeberg — der gaar den karen P. Haukeberg fortror sig til . .."133

Det banket paa døren.

Haukeberg gik bort og aapnet; skyggen av ham stod stor og uformelig op efter væggen.

Det var Magnus Stern.

I det samme Haukeberg fik øie paa ham, pekte han over skulderen med tommelfingeren.

„Sæt Dem bort og gjør op kassen," sa han — „Garset har forfald."

Og han snudde sig til Seth og sa:

„Gaa hjem og sov, Seth."

Saa gik han ind i det indre kontoret og laaste døren efter sig.

Seth rørte paa sig.

Som ved et tilfælde gled han ned av krakken; han seg over gulvet mot Magnus, men han sjanglet ikke. Da han var like indved den vadmels-klædte skikkelsen, som stod urørlig, saa han op. Og med det skjeggete, indøide ansigtet løftet og med øinene stivt fæstet paa pastoren tok han paa at snakke, lavt og seigmelt:

„Hørte Dere, hva han sa? Du er fuld, sa han, du er fuld som et svin, Seth Garset, sa han, og dengangen var du fuld og dengangen, sa han, og støt saa er du paa en perial, min kjære Seth, sa'n — og naa vil jeg ikke vite mer av dig, men naa kan du rusle hjem og lægge dig til at sove den evige søvn, sa'n . . ."

Da Magnus Stern rørte paa sig, la Seth haanden paa hans skulder.134

„Hørte Dere ikke aa' Haukebergen sa, pastor?" hvisket han— „gaa, sa'n, bare gaa! Det sa Haukebergen til mig — og der sto'n, og der bort paa krakken sat jeg — jeg er vel ikke dumhørt heller!" Seths øine tok med ett paa at glippe. „Naa kan

du gaa, sa'n.---Og jeg gaar, jeg gaar —

jeg er ikke den som lar mig be to ganger. Men før — men før hadde bjella en anden laat san! Seth, sa'n, Seth, sa Haukebergen, kom ind paa det indre kontoret, sa'n, og laas att døra — og naa faar du reise dit og dit etseteraer, sa'n, og stelle dig slik at ingen dævel faar vér av det, sa'n, og gaa op marka, sa'n, og gjøre et overslag etseteraer, sa'n. Vel, sier jeg og tjener'n i alle deler. Pst! sier'n, — kom her, Seth, sier'n, det er en liten tingen, som skal være dig og mig imellem, sier'n, kona mi vil klæ sig ut, sier'n, kona mi vil ape sig til som hulder, men det skal ingen kjæft ha næsen sin i uten du og jeg, sier'n, — kona mi har faat et paahitt — en faar føie kvindfolka, Seth, sier'n. — Møt henner der og der, sier'n, utenfore klubben atme' lygtepælen og følg henner dit og dit, sier'n, saa svint du er go' for, og følg henner tilbars igjen naar hu' har skiftet. Jeg stoler paa dig, Seth, sier'n. Og jeg føier'n i alle deler, og jeg staar og venter paa apestrikken hendes fru Haukeberg, men byr nogen mig en dram, pastor, utav et godt hjerte ..."

Seth fik et støt for brystet; og ett til. Taket i Magnus glap for ham — han tok for sig i luften135

med næven, ravet og tumlet mot væggen — aap-net munden vidt og skrek.

Magnus var over ham — det store lyse ansigtet var blaarødt, og øinene gnistret.

„Du lyver," kvæste han ind i Seths øine — „du lyver, din drukkenbolt, din elendige kjeltring — vil du — vil du . . ."

Han blev tat i armene bakfra og slængt bort over gulvet.

„Jeg mener dere er fra vettet" — sa Haukeberg, og han snudde sig til Magnus — „Garset er en gammel mand, Stern, De faar bruke forstand!"

Og han gik hen til Seth, tok skindlue og frak fra væggen, fik paa ham og aapnet døren.

„Gjør som jeg har sagt," sa han, „gaa hjem og sov."

Han holdt Seth i armene. Men Seth rikket sig ikke. Han vendte hodet efter Magnus, som var gaat til pulten, og det store hodet dirret løst paa halsen . . .

„Gjør som jeg sier," tok Haukeberg igjen.

„Han er ikke ret i hue!" brøt Seth ut — „han er aldrigen ret i hue!" og med ett tok sinne ham — „Prestelus," hujet han, „toms og vesle-vit! Go for ingenting!" og han snudde sig til Haukeberg. — „Var'n bussen min, saa neigu om jeg tugd'n," hvisket han.

Haukeberg skjøv ham lempelig ut av døren.

Det var en stund stilt i det ytre kontoret.136

Magnus la sedler ned i pengeskrinet; han dirret let paa hænderne, og rødmen sat fast op under øinene i hans veirbitte ansigt.

Døren til det indre kontoret stod aapen og Per Haukeberg drev igjennem begge rummene. Han saa av og til bort paa unge Stern; det gik smaat med tællingen av sedlerne . . . Tilslut sa Haukeberg, ut i veiret:

„Hvad var det det stod om — med Seth?"

„Han var drukken," svarte Magnus.

„Haa," sa Haukeberg og det] for skygge av smil igjennem øinene paa ham — „aa herregud! Det hænder sig at gammel sjømand gaar over bord ogsaa, min kjære Stern!" Og røsten blev koldere, og han sa: „I det høieste dugget — i det høieste var han litt dugget. Mer end et par glas hadde han ikke under vesten. Han er forbandet saa rusnem, Garset. Men drukken var han neigu ikke," sa han og la tyngde paa de sidste ordene.

„Han førte en drukken mands tale," sa Magnus, og rødmen under øinene blev hidsigere.

„Men saa opførte vel ikke De Dem heller som — som en guds mand, Stern?" det glimtet under Haukebergs tunge øienlok.

Magnus trak læberne ind mellem tænderne. Saa vendte han sig mot chefen og sa:

„Hvis — hvis De dermed mener — mener mit studium — saa kan jeg si Dem at jeg — at det ikke er min hensigt at bli prest ..."137

Jasaa?" Haukeberg trak det venstre brynet i veiret — „saa?" Og med ett lo han kort. „Naa — da er De jo blit som en av os — det gjør forskjel, pokkern!"

Det faldt pengestykker ned, og mens Magnus samlet dem op fra gulvet, sa han noget.

Haukeberg spurte op igjen.

„Jeg sier, det var fru Haukeberg, Garset fornærmet — som Garset snakket fornærmelig om," sa Magnus og reiste sig.

„Saa? Min kone?" Haukeberg drev med ryggen til pulten.

Det blev stilt.

Haukeberg rensket røsten.

„Han nævnte kanhende at han maatte vente længe, taalig længe, den kvelden han fulgte hende fra maskeballen, hun skulde skifte huldrestasen av sig," sa han — „kvindfolk er aldrig punktlige. Jeg holder med Seth om det."

„Hun var der ikke," sa Magnus.

Haukeberg mishørte og svarte:

„Nei, det var senere paa kvelden hun var dukke — hun hadde huldreklærne paa sig saa længe hun var med maske . . ."

Det blev stilt...................

Det var nogenting i veien med unge Stern. Han bleknet eftersom han sat, og blev som hvit-ved i ansigtet — og saa igjen skiftet léten, og blodet flammet op under øinene paa ham — han138

var skjælvhendt og alt i et rullet det penger ned . . . Haukeberg saa paa ham fra siden, mens han drev frem og tilbake igjennem rummene. „Det var fru Haukeberg, Garset hadde fornærmet . . ." Røsten som sa de ordene, hadde singlet av harm, harm og trassighet . . . „Det var fru Haukeberg ..." Foran navnet hadde han gjort en liten stans . . .

Det bivret om munden paa unge Stern — han mutret tallene, han summet ihop, og likevel saa Haukeberg, at han mistet summen midt i talraden og maatte sætte blyanten op paa siden igjen og ta fat paa nyt . . . Han sat i pine, saa det ut for, og hadde vondt for at samle sig . . .

Haukeberg gik ind paa det indre kontoret, lukket pulten, slåp rulgardinen op og slukket lampen.

Da han kom ut i det andre værelset, laa kassaboken opslaat paa samme pagina — og sidste talraden stod usummert. Han saa det, da han gik bak krakken, Magnus sat paa, og tok hanskerne han hadde lagt fra sig i vinduskarmen. Han saa ogsaa at sveddraaperne stod store opunder haaret paa unge Stern.

Han trodde forsyne mig det endte med han selv fik gjøre op kassen og regne ut lønningerne til folkene!

„De Stern," sa han.

Magnus reiste hodet.

Haukeberg la haanden paa pulten ved siden av pengekassen.139

„Gi hende fanden," sa han — „eller De faar aldrig summert!"

Og mens han trak de forete hanskerne paa, gik han ut av kontoret.

Det var sent, da Magnus kjørte mot Øinæs.

Han kjørte alene. Tømmerne laa ham løst i haanden—det varØinæshesten.den var kjendt paa veien og tok ikke tilrop — satte sig selv paa travet naar bakken var undagjort, og tok pust naar det høvde.

Det var for mørkt til at skjelne skigarden langs veiten, men det lyste av sneen, saa veien var sigtbar et stykke loran hestehodet. Det tinte, og Magnus kvapp naar det ruste sne av granerne. Ellers var der ingen anden lyd end hestens jevne prust og bjeldens ujevne, klangløse tingl.

Han hadde kjendt sig som svimeslaat efter Haukebergs sidste ord; harmen over Anine's svik, som raste i ham og i ett ynglet ny pine, hadde

stivnet og rørte sig ikke mer----han tænkte

ikke, han bare bøides og bøides under et ulidelig grep, som ikke slåp . . .

Grosserer Haubeberg visste det.

Haukeberg visste om hans kjærlighet til Anine.

Det hadde tat flere timer for ham at faa gjort op regnskapet og tællet ut lønningerne til tømmer-kjørerne i Øinæsskogen. Og da han til slut hadde væsken pakket og kom sig avsted, laa det som bly i bakhodet og over øienlokkene.140

Men natluften svalte, og stilheten gjorde ham mer klartænkt.

Kanhende hadde hun selv nævnt det for manden . . . Han hadde selvsagt aldrig tat noget løfte av hende ... Og at en karakter som Haukeberg nyttet paa at slaa, saa snart han slåp til, det kunde ikke undre nogen . . .

Tanken, at Haukeberg var lavsindet, vildret et øieblik med et slags velbehag igjennem Magnus. Men straks efter husket han at det var Hauke-bergs ret at slaa til og slaa mer — til evig tid, om han vilde; og hans arbeide var det at lægge ryggen til — evindelig.

Han var kommet i skyldners stilling til den manden, han mislikte og foragtet — han maatte slaa øinene i jorden for et menneske han for to maaneder siden hadde reist sig mot og git sandheten usminket! Og det var hændt for en kvindes skyld, for en som svek — for Anine som løi for ham . . .

Hesten reiste ørene. Det kom en kvinkende lyd fra ham som sat i slæden.

Alle de utveier som kunde tænkes at fri hende, dem hadde han jaget igjennem — men det var ingen utvei . . . Det var ingen berging mer .. . hun hadde løiet for hans øine . . . hun hadde brutt det eneste løftet hun nogengang

hadde git ham, og siden hadde hun dækket sig med usand-het . . .

Han kom paa graaten.141

For hadde han ikke hivd al ting for hendes skyld? Forældrene . . . Alvilde . . . hjemmet . . . studeringen . . . hvor var det alt sammen? Det var sunket væk fra ham — og han kunde aldrig række det mer ... Og hadde han ikke sat hende paa den pladsen som hadde staat siden han var skolegut, og ventet? Og nu hadde hun rakket den til for ham, saa den ikke blev høi og fin mer . . .

Magnus gav hesten et kvast slag med tømmerne.

Hun skulde faa gjøre op med ham . . . Hun skulde faa svare for det! Hun skulde faa svare for det saa sandt Gud var i himlen!

Og med ett kilte et haab sig ind mellem alt som raste i ham. — Kanhende Anine likevel hadde noget at si som kunde forklare det som var hændt — som kunde bortforklare. Noget ingen andre end hun visste . . . Noget som kunde berge — ikke hende, han tænkte ikke mer paa hende — nei, som kunde berge ham, Magnus, saa han kunde faa selvfølelsen igjen — noget som kunde oprette ham, saa han kunne si: hun var allikevel slik at en som jeg kunde elske hende . . . Noget, saa han kunde komme hel fra det . . . og kunde møte faren. Og se ham i de blinde øinene.

Han gik paa Øinæs lørdagen til ende og gjorde sit arbeide. Om kvelden sat han ved det hvit-skurte bordet og delte ut ukelønningen.Da den sidste kjøreren hadde hilst godkveld og var gaat, stak konen paa gaarden hodet ind.

„Om studdenten vilde ha spændt for?“

Magnus stirret paa hende.

„Jeg tænkte du vilde til byen — som vanlig om lørdagskvelden,“ sa hun.

„Nei,“ sa Magnus og bleknet. For første gang i et langt døgn kom Anines ansigt, som han sidst hadde set det, for ham . . . Og han saa ogsaa det hvitdukede bordet og lampen med perlefrynsen rundt og de fire servietringene, som sa, at alle der hørte huset til . . . Og temaskinen. Og de blaarandede kopperne.

En plads skulde staa tom og vente. Haanden hans skulde aldrig mer røre den hvite servietringen.

Han la sig frem over bordet og gjemte ansigtet.

„Som vanlig.“ Aldrig mer som vanlig! Aldrig mer en liten, syngende røst som sa: Kjære, De e' da ventendes, Stern, kan De vite . . . Og som sank, og blev bare et pust som bar andre ord mot ham.

Søndag formiddag var Per Haukeberg alene i stuen paa Skoglyst.

Kvelden før hadde han og Smaa-Per spist ved et bord der to dækkede pladser stod tomme. Anine hadde ikke været god for at staa op, sa hun . . . Og unge Stern hadde skoftet.

Saa var natten kommet. Og han var blit støkt som ingen gang før i sit liv, da han rev av fyrstik og fik se Anine . . .

Nu var lægerne deroppe.

— — —

Han var alene i stuen, og tænkte paa at nu skulde Anine kanhende dø.

Det blir saa sin sak for Smaa-Per, tænkte han — naar han skal gaa til et fremmed kvindfolk med det som kan falde, og som kvindfolk har rede paa. — Hun pleiet at sprute gutungen i ørene om morgenen. Om lørdagen klippet hun neglene hans. Og med klær og denslags var det tiest hende som avgjorde.

Hun avgjorde for ham selv ogsaa. I dresser og denslags saker. — Han syntes, naar hun144

kunde ha moro av det . . . Men han greide sig altids, fanken. Da var det værre med Smaa-Per. Og med huset. Men huset her . . .

Per Haukeberg stod i stuen og saa sig omkring. Han ståk hænderne under bukselinningen og trak skuldrene fremefter, saa ryggen kroket sig som under et dypt aandedrag. Saa holdt han pusten og lydde . . .

De gik over gulvet deroppe, og han syntes han hørte en lavmælt røst.— Ikke Anines. Hun var sagtens i kloroformen — endda........

Det var værre med huset . . .

Han fæstet øiet paa aarhanen, som stod borti kroken med spilt hale. Aarhanen var saa at si det eneste han hadde faat i av de greierne som var i huset. Hun hadde bedre skjøn paa den slags, Anine; teppener og putestoler og malerier. Hun hadde øinene med sig, Anine. Han trængte bare at se sig om her i stuen, saa sa de sit ord om det, hver evige tingen. Palmetræet hadde hun kjøpt paa auktionen efter konsulen; det var make til Goldmans, til det største i storstuen hos Goldmans. Bordet med smaastasen var saa likt bordet som stod bortme' vinduet hos amtmanden, at det skilte ikke meget paa det var præcist maken — kanhænde var forgyldingen paa Anines en mon blankere. — Og den engelske skindstolen hadde hun kjøpt hos samme snekkeren som gjorde oberst Løkkebergs.145

Saa naar huset var jevngodt med de bedste husene der i byen — saa var det, for Anine hadde øinene med sig hvor hun kom . . .

Det var ikke sagt det blev holdt i samme stand, om en fremmed skulde til at skalte . . . Det fik han vel berede sig paa.

Og han tænkte paa forskjellige han kjendte — damer som var ledige til at styre hus for en enkemand.

Det var saa sin sak med at ta en fremmed i huset. — En kunde aldrig vite hvad en slik en kunde ha bakom skindet. Arrige var de ogsaa mestendels, slike ugifte op i aarene . . .

Røk og løk og arrig kvinde faar mangt et øie til at rinde

husket han.

Arrig hadde hun nu ikke været, Anine . . . . . . Og hadde han brukt tolv aar til at studere sprattene og indfaldene hendes, saa hadde han nu det igjen for det, at han kjendte hende som han kjendte sin egen haandbak.

Det blev pokker til skilsmon paa hende og saa en rent ukjendt en . . .

Ja, det blev rare greier, skulde han leve den tiden han ikke længer trængte gjæte Anine og gi agt paa paafundene hun fik, sent og tidlig . . .

Per Haukeberg drev i stuen. Han strøk sig ofte over ansigtet med haanden.

Saa fik han Smaa-Per for sig selv. Hel og holden for sig . . .

10 — Nini Roll Anker: Per Haukeberg.146

Han stanset og lydde.

Gutten laa utenfor døren til soverummet, der de holdt paa med Anine. Han laa ihopkrøket ind-ved væggen, og han fræste likt et ilsket dyr om nogen søkte faa ham væk. Han selv hadde snakket for ham — til unytte. Jeg vil ind til mor, jeg vil ind," laa gutten og kven; og det var ikke andre ord at faa av ham.

Han syntes han kunde høre smaajamringen til gutten hit han stod . . .

Det gik i døren bak plysjgardinen, og en rød-graaten pike sa nogenting. Haukeberg kom nærmere.

„Student Stern er ute," tok hun igjen.

Det gik som en lette over Per Haukebergs graa ansigt.

„Ja, værs'go," sa han og gik ut og møtte Magnus i gangen.

„Hun er kleinere," sa han, „det var ikke andet at vente! De er to stykker om hende, Pettersen og assistenten paa sykhuset — det maatte gaa den veien, slik hun idelig rørte og pilte paa den; den sat bortme' øret, „det er bare en liten kvæse, Anine," sa jeg, „la bli at pille ved den," sa jeg, og mangfoldige ganger baade igaar og om fredagen sa jeg det til hende, „la bli det derre der!" — men kvindfolk er envise — hun syntes, den skjæmte, og væk skulde hun ha den. — Hadde hun gjort, som jeg sa, hadde hun latt den sitte der'n sat, saa hadde hun147

været like spræk som De og jeg, Stern — men nu . . ."

De var kommet ind i stuen.

„. . . nu gaar det vel fa'en i vold," sa Haukeberg og drev.

Magnus var blit staaende ved døren. Det laa et haardt uttryk i øinene paa ham og ansigtshu-den saa valen ut.

„Jeg vilde gjerne ha snakket med hende," sa han, og stemmen hadde en fremmed klang — en mandlig, syntes Haukeberg. Han snudde sig og saa paa Magnus.

„Ja, det faar De sætte ut med," sa han.

Magnus stod, og grosserer Haukeberg gik frem og tilbake foran ham.

Kunde det være mulig at han ikke skulde faa se hende? Han kjendte det som føiet hun ny svik til den gamle ... Han hadde gaat fra Øinæs i graalysingen, og han visste ikke, hvor den tre mils veien var bHt av — for han hadde spundet sig saa tæt ind i alt det, han skulde si hende, og i gjetning paa det hun kunde ha at svare — at da han fik se veirfløien paa Skoglyst, hadde han studset og syntes han ikke hadde stort over en times gang bak sig. Kunde det være mulig at han hadde gaat forgjæves? At noget skulde stænge ham væk fra opgjøret — fra livsopgjøret, han nu hadde stilet mot i et døgn — et døgn saa langt som ti andre!148

Det samlet sig til et vanmægtig sinne i Magnus. Skulde hun faa narret ham en gang til?

„Det maa vel være mulig — at faa snakke med hende — et øieblik," han var rusten i maalet, da han sa det, og Haukeberg, som var i den andre enden av rummet, hørte ikke.

„. . . Det fløi op paa en to-tre timer," sa Haukeberg, „det var ingenting at se uten nogen ørsmaa røde prikker igaarkveld; men hun klagde sig for øret — og da klokken var tolv minutter over ett, tændte jeg lys, og da var halve ansigtet trutnet op paa hende ..."

Magnus hørte hvad Haukeberg sa, men det rørte ham ikke. Det kom en døsighet over ham. Al ting var forgjæves. Og grosserer Haukeberg gik og snakket som om ingen ting var hændt mellem dem. Og saa sveket kjendte han sig, at det knapt harmet ham . . .

„. . . ikke før halv tre kom Pettersen, men da blev det opstyr — og jeg synes han sa de skulde skjære ... Ja, nu tror jeg de skjærer hende nerefter halsen og armen," sa Haukeberg.

„Skjærer de?" sa Magnus og satte op øinene — „skjærer de?" tok han igjen og reiste sig.

Haukeberg nikket. Og samtidig syntes han og Magnus de saa kindet, som rundet sig ned mot halsen lik en barnekind — og halsen, som var perlehvit . . .

Haukeberg huttret til.149

„OufF," sa han — „oufF, det er fæle greier."

Litt efter kom lægerne ned. Tilstanden var tilfredsstillende.

De vasket sig ute i forstuen. Og da Magnus gik, saa han at det laa et blodflekket haandklæ paa gulvet.

„Gaa stille," sa pleiersken, hun lukket døren efter Haukeberg.

Det var hængt et graat klæde for vindusruten, og den mørke mahognien i skap og bord og senger stod sort i

halvlyset og gjorde det studslig derinde.

Anines seng var trukket frem midt paa gulvet. Det laa hvite laken over den, de fløt en bete bort over gulvet paa begge sider; og han hadde vondt for at skjelne hende med det samme. Al tingen opi sengen var hvitt . . .

Han smatt blanklærstøflerne av og gik borttil paa hoselæsten.

Da saa han at Anines hode var viklet i hvite saarbind — det laa som en liten rund kugle neri puten. Og ansigtet hadde samme farve som læberne. Øinene var lukket.

Per Haukeberg tok om sengestolpen med begge hænderne. — Hun var bare et litet ting... Hun var bare et litet ting, men han kunde ikke være hende foruten . . .

Han lutet sig fremover til panden laa nedpaamahognitræet. — Litt efter seg det en dirring igjennem sengen — litt efter smaaskalv og ristet sengen.

Anine aapnet øinene.

Det stod nogen nede ved fotenden av sengen . . .

Hun fæstet øinene paa den hvite, knokehaarde haanden som lyste indved sengestolpen . . . Ovenom den kom haaret . . . Hun saa Pers tæthaarede hode; det laa nedpaa hænderne hans — det rykket frem og tilbake . . .

Hendes øine videt sig og blev blankere . . .

„Perr," hvisket hun.

Han hørte det ikke, og hun løftet haanden — pleiersken kom bort til hende.

„Be ham . . ." sa hun.

Per Haukeberg retnet sig for berøringen.

„Deres frue er vaaken," sa pleiersken og slap hans arm.

Han gik langsomt op til hodegjærdet paa sengen — bøiet sig og la haanden bak øret for at høre bedre.

„Perr," hvisket hun — „du e' kjær i mig likevel, du Perr — — —"

Det var paa dagen en maaned siden operationen, da Magnus fik Anines brev. Det kom sammen med den andre posten. Hun sa, at nu var hun ute igjen og frisk, og at dersom han kom til byen nogengang, fik han se indom.

Han gik længe op og ned i kammerset paa Øinæs før han rørte aviserne og de andre brevene.

Han skulde se hende igjen . . .

Det er godt — det er godt — mumlet han. Det var ikke andet han hadde ventet paa denne maaneden — saa det var godt . . .

Hjertet hamret.

Og det var kommet som han vilde — som han hadde faat styrke til at ville . . . Det blev hende som kom til ham; det blev hende som maatte gi tegnet . . .

Nu skulde han se hende igjen . . .

Han fik som et tryk for strupen. Tok brevet og læste det paa nyt. Det var et brev en og hver kunde læse; men han syntes, bokstaverne tumlet mer indpaa hverandre end de pleiet — og streken under A. H. hadde en knæk midt paa.152

Hun spurte ham ikke om nogenting. Hun spurte ham ikke hvorfor han hadde været væk en maaned . . . Men han syntes han skjønte paa skriften, at hun var utryg . . .

Og Magnus blev staaende længe ved vinduet som vendte syd mot byen — og han samlet alt det, han denne

maaneden hadde tænkt og lidt og var blit klar over — og som han skulde si hende.

Det var ikke før konen paa gaarden kom med kveldsmaten, at han tok efter de andre brevene. Der var et fra moren; han slåp det fort; des sjeldnere han skrev, des flere brever kom det fra hende; og alle gik de ut paa ett; Alvildes navn stod paa alle linjerne; han var lei det . . . Og faren sendte sin hilsen: din fader sender sin kjærligste hilsen, og han beder mig sige dig, kjære Magnus, at han er enig i dette brevs indhold.

Magnus aapnet den andre konvolutten — den bar hans gudfars, overlærer Jankes, skrift. Da han fik de mange tætskrevne arkene i haanden, undret han sig — da han læste overskriften, blev han rød.

„Min kjære søn," stod der.

Det var fra faren.

Det var faren som skrev til ham om hans beslutning —.

Magnus læste brevet.

Langt borte i en verden der ingen mer levde, sat hans far og skrev til ham med fremmede bokstaver . .. Han skrev om en kamp han selv153

hadde kjæmpet for 40 aar siden. Om anfegtel-ser. Han forklarte med sin store nøiagtighet punkt for punkt, hvorfor han hadde maattet bryte av det teologiske studium. Han veiet grunde for og imot sin handling . . . Han lot sin livsførelse, som den var blit, og et liv, som det kunne ha formet sig, løpe lik to paralelle ligninger .. . Han førte sin tilværelses x igjennem alle stadier. Indtil altsammen løste sig i et slags bekjendelse . . .

Magnus læste.

Han kjendte et utaalmod likt det som kom, naar han sat i kirken og verket efter at presten skulde si amen.

Faren skrev til ham om tvil. Spurte ham om arten av hans tvil. Delte tvilene ind i klasser . . .

Magnus øine vek fra linje til linje — over paa næste side — fanget et ord. Alvilde stod der.

„. . . Din Moder har vistnok meddelt dig sin Sorg og Smerte over din Pleiesøster Alvildes Bestemmelse, ligesom hun i Kjærlighed har nævnt for dig den Aarsag, som hun mener ligger til Grund. Jeg tør ikke udtale mig om Rigtigheden af din Moders Formodning, at Alvildes Kjærlighed til dig, min kjære Magnus, nu driver hende til at forlade sin Pleiemoder og sit Fædreland. Ei heller deler jeg din Moders Indtryk af, at din Vedhængen ved dit nye Arbeide og dit, som hun mener, forandrede Forhold til dit Hjem skriver sig fra en Kvindes Indflydelse. Denne Tanke ligger nemlig mit hele Væsen saa fjern, at jeg154

ikke kan tilegne mig den. Jeg tilskriver Sparsomheden af dine Breve og Kortheden af dit sidste Besøg andre og dybere Grunde — dem jeg ovenfor har berørt.

Dog vil jeg gjerne benytte denne Leilighed til at sige dig et par Ord om den Følelse, der i vor Tid beskjæftiger Sindene i en sterkere Grad end nogensinde tilforn, og som du ogsaa, min kjære Gut, før eller senere maa tage dit Standpunkt til."

Hans far skrev til ham om kjærlighet . . .

Langt borte i en verden der ingen mer levde, sat hans far og skrev med fremmede bokstaver . . . Og han delte kjærligheten ind i klasser. Nummer én satte han paa den; nummer to . . . Han skrev om „feberen, som hindrer den klare, logiske tænkning" — „som forplumrer det regelmæssige arbeide" — han skrev om noget, som mer end én gang hadde stanset et vakkert skogens træ i veksten og „forkrøblet det som var bestemt til at utfoldes . . ." Han veiet elskoven i den ene haand og „kjærligheten" i den andre. Da hadde han „den ene arm fuld av gyldne frugter mot elskovens kobberslant . . ."

Og han skrev ikke mer om kjærligheten . . .

Men sluttet slik: „En god Hustru er en god Ting og en Naadegave — men kjære Magnus, for Aanden, der søger

„det Brede og Lange og Dybe og Høie", er det dog av ringe Betydning, om et andet Væsen følger os paa Livsveien, eller om vi maa vandre den alene . . ."155

Der var endda mer — Magnus's øine gled over det — de læste ikke længer. Hans lyse bryn var let sammendrad, og da han saa op fra brevet, laa et let drag av trods i mundvikerne.

Det hadde ikke været nødvendig at skrive et slikt brev! Han saa hele tiden for sig gudfarens, gamle overlærerjanke's ivrige ryg, mens han skrev efter farens diktat — han saa de graa, nærsynte øinene, som myste over brillerne naar faren stanset litt og tænkte sig om. Og de magre, blaa-aarete hænderne, som la trækpapiret vel over naar siden var fuldskrevet. Det hadde ikke været nødvendig at la overlærer Janke komme op i dette her . . .

Han hadde ikke nævnt sin beslutning oftere — han hadde ikke nævnt den mer end i det ene brevet, som han skrev hin kveld . . . Han hadde hat andet at tænke paa siden. — Og i den store ensomhet han nu hadde levd — ensom i mer end tre uker — i den hadde han somme tider kjendt det, som det han led likevel kanhende vilde føre ham dit, forældrene vilde ... I alle fald hadde han stundimellem, mest om kvelden naar han laa søvnløs, kjendt, at skuffelsen han hadde lidt — og bitterheten mot Anine — og

forsmædelsen-—— at det holdt paa at samle

sig til noget — til stof — noget som kunde bli digt, eller præken — noget i fremtiden . . .

Magnus tok paa at gaa op og ned i den halvmørke stuen, som laa indtil kammerset. Det156

klirret i dørene paa jernovnen, mens han gik, og han snublet av og til i teppelængderne som laa løst bort over det store, ujevne gulvet.

Han tænkte paa prestegjerningen. Med en slags hidsighet kastet hans tanker sig over spørsmaal paa spørsmaal — som vilde han naa igjen farens tvil og anfegtelser og overtrumfe dem . . . Som vilde han gjøre ret for sig, og ikke staa tilbake for faren, som skrev om kampen han kjendte.

Tvil — tvilte han paa Gud? Det hadde aldrig faldt ham ind! Han hadde faat tro i vuggegave — han hadde aandet ind religiøse begreper med stueluften hjemme. Kundskapen om Gud var blit laget til for ham, som maten og klærne blev det — fra barn av hadde han tænkt ut fra gudstroen, som fra det, som var fast og færdig, det som ikke trængte eftersyn. Det var grundmuren, huset stod paa; og den bar det nye, han bragte ind eftersom han vokste til. Moren og faren hadde gjort selverfaringerne — de trængte ikke hans eftersyn. Han kunde rolig gaat ut fra, de var rigtige.

Derfor — naar faren nu lot til at mene at han, Magnus, burde være stedt i den samme selvplagen, de samme anfegtelserne, som faren hadde hat for 40 aar siden — saa kjendte Magnus sig støtt. Kunde ikke det, som hadde slitt hans hjerte i stumper og beter denne tiden, taale at lignes med den kamp, han vilde kalde den fredelige kamp, faren hadde hat med dogmetro og slikt? Aajo---157

Men det var likesom faren gik ut fra, at an-fegtelser og vanskeligheter ikke kunde ha mer end én grund. Grund? Om han blev spurt, kunde han ingen grund rede ut for sin beslutning . . . Som en drift var det kommet over ham den kvelden, at han maatte si fra sig prestegjerningen. Al ting hadde været slik da. — Han hadde gaat indi kjærligheten til Anine som i en skystøtte, og hadde syntes, tanker og handling maatte følge og ske i hendes navn. —

Nu var al ting anderledes . . . Om han tvilte, som faren hadde tvilt — paa sig selv? Om han var ræd sjælesørgerarbeidet og forkyndervirksom-heten?

Magnus tok et dypt aandedrag.

Kjendte han ikke tvertom nu at ordene stod i trængsel og rad indi ham og ventet paa sin tur — hadde han ikke mest lyst til at slynge dem frem? Først alt det, han hadde samlet op til Anine ... Og bakom der alt han syntes denne tiden hadde aabenbart for ham — træskhet og løgn .. . Kunde han ikke holde en præken om løgnen?

Magnus's mund drog sig til et bedsk smil, og han stanset op og la hænderne, som var klamme indi, sammen paa

ryggen.

Han kunde sagtens holde en præken om løgnen, som skulde vække folk, folk som Anine. Han skulde sagtens kunne skildre løgnen og dens rædsler slik at folk, folk som Anine skulde gaa ut av hans kirke med en gru de sent skulde forvinde!158

Magnus marsjerte nu saa hurtig i værelset at han blev varm; han løste snippen fra skjorteknappen . . .

Med hensyn til kvinderne, til det han skrev om kvinderne i sin almindelighet, hadde faren selvsagt ret. Det var bedst at gaa veien alene.

Han blev tæt i strupen.

Det var bedst at gaa rent alene. „La bare Alvilde reise til Amerika," tænkte han, „naar hun synes, hun kan forsvare at la mig bli sittende igjen med de gamle forældrene ..."

Han slog en haand i klaffebordet.

Men hun skulde faa vite hans mening om det.

— For ogsaa til hende stod det en ordstim i ham.

*

Det var stille i stuen paa Skoglyst, som om det ikke var folk derinde.

Det lille uret paa skrivebordet pikket ihærdig, men naadde ikke igjen det store paa speilkonsolen, som kneppet kvast og netop meldte kvarteret med en pinglende høi klemt.

Magnus stod borte ved vinduet; han hadde nylig tørret sveden av panden og stod endda med lommetørklæet i haanden, som hang slåp ned.

Nu trodde han, han hadde faat sagt hende alt. Altsammen. Hvad han hadde kjendt, da han blev viss i at hun løi for ham. Hvad hun hadde været for ham. — Hvad pine han hadde lidt. Selvfor-tjent pine; og pine, voldt av hende . . .159

Og mens han snakket, var det øiebliksvis som det var faren, han gik og redet det ut for — altsammen. Øiebliksvis kom det for ham, at det var faren som sat et steds i værelset . . .

Nu var han færdig. Det kom ikke flere ord til ham. Han kjendte en tomhet opi hodet, den lignet ørhet.

Ikke en lyd hørte han fra stolen hun sat i under den store palmen. Og han mindtes ikke, hun hadde sagt andet, mens han gik og snakket end: kjære dig da, Magnus. Det hadde hun tat igjen et par ganger. Og en gang hadde hun løftet haanden som verget hun for sig. . . .

Hun hadde ingenting at svare. Det var greit. Men hun hadde ikke graat heller. — Han hadde forresten ikke set større paa hende — fra han kom ind igjennem døren og fik visshet for at de var alene i huset, og til nu, han var færdig. Men at hun ikke graat, det gjorde ham harm likesom.

„Magnus," sa det.

Han bøiet hodet, men snudde sig ikke.

Da hørte han at hun reiste sig; det hvisket av smaa lyd omkring hende mens hun gik over gulvet; og om litt kom lugten av fremmede blomster, som pleiet at følge hende, til ham.

„Vil du noget?" spurte han.

Hun svarte like bak ham:

„Kanske jeg ringer paa piken — efter medicinen min . . ."

Han vendte sig.160

„Er du daarlig?" spurte han.

Hun stod og holdt sig i en av stolene.

„Jeg blev saa klein med ett," sa hun.

Han saa paa hende. Hun heldte sig frem over den mørke stolryggen, og ærmerne paa den lyse kjolen laa som sammenklappede vinger omkring hende. Hun var anderledes stelt paa haaret end før . . . Haaret var delt paa siden og laa nedover tindingen og det venstre øret paa hende, bugtet og blankt; men indved halsen krøllet det sig. Ansigtet var hvitt, og den korte, rette næseryggen var blit næsten klar.

Han vilde gaa efter medicinen til hende. Hvor er den? sa han.

Inde i spisestuen fandt han skaalen med pulveret og glasset; da han kom tilbake, sat hun paa den gamle pladsen. I det samme han bøiet sig og satte fra sig ved siden av hende det han bar, løftet hun haaret som laa over øret.

„Se," sa hun.

Han saa. Det var et langt arr; det snodde sig opefter fra halsen, foran øret og endte i en liten blaa stjerne i tindingen.

Og det kom nogenting i Anines øine, som ventet indved hans ... og det blev nogenting ved hele ansigtet, som hadde været sykt og endda ikke hadde vundet farve — — — og ved fingertoppene, som lignet barnefingrer og dirret litt, mens

de holdt i det blanke silkehaaret---og det

var noget ved arret selv . . .161

Han tok hende heftig om haandleddene, bøiet hendes hænder sammen indved sit ansigt — trykket dem ind mot ansigtet og sa „Anine" og gang paa gang „Anine".

Langsomt trak hun ham ned, til han sat paa stolarmen.

„Naa har jeg faat stjernen, du gav mig," sa hun, „stjernen du gav mig, husker du. Men er du go' i mig — endda — Magnus — saa skal jeg ikke anke paa den," hvisket hun.

Han vendte sig halvt fra hende, men holdt om hænderne.

„Hvorfor gjorde du det, Anine — hvorfor gjorde du det vonde mot mig?" han bøiet sig forover som om det verket i ham.

„Jeg vet ikke," sa hun.

Og litt efter:

„Det kom slik paa mig. Det kom paa mig slik en evindelig lyst — og jeg blev ikke kvit den lysten — og da kvelden kom, saa tok jeg frem huldreklærne — og saa tænkte jeg . . ."

„Da tænkte du?"

„Det faar Magnus ingenting vite om, tænkte jeg, for jeg vil ikke gjøre dig vondt, Magnus — det er jeg fri for, Magnus du."

Magnus bøiet sig mer fremover, saa panden kom nær armen.

„Men om jeg aldrig hadde faat visst det, Anine — saa hadde du likevel bedrat mig," sa han. „Har du tænkt paa det?"

Hun sat og saa ned paa hænderne, han holdt.

„Nei," sa hun sagte.

„Og du hadde gaat og visst med dig selv at jeg trodde paa en, paa dig, som ikke var til at lite paa---"

Hun løste langsomt den ene haanden og la den over nakken paa ham.

„Men Magnus," sa hun — „en har ikke vondt av det en ikke vet — vel?"

Magnus tok sig saa braat til hodet med begge hænder at hendes arm fik et litet slag. Han reiste sig.

„Du er stedt saa dypt i vildfarelse, Anine, saa dypt at jeg ræddes for dig," brøt han ut — og likesom ordene, han sa, tok stilling efter farens uttryksmaate, efter prestebøkerne — saa kom med ett alt det for ham, han uklart hadde kjendt samle sig som stof. — Og en trang til at tale til Anine — tale til hende om løgnen, för i ham — slik at hun maatte graate ... Ja, en styrløs længsel efter at se hende graate, storgraate, tok ham med ett.

„Anine," sa han — og strengheten i hans egen stemme sendte en frysning ned over ryggen paa ham — „er det første gang du har løiet for mig?"

„Ja, det er det ved gud, det jeg vet av, Magnus," sa hun og trak mundvikerne ned, likt et barn som blir gjort uret imot.

„Du skal ikke ta Guds navn forfængelig," sa han, „det har du ogsaa lovt mig."163

„Omforladelse, Magnus," sa hun, og øinene sa det barn sier: jeg skal aldrig gjøre det mer.

„Han du løiet for andre da?" spurte han.

Hun dreiet sig i stolen, som sat hun vondt.

„Det har jeg vel — nogengang — for at hytte mig — naar jeg har været ræd —" sa hun. Hun hadde rakt haanden ut; den laa like indved hans, som støttet mot bordkanten. Han rørte den ikke.

„Ræd," tok han op — „ja, den som lyver har grund til at frygte, Anine — først Gud og siden mennesker ..."

Men nu var det som Anine Haukeberg ikke hørte ham. Hendes ansigt fik et fremmed, inde-tænkt drag — hun saa ret ut for sig, og det kom noget slapt over øienlokkene.

„Jeg er ogsaa ræd — bestandig," sa hun. „Bestandig er jeg ræd for nogenting. — Jeg er ræd naar jeg gjør det ene, for at jeg heller skulde gjort det andre — og naar jeg gjør det andre, staar det forrige borti kroken og hytter til mig. Og naar én blir vond i øinene, gjør jeg hvad det skal være for at faa ham go' igjen — men straks er det ogsaa galt, og saa maa jeg finde paa nogen ting. Slik er det," sa hun, og øinene blev blankere. „Da jeg var liten, var jeg ræd mor, og derfor tok jeg eggene hun sendte mig efter — men jeg var ræd hønen ogsaa, som fræste naar jeg tok eggene hendes, og jeg trodde hun vilde hevne sig, og da la jeg et egg igjen hos hende — men naar mor164

spurte mig om det var alle eggene, jeg hadde i tørklæ mit, da sa jeg ja — og det sa jeg for at hytte mig ... Og naar jeg gik til dans bortpaa haugen, sa far: bind op haaret dit, Nina, sa far, og jeg bandt det op i nakken i en ring, for jeg var ræd far; men naar jeg kom dit jeg kunde se dansevolden, gik jeg bakom en buske og løste haaret mit — for jeg var ræd dem, naar de lo av mig for jeg ikke var som de andre pikerne. Og naar gutterne var efter mig, var jeg ræd dem — og naar jeg gjorde en til lags, var jeg ræd de andre som merket det. — Jeg er ræd Per naar han blir graa i øinene og sier: du skal ikke være saa janglete, Anine — men jeg er ræddest for at de, som er med os i værelset, skal se jeg er ræd ----og jeg er ræd dig naar du ikke tar haanden min, Magnus — og jeg er ræd gud naar du snakker om ham — ja, jeg er ræd gud og djævelen, baade gud og djævelen —," sa hun og la hænderne tæt sammen i fanget.

„Engang paa Mestad gik vi og lette efugl-reir . . sa hun.

Magnus stod og saa paa hende. Hans ansigt mistet det haarde draget om munden — det myknet; og i blikket gled noget nyfikent . . .

Nu sat hun med blanke øine og fortalte om Nordland — om den gangen hun og søstrene gik langs bergene og sang og lette egg. — Om sjøen, som laa doven og gned sig op efter de slitte sten-knattene — og om solen, som stod borte mellem165

holmerne og lignet en sop i et blodrødt kingeispind . . .

Og ret som det var, videt hendes øine sig, og det sorte bredte sig i dem — og hun løftet hænderne litt op fra fanget, og fingrene løste sig ut fra hverandre, likesom hun endda saa det hun hadde sçt den gangen: et stort, svart dyr som skjøt sig op av sjøen like indved der hun pilte

egg • • •

„Og jeg blev saa ræd," sa hun — „jeg blev saa ræd at jeg la mig ret ned . . . men straks saa hørte jeg et stort plask, og da kek jeg, og saa at

det store dyret var væk--— men da blev

jeg saa livræd for at jeg ikke skulde faa se det store dyret, og da sprang jeg alt det jeg vandt bort over berget for at naa det igjen paa den andre siden neset — og jeg disset av angst hele tiden ..."

„Det der skjønner jeg ikke," sa Magnus.

„Nei, det skjønner vel ingen," sa hun langsomt — „men saan er det, at jeg som er ræd, jeg er likevel ræd for at miste rædslen — jeg har kjendt det siden ogsaa ... jeg maa dit jeg blir ræddest — kanske jeg ikke er ret, du Magnus?"

Han blev hos hende til klokken var elleve.

Da kom Haukeberg hjem fra et lag i herreklubben, tidligere end ventet.

... Og han hadde ikke faat snakket til hende166

som han vilde det — han var blit sittende med sin præken om løgnen.

For mens Anine snakket om hvalfisken, som hadde skræmt hende paa Mestadholmerne, var det vanlige kveldstraktementet paa Skoglyst, brettet med nøtterne og frugten, blit bragt ind — og fra da syntes han ikke mer det faldt sig at snakke med hende om det, som endda laa ham tungt paa hjertet. Han hadde sittet mest tiende og hørt hende snakke sig fra det ene over i det andre — om dette underlige drømmelivet, hun hadde levd der nordpaa: om sommeren aldrig i hus — om vinteren knapt utenfor en dør; om sommeren med tankelivet druknet i blomster og dyrestel og lek paa berg og græsvolder — om vinteren med sindet sprængfuldt av romanlæsing ... Og tilslut hadde en slags fjetring sneket sig over ham — for han var den hun tok ved haanden og som fik gaa med hende der hun hadde levd barnelivet og ungdomslivet, halvbevisst og i fornemmelser hun endda ikke tok rede paa . . . Det var ham hun vilde dele det med —

Men da Haukeberg slog sin tørre, kolde næve om hans til godkveld, da hadde kulden trængt like ind i sjælen paa ham — og mens han gik til byen i sneslaps og mørke, kjendte han sig misnøid og ussel . . .

Han skulde holdt en præken for hende, en præken om løgnen — isteden hadde han latt Anine præke, om tull og ingenting; — han vilde167

set hende graate, for hendes egen skyld og for hans; det hadde det været som en rensing i, for hende — og en opreisning for ham, — isteden hadde hendes ansigt lignet en blomst som solen nylig er kommet til efter graaveiret, det hadde hendes smil og ansigt lignet da han gik.

Hun hadde løiet for ham én gang. Hvem borget for at hun ikke hadde gjort det oftere? Naar hun sat og fortalte om det ene og det andre — hvad visshet hadde han for at det var sand-het hun gav ham? Han visste ingen ting om hende uten gjennem hendes egen mund. — Han hadde aldrig truffet nogen, som hadde kjendt Anine Rindal — og om han hadde truffet dem, hadde han været like nær. — For han kunde ikke nævne hendes navn til nogen — og sidst til en fremmed. Og hvem kjendte hende? Ingen og sidst hun selv. Hun levde mellem mennesker som var aandelig blindfødte — som gav hende perler og gilde klær — som omgikkes hende, men ikke saa hende, som snakket med hende, men aldrig hørte hende ... Og selv var hun sin egen gaate — selv spurte hun: er jeg ikke ret? og nævnte en enkelt følelse, som hadde raadet hendes liv — og hun saa sig selv dreie rundt i den som et løsrevet

blad i en bakevje168

— og hun undret sig, men visste ikke at komme ut i elveløpet.

Saa var da han, Magnus, den eneste som kunde berge hende — som kunde klare begreperne for hende . . . Hadde han da lov til at dra sig unda? Det var ikke billig for ham at bli gaaende der i huset, for grosserer Haukebergs øine, som sa det de visste. Men han fik ha raad til det saavisst som en fik se sig utvei til at berge en druknende, selv om det braket i isen en gik ut-efter paa. Det var sandt, han hadde elsket hende for hendes skjønhets og renhets skyld — men skulde han elske hende mindre nu, han visste hun trængte at bli fridd for det, som skygget hvitheten i hendes sjæl og gjorde hendes skjønhet forgjængelig?

Han kjendte det som en opgave at reise Anine fra menneskefrygten, hun laa knuget under — at lære hende sandheten for sandhetens egen skyld; og han kjendte det ogsaa som en pligt mot sig selv — som en bot for egen vildfaring. Ved paavirking og overtaling, ved nytting av alle midler ordet eier; uten at tænke paa hvad det kostet ham selv av overvindelse, vilde han skape den Anine, han fra førstningen av hadde trodd at se for sine øine. Slik at han en gang — om længe

— fra fremtidens virksomhet, kunde se tilbake paa den kvinde han hadde elsket, og si: der var brist og mangler, men hun var min kjærlighet værd.

Veien han hadde at gaa var én: at fa# hende til at tale sandhet. Sandhet — i smaat som i169

stort. — Han lette frem ting hun hadde fortalt ham — han syntes han fandt noget, som ikke stemte . . . beretninger han satte tvil ved . . . Om disse ting maatte han spørge hende, og spørge slik at hun ingen omvei fandt for svaret. —

Fra lørdag til lørdag fulgte slike tanker Magnus Stern under arbeidet paa Øinæs; han tok dem med sig om morgenen, naar han gik til skogs for at kontrollere kjørerne, — og de laa som et bundfald i sindet om kvelden naar søvnen tok ham. — Og kom han til byen, var han tung i øinene av dem — og saa snart han var alene med Anine, paa spasertur eller i hendes hjem, stilte han mot maalet. —

Da et par uker var gaat, syntes han ogsaa, han hadde faat som et slags tak paa hende. Hun slåp ikke længer over i smaafortælling for ham — • han holdt hende fast. Og det lykkedes for ham at faa hende til at gaa ved, at hun et par ganger hadde sagt det som ikke var saa . . . „For jeg saa i øinene dine du likte det bedst saa, Magnus," sa hun. Og det kunde ta ham flere timer at faa redet ut for hende alle en slik løgns greninger og følger. Men hver gang han gik fra hende, var hun hvitere i ansigtet end før . . .

For ham selv blev det saa, at for hver liten svikting han fornam i hendes motstand, for hvert skridt han naadde ind mot hendes væsen — for hver tilstaaing han tvang frem, øket trangen i ham til at170

faa hendes liv saa at si greiet ut imellem hænderne. Øket som en feber . . .

Hvorledes var hun kommet til at binde sit liv til Haukebergs, til en mand som grosserer Haukeberg? Var det ogsaa skedd av rædsel, i nogenslags rædsel? Var det ogsaa utslag av den træl-domsfrygten, hun gik i for menneskene? Var hun kommet like fra leken oppe i Nordland og var blit fanget av den første mand hun traf? Eller — ?

En kveld paa Øinæs fik Magnus den tanken at Seth Garset kanhende visste noget om Anine — som han visste noget om hvert menneske Haukeberg kom i lag med.

Og siden hadde fristelsen været over ham . ..

Han sat paa kontoret.

Han var færdig med arbeidet — han hadde konferert regnskapet for maaneden med Garset, og det stemte.

Fristelsen red ham som en mare. Han var stiv i ansigtet av den, og fik ikke øinene op naar Garset snakket til ham. De usagte ordene skam-brændte ham — likevel levde de ham paa tungen, og krævde at bli sagt saa snart det, som

nu, blev en stilhet i det ytre kontoret ... Og han sat og søkte i ett en indleding — en vei, spørsmaalet kunde komme frem paa, som skulde det saa være.

Da sa Garset — uten indleding:171

„Liker Dere fru Haukeberg om dagen, pastor?"

Ordløs stirret Magnus Stern paa ham. Og uten at vente paa svaret holdt Garset ved:

‚Jeg liker hender ikke — hun falder av — hun var indom kontoret som snareste til morgen — hun sjukner av siden operationen. Jeg liker hender neigu ikke, pastor."

„Mener De, fru Haukeberg er syk?" spurte Magnus.

„Det kan være og det kan ikke være," sa Seth og gned sig i ansigtet— „hun vanter nogenting — nogenting gaar hender imot — pas paa mine ord, pastor! Hun falder av og dere skal faa syn for at nogenting vanter! Jeg kjender hender, jeg kjender hender et støkke og længer ..."

Seth hadde trukket benene opunder sig — han hvilte hælene paa det øverste tvertræet i krakken, og knærne i de loslitte vadmelsbukserne ståk op over pultkanten; han gjemte hakeskjegget i haanden, og øinene for rappt over det han saa av Magnus Stern paa den anden side pulten.

„De kjender hende?" sa Magnus — han hørte sine egne ord etsteds borti luften.

„Kjender hende ..." tok Seth op — „det gjør hverken Gud eller Hinmanden" — og han blev indful i røst som i aasyn — „og knappest han sjel! Men som det er — som det er har Seth Tobiassen fulgt hender et støkke — indefter og et støkke utefter veierne, og somt har jeg set og somt har jeg hørt . . . Men det er ikke ende172

til for en ulært mand at ta sund klokker, pastor

— ikke ende til, sier jeg ..."

„Kjendte De hende — kjendte De fru Haukeberg— før — før hun blev gift?" spurte det ned ved pulten, der Magnus Stern sat og spikket blyant.

„Det kan jeg ikke akkurat si," svarte det langsomt — „for dengangen Haukebergen kom ind paa kontoret — ind døren der og hadde et lite kvindfolk like efter sig der i døren og sa: Her ser du konen til Per Haukeberg, Garset

— da sætte jeg for første gang øier paa fru Haukeberg. Det er en skjessen dame, pastor!" Seth bøiet sig litt og saa Magnus i ansigtet.

Magnus saa ikke op. Haaret laa ned i panden paa ham, og han klippet med øienlokkene — det trak i ansigtet som til gjep eller smil, men det kom ikke ord fra ham.

„Men siden," sa Seth — „siden kjender jeg hender jo mer end paa navn da— Anine Rindal."

Det rykket i Magnus, han smed blyanten han sat med, og reiste sig. Skubbet med skuldrene, som smøg han fra nogenting — men stanset midt i bevægelsen og sa over skulderen til Seth — braat, som for et indfald:

„Har De været i Nordland, kanske?"

Seth hadde git sig noget at pusle med paa pulten.

„Det er ikke frit, nei" — sa han om en stund, „det er ikke rent frit ..."173

Magnus stod borte ved væggen og holdt paa med ulsteren der hang. Han fumlet rundt knaggen med hænderne og fik ikke hempen løs.

„Jeg var nordpaa og saa smaajenten til Anine Rindal," sa det bortved pulten — „jeg reiste ens erend til Nordland for Haukebergen. — Det er gutten som ikke gir sig, pastor — det nytter ikke at komme til den karen med fusk i fore'. — Skaf mig greie paa en tingen, sier Haukebergen — reis nordover, du Garset, sier'n, og dit og dit og kom igjen hit paa det indre kontoret og meld av, sier'n. Jeg saa gjør. Og jeg hører og lyr og mishør mig ikke, pastor —

og jeg kommer dit jentungen til Anine Rindal vokser op, smaalemmet og finhydd lik moren — og jeg ser paa smaajenten, som springer og har goddager paa underbruket under Mestadgaarden ... Og siden saa reiser jeg sør over og melder av. „Det er vel." sier Haukebergen. — Og saaleds kjender Seth Garset Anine Rindal var et støkke og længer, pastor."

Det blev stilt.

Magnus Stern stod borte ved væggen og holdt den brune kavajen, som hadde været hans fars, over armen. Han hadde bøiet hodet litt fremover.

Seth tok paa at blistre lavt. Det var melodien til en versestubb han kunde — den eneste visestubben han nogentid hadde kunnet.174

Og hadde jeg mig et fingerbøl malt og dertil et nøtteskal homle — saa skulde jeg brygge mit øl sa sterkt at femten mand skulde tomle ...

Om en stund snudde Magnus Stern sig og kom over gulvet mot pulten. Han gik nær bort til Garset og sa:

„Er det sandhet — dette — Garset?"

Seth holdt op at blistre, og da øinene traf pastorens aasyn, drog de sig sammen og blev rundere end før, og det gled som en hinde over dem. Pastorens aasyn var hvitt.

„Gudsens," sa Seth — „Gudsens sandhet."

Da unge Stern var gaat, sat Garset en stund og sakk sammen, og blev liten bak de store hænderne, han hadde knept ihop foran sig paa pulten.

Saa slåp han sig ned av krakken og aapnet døren til det indre kontoret.

Haukeberg sat med hodet bøiet og skrev.

„Naa tror jeg knapt pastoren stanser længe hos Dere, Haukeberg," sa Seth — „naa tror jeg han er fløygd ..."

Haukeberg saa et øieblik paa Seth, fik tankerne væk fra brevet, han skrev — saa gik det skygge av smil i øiet paa ham, han nikket og sa:

„Det er vel, Seth."175

Det var rigtig at Per Haukeberg helst saa, Magnus Stern reiste.

Han hadde ikke akkurat nævnt det for Seth; men denslags trængtes ikke særskilt nævnes ham og Seth imellem. Seth hadde næse. Og hvad angik maaten Seth hadde brukt, saa var Haukeberg like nøid med at kjende den. Seth gjorde ikke toskeskap, saa meget var visst.

Men det gik en uke efter det, Seth hadde meldt at Stern var flyvefør — og Haukeberg hørte ingenting fra Øinæs.

Lørdagen og søndagen led. Stern lot sig ikke se paa Skoglyst.

Anine gik og anket paa ham, skjønte Per. Kom han ikke, gik hun ut og ind i rummene og hadde ingen ro. Men kom han, var det likesom hun blev mindre i ansigtet der hun sat stille borti stolen og ikke tok øinene fra Stern, som sat faa-mælt i sofaen og lot ham, Per, greie samtalen.

Det var nogenting i veien med Anine . . .

Han trodde forsyne mig at den gutungen snakket bod og bedring og svovel og pøl til hende naar han fik hende paa tomandshaand. Ukerne var gaat — 6te april stod det paa vægkalenderen; det tok til at tine i husvæggen. Og endda var det ikke større bedring at merke paa Anine. Hun hadde ingen kraft i musklerne, hun blev ikke kvitt den blaasvarte ringen omkring øinene. Og han saa hun læste i bøker som ikke kom fra leiebiblioteket. Sterns bøker . . .176

Det tok paa at samle sig til et agg mot unge Stern hos Per Haukeberg. Det kunde greie sig med at den gyplingen

gjorde det utrivelig for ham paa Øinæs, om han ikke skulde spre uhygge i villaen ogsaa. — Hadde det ikke været for gamle Stern, saa skulde baade Øinæs og Per Haukeberg set det sidste av hælene hans for lang tid siden. Han hadde aldrig været bortimot saa langmodig mot noget menneske, siden han som gutunge lot ældste søsteren dænge sig, og ikke tok igjen fordi hun var jente ...

Men nu skulde det ha slut!

For her ene dagen var det hændt nogenting som hadde øket agget i ham slik, at han kjendte det hogge straks han vaaknet om morgenen.

Anine var kommet til ham med noget, hun maatte be om forlating for, sa hun. — Det hadde han ikke studset større ved — hun hadde det med at be om forlating, saa for det hun ikke trodde, hun hadde været blid nok ved den leilighet, og saa for hun hadde glemt noget ved den leilighet. Men én ting hadde Anine aldrig bedt ham (eller noget andet menneske det han kunde tro) om forlating for, og det var for løgns skyld. I alle de aar, han hadde levd med hende, var det aldrig hændt dem imellen at hun av fri vilje hadde ved-staat at hun för med usandhet. Før nu.

Hun hadde vækket ham tidlig om morgenen — det var saa vidt han kunde skimte ansigts-dragene i halvlyset bak sengomhænget.177

„Per," hadde hun sagt — „det er nogenting jeg maa bekjende for dig."

Han hadde reist sig paa albuen — saa snodig syntes han hun var i røst og fagter.

„Bekjende..." sa hun og langsukket og saa hit og dit i rummet. „For jeg sa ikke sandheten igaar ..."

Det hadde gjældt en liten ting — en ikke nævnende ting: nogen fotografier hun hadde sendt til Mestad; men til ham hadde hun sagt, de var bortkomne . . . Nogen fillegreier.

Men om dette hadde hun snakket mange ord og skyldt sig selv for styg løgn og graatt, og sagt, at hun kunde vel ingen forlating faa hverken av ham eller Vorherre . . .

Han hadde ledd — hvad fanken skulde han ellers gjort? Hun, som hadde kringløietsighosham i mer end tolv aar, ja, som hadde bygd paa en diger løgn fra den dagen, hun gav ham det, hun ikke længer eide — hun laa og graat og kven indved bringen paa ham for en løgn, liten som ørekjyten i Øinæsdammen!

„Stagg dig, Anine," hadde han sagt — „det er ikke noget om at gjøre, det gaar ind i boet, det gaar ind i massen" -— hadde han sagt — „og jeg tænker, jeg og Vorherre kjender dig for vel til at hefte os ved smaating ..."

Da hadde hun svart, at det var de smaa tingen en fik ta paa med, saa kom de større efter; og hun var blit liggende længe med hodet indi armen

12 — Nini Roll Anker: Per Haukeberg.178

hans. Han hadde latt hende ligge; han hadde ikke grund til andet, syntes han.

Men siden den hændelsen tænkte Per Haukeberg jevnt og stadig paa den unge Stern, som hadde faat snudd Anine slik at hun var kommet paa kant med løgnen. Som hadde forgjort Anine, saa hun stumret paa ordene og slepte ut smaaløgnen, som hun før saa vel visste at holde i bur. Som hadde endesnudd hende, saa hun hadde mistet resikoblikket og bare sat der med rædde, dimme øier, som gik hit og dit i rummet . . .

Kanhende hun skulde gaa hen og bli gammel og uttærd for ham, dimøid og faamælt — for en gyplings skyld, som hadde vetskræmt hende med bibelord?

Det skulde ha slut! tænkte han. —

Det var om morgenen, to-tre dage efter „bekjen-delsen". Han snakket til hende.

„Anine," sa han, „det gaar smaat med bedringen din; jeg tænker vi flytter til Øinæs. Som paa lørdag kommer, hadde jeg tænkt."

Han saa hun blev rar i ansigtet.

„Til Øinæs?" tok hun op.

„Der blir godt om plads," sa han, „for unge Stern er færdig — paa Øinæs og hos mig."

Hun sa ingen ting til det; hun bare stirret.

Han holdt ved:

„Og jeg tænker, det kan bli som en lette for dig ogsaa, Anine."

Hun blev rødflekket i panden og sa:179

„Hva' mener du med det, Per?"

„At slippe bestyret med huset og komme op i skogen," sa han.

Da samlet farven i aasynet hendes sig til en stor rødglød, som dækket alting.

„Ja," sa hun, „ja," og hun vilde gjøre sig likesæl i røsten.

„Du trodde kanhende, jeg mente unge Stern — med det jeg sa?" spurte han.

„Nei da, Per," sa Anine. Men straks retnet hun sig i stolen og sa: „Jo forresten — jo forresten var det det, jeg trodde du mente —; Stern," sa hun og klippet med øinene, slik letet det paa hende at holde sig til sandheten.

Jassaa," sa han. Og la til uten overgang:

„Du er vel ikke saa galen, at du driver apespil med en gutunge, Anine?"

Da saa hun ham ret i øinene.

„Nei," sa hun — „mellem mig og Stern er det ingenting andet end det som godt er, Per — det som godt er, for mig og for dig."

Det mest grøsset i ham, slik saa hun ham ret i synet med de dimme øinene.

„Han er ikke som andre," sa hun.

„Haa," sa Per — og han kjendte en dirring i strupen som før en sinnerid — „hvad det angaar, som godt er for mig — saa er jeg helst fri at han lægger sig fremi det, som mit er — jeg, for min del . . . Og jeg ser ikke andet end180

du blir mer og mer brydd, eftersom tiden gaar, du ogsaa, Anine ..."

„Brydd," brøt hun av, „en er vel ikke brydd, for om en faar sig nogen tanker, Per!"

„Faar sig nogen tanker," tok han igjen og hermet hende, „jeg har ikke set andet, end du har levd nøid uten tanker hittiis — saa det er vel ingen nødvendighet at bli dimøid av den grund, herefterdags heller! Eller kanhende du tror det er trivelig for mig og Smaa-Per at komme hjem til dette der . . ." sa han og pekte paa et par av de svarte bokpermene, som laa paa bordet ved siden av hende.

„Dig og Smaa-Per ... Du og de andre tænker i alle ting paa det som kan være godt og bedst for enhver av dere, Per" — sa Anine, og hun laget røsten til at tale alvor ved ham — „men Stern tænker ikke paa sig selv, han . . ."

„Den som ikke tænker paa sig selv, er en tosk, Anine — og jeg tror'n ikke længer end jeg ser'n."

„Student Stern har aldrig bedt mig om nogen verdens ting," holdt Anine ved, som hørte hun ikke det sidste han sa — „aldrig har han villet det grand av mig — det er mer end jeg kan si om noget andet menneske, Per — det er ikke for sig selv han snakker,naar han lærer mig detene og det andre, som kan være godt og ret for en som mig at vite — det er for at jeg skal bli mer nøid med mig selv, at han gjør det — for at jeg skal faa det bedre naar jeg blir bedre, er det han gjør181

det — slik er det. Og ikke den ringeste villighet har han krævd til tak for tjenester han gjør mig," sa hun, og det var som røsten klaget. „Men dere andre — du og dere andre tænker ikke som Stern. Hvad faar jeg i den ene

haanden naar jeg gir tom den andre? tænker dere, slik tænker dere ..."

Per Haukeberg stod med hænderne i bukselommerne; han saa paa hende fra siden, det laa graa skodde i blikket.

„Nøid sa du . . ." — hogg han i — „for at du ska bli nøid ... jeg ser ikke rettere end at du sturer og folner for hver tid — jagu sa jeg nøid!"

Anine vilde smile — det trak ved mundvikerne paa hende — hun løftet aasynet op mot ham, og han saa, hun stred for at se nøid ut og gla, nu paa flekken . . . Det gled noget glasblankt i øinene paa hende, og det bivret bortmed det ene smilehullet. — Da kom det med ett slikt raseri over Per, at de første ordene tættet sig i halsen paa ham.

„Du trænger ikke umake dig, Anine," satte han i — „du trænger ikke gjøre dig blidøid for min skyld, for jeg gaar ikke i den snaren mer end jeg har gaat i dem andre du pusler med — og har det sig slik, at han, du sidst fik i donen, er til slik overhændig nytte for dig, saa faar du stelle med ham paa bedste maaten — men hos P. Haukeberg har han gjort fra sig!"Da han hadde sagt det, gik han bort til det store blankpolerte skrivebordet, tok ut av papirholderen et av de tykke gulhvite arkene som hadde „Skoglyst“ og hans navn litografert i det ytre hjørnet . . . Og paa det skrev han kort og godt til Magnus Stern at han ikke hadde bruk for ham længer.

Samme middag kjørte Seth til Øinæs med brevet.

»Gudsens sandhet hadde Seth sagt.

I det øieblikket hadde Magnus kjendt det gaa slik i sindet, at han knapt styrte sig. — Han hadde kommet sig til døren i det ytre kontoret som igjennem taake, der noget blodrødt, flekket danset trolldans like i synet paa ham — og utenfor paa stensteget, som gik ned i gaten, hadde han sjanglet.

Han kjørte til Øinæs. For hesten som skulde kjøre ham til Øinæs, stod forspændt. Han blev paa Øinæs — for de gik ut og ind og stelte og ingen spurte . . . Han drog tiiskogs om morgenen — men ikke dit tømmerhogsten var. Han sat over arbeidsbordet om kvelden, men rørte ikke papirerne.

Det var had han kjendte; had, saa han blev tør i strupen.

En hadde set hende og levd nær hende deroppe, en hadde gaat omkring med hende deroppe og set værene og efuglen og solen, som stod som en rød sop i et kingeispind! . . . En hadde set Anine, naar hun gik og lette egg med haaret184

krøllet over hele hodet. Og ham hadde hun elsket og git al ting . . .

Ingen tanke paa livet hun hadde levd mellem den gang og nu, kom ham mer ved — vissheten, at Haukeberg levde hende nær og var far til hendes søn, rørte ham ikke. — Haukeberg . . . Ingen gang har det hændt at trollet har magtet gjøre vondt ved den bergtagne.

Men den andre . . .

Tankerne hev sig over billedet av et fremmed menneske — han kjendte trang til at faa drag og skikkelse frem for sig, kjendte fysisk trang til at kaste sig over og kvæle med næverne . . . Den andre hadde været ung nok, tænkte han — og storvoksen og kanhende lyshaaret og blaaøid

— ja kanhende lys i haaret og blaaøid lik ham selv . . .

Og det blev slik med Magnus Stern, at han syntes den fremmede karen stod et steds og haanlo

— stod et steds langt borti en lys, blaalet nord-landsnat og lo. — Og latteren tok til at svare indi ham selv — og holdt ham vaaken nat efter nat, uken igjennem.

For hadde han ikke sittet og været skolemester og villet danne og skape om det, som var hende? Hadde han ikke sittet og villet finde frem hendes sjæl, forat den skulde bli slik — ja, slik som Alvildes sjæl og som morens, som de kvinders han kjendte? Men han, den andre, han hadde ikke tænkt paa sjælen ... Og mens han sat slik og

snakket til185

hende om redelighet — og om sandfærdighet; om livet og om -— og om kjærlighet mellem mand og kvinde, aaja, om den ogsaa hadde han snakket til hende, slik som han tænkte sig den . . . saa hadde hun kanhende sittet og husket paa ham i Nordland — som bare hadde kysset hende og tat hende mellem hænderne og lært hende kjærlighet uten snak . . .

For var ikke Anines tanker altid der nord, naar hendes tur kom til at si nogenting?

Magnus maatte sommetider støtte sig mot væggen, naar han fik slike skimt av det, som hadde været mellem ham og Anine Haukeberg . . .

Han husket øinene, naar hun slog dem op — nu syntes han de spurte . . . Og naar hun slog dem ned, laa noget indunder og ventet . . . indunder de lange øienhaarene. Og han saa hænderne som rørte sig paa bordet foran ham — og en liten guldlænke, som smøg sig opefter armen og sa: Ta mig ... Og indved halsen var det krøller . . .

Han hadde set det og hat det hos sig — og for at vaage at sætte øie paa det hadde han hver gang maattet betale løsepenger — i ord som vedgik hendes sjæl. Han hadde tænkt han skulde naa ind dit, ingen anden hadde kjæret om at lete sig ind — han skulde bli den første og eneste som kjendte og eide hendes sjæl, til vederlag for det, som var ham forbudt av gud og mennesker — det, han saa. Og imens — imens hadde hun186

kanhænde sittet og tænkt paa den andre, som ikke hadde trængt løsepenger . . .

„Gudsens sandhet" hadde Seth sagt. Fra det øieblik tænkte ikke Magnus Stern mer paa Anines sjæl.

Det var sent en fredagseftermiddag — akkurat ukedagen efter samtalen paa det ytre kontoret, at Garset kom til Øinæs med Haukebergs brev.

Magnus læste det, mens Seth trak ragsokkerne av føtterne.

Og pastoren holdt papiret oppe foran ansigtet baade længe og vel efter han hadde læst de raderne dér stod . . .

Magnus kjendte sig braatat.

For det hadde været hans mening at skrive til Haukeberg — selvsagt. Og si, at nu var hans tid ute. Han var bare ikke kommet sig saa langt endda, for tanker ... Og nu hadde Haukeberg nyttet paa at aapne døren og si gaa. — Hvad hadde forresten git ham grund til det?

Magnus hev papiret bortover bordet.

„De vet naturligvis hvad det staar i det brevet?" sa han til Seth; han snakket høit og rettet sig.

„Det vil jeg ikke akkurat si," sa Seth og glirte, „endskjønt . . ."187

„Grosserer Haukeberg har ikke bruk for mig mer," sa Magnus, „og det er jo heldig, for nu stod jeg netop i begrep med at skrive til ham, at jeg ikke har anledning til at forsømme studierne længer ..."

„Jassaa," sa Seth. — „Jassaa," tok han igjen — „saa Haukebergen kom Dere i forveien, pastor?"

Magnus saa bort paa Seth, som var færdig med sokkerne og nu tok det første draget av en snadde, som var saa stubbete at røken la sig til inde i skjegget paa ham. Og han kjendte slik motvilje mot dette menneske at han maatte snu sig fra synet av ham.

„De blir heroppe, Garset?" sa han.

„Ja, hadde saa tænkt," sa Seth, „og derfor saa tok jeg med tøflerne og kortstokken, liksaa-godt —" han trak et par rosete tøfler op av ytter-lommen — „saa dersom pastoren vil ha sig et slag kort med mig og saa Øinæssen ..."

.Jeg spiller ikke kort," sa Magnus — i det samme mer sprang end gik han ut av stuen. Han var kommet i tanke paa at han kunde ta skyssen som hadde kjørt Garset, til byen igjen. Nu straks.

En time senere sat han i slæden med sælskinds-kufferten ved siden av sig. Han hadde git journalen han hadde

ført over hugst og kjøring, over til Garset sammen med regnskapet . . . Journalen var ført til sidst i forrige uke — siden188

hadde han ikke kjendt sig vel nok til arbeide .. . Og Garset hadde været skamløs som vanlig, og svart, at det var „ventelig" . . .

Han hadde sagt farvel. Folkene paa gaarden stod samlet ute paa den brune, haardtrampede flekken foran hustrappen; stod litt til side opmed den glattinte sneskavlen; studenten var saa at si like fremmed for dem som da han kom; bare konen gik bort til slæden og bad hilse til byen . . . Paa selve trappen stod Seth. Kveldsolen la et trollsk glitter i de smaa øinene og en dyp skygge under de høie, veirslitte kindbenene. Han stod og smaasnakket med snadden i mundviken — somt av det hørte Magnus.

„. . . faar Dere levedagene, pastor, saa faar vi spurt Dere, naar Dere kommer paa stolen . . ."

„Farvel, Garset," sa Magnus, og vandt over en urørlighet i armen og rakte haanden frem. Seth tok langsomt skridtet ut paa sneen i de ut-sømmede tøflerne.

‚Ja, Dere faar ha lyksom reis, pastor," sa han — og slåp Magnus's haand ind i sin — „og naar Dere staar for regnskapsstellet til Vorherre, saa faar Dere huse paa Garseten, som blev sittendes paa krakken hos Haukebergen . . ."

Magnus gav hesten et rapp med tømmen og det bar ut av gaarden paa Øinæs.

Han vilde kjøre like til hotellet — der vilde han skrive sit farvel til Haukeberg. Og næste189

morgen vilde han ta det tidligste toget til Kristiania.

Et par ganger paa turen nedover — han kjørte raskt og hompingen av slæden i den kjøreslitte veien høvde ham godt — prøvde han at forme et brev til Anine; men tankerne drog sig unda. Han kunde be Haukeberg hilse hende. Han lukket kjæverne tæt sammen. Han kunde sætte en hilsen i brevet til Haukeberg . . .

Nu gjaldt det bare at komme sig frem til hotellet og faa gjort op noget smaagjæld, han hadde i byen ... saa var det at sove nogen timer . . . saa gik toget.

Han sat og stirret ret ut for sig — nu kunde han se spiret paa villa Skoglyst som en svart prik mot den lyse vaarhimlen ... Nu tok chaus-séen paa at svinge ... Nu var han ikke mer end et kvarters stykke fra der, veien tok av til villaen . . .

Han var der. Slæden var næsten forbi — da viket Magnus hesten braat og med den ene meien halvt oppaa sneskavlen langs veiten svinget kjøredoningen ind paa Skoglystveien. Skyssgutten slog næven i tømmerne.

„Det var jaggu nære paa," ropte han, „Dere kjører som et svin."

Magnus lo — en grundløs lystighet grep ham — en søtbedsk trang til at være lystig med den fremmede skyssgutten.

„Du blev kanske ræd du," ropte han, mens190

slæden skumplet bortover veien med rasende fart — „jeg tænkte jeg kunde prøve om du hang paa, gut."

Utenfor Skoglyst tok han hesten ind like braat som han hadde sat den i renn — og før slæden var stanset, var han ut av.

Han maatte ringe to ganger før nogen lukket op gangdøren paa Skoglyst. Men det var tændt i gangen — igjennem det halvklare gardinet som dækket glasruten i døren, skimtet han omridset av Anines store hat med fjæren paa . . .

Hjertet hamret og slog.

Han spurte piken som lukket op, om de var hjemme?

Nei, sa piken, grossereren var reist bort med middagstoget og fruen var i damelag . . .

Magnus stod. Røde flekker tok igjen paa at duppe op og ned like i synet paa ham.

„Er det noget jeg kan si?" spurte piken.

Magnus tænkte sig om — hvad det var han vilde . . .

Han lette i lommerne efter blyant.

„Skaf mig et stykke papir," sa han.

Paa det skrev han til Anine, at han hadde været der for at si farvel til hende. Han reiste med første tog næste morgen. Underskrev han: Glem Magnus Stern.

Det klemte om strupen, og han snudde sig væk fra piken, mens han la papiret i konvolut og forseglet.191

Et par timer efter var han færdig der i byen. Regningerne var betalt, sælskindskufferten stod utenfor døren i hotelgangen; han hadde bedt dem vække sig næste morgen.

Han sat med haandkufferten foran sig paa bordet. Og mens han heldte panden mot det rubne lerretstrækket, tænkte han paa det som nu stod igjen: møtet med faren. De timerne som laa imellem, syntes raadløst lange; for var han først hjemme, indved farens stol — hadde han bare de bleke øinene vendt mot sig — saa skulde han kunne si ham al ting. Han kjendte det nu. Al ting . . . Han hadde faret vild, han hadde veket langt av veien — han hadde gaat efter huldrelokk i skogen — men han hadde ikke . . .

Nogen rørte ved døren.

Magnus reiste hodet.

Uten at det blev banket paa blev døren aapnet

— og lukket saa fort, at vinddraget tok fliken av et hvitt slør og førte det som en bølge ret mot Magnus.

Han sat med haanden i haardt tak om stolryggen — han fik ikke en lyd over læberne.

„Det er mig," sa hun, „jeg fik det brevet dit." I det samme aapnet hun den venstre haanden, og et krøllet papir faldt paa gulvet. „Jeg gik hit alene

— det er ingen som har set mig — jeg gik bort efter gangen og saa kufferten din og saa vaaget jeg det —"192

Det bivret av spænding i hendes lille hvite ansigt. Nu løste hun kaapen.

Hun var klædt til selskaps, hun var lysklædt. Og foran i brystet, der kjolen aapnet sig for halsen, sat en stor, vissen rose.

Magnus reiste sig.

„Anine," sa han.

Og med hodet bøiet lik en som stuper, naadde han hende med armene, tok hende indtil sig, klemte ansigtet mot hende, løftet hende i høide med sig, dreiet rundt med hende, var nær at falde og kastet sig overende med hende paa sengen.

Hun var færdig til at gaa.

Han hadde sittet paa sengekanten og set hende ta paa sig. — Mellem hvert plagg hun tok paa sig hadde hun stanset og lyttet.

„Hyssj," hadde hun sagt — „nu gaar det nogen paa gangen — hører du nogen paa gangen?"

Og tyst som en kat hadde hun glidd i værelset og ordnet sig, mens øinene lyttet.

„Nu gaar jeg, Magnus," sa hun, og dragene i ansigtet myknet, og øinene blev mørke og veke.

Han heldte sig litt forover, saa han ikke saa andet av hende end bremmen av kjolen og en liten spids skotaa. Men med ett sank hun ned foran ham, og han saa ned i hendes hvite ansigt med de skilte læberne. — Hun laa paa knæ

indved ham og stødde sig med armene mot hans knær.

„Tak, Magnus," sa hun, „tak for naa og for193

alle dagene. Og for at jeg fik git dig kjærligheten min. Du. Kanhende ser jeg dig ikke mer, ser jeg dig aldrig mer. Men du skal huske paa at jeg har ikke været go' i nogen slik som i dig, Magnus. I dig. For du har ikke villet andet end det som godt var — og du har aldrig tat nogenting fra mig. Men jeg har git dig det. Du har ikke været som de andre," hun la hodet ned mot det ene knæet hans, „du har ikke været som de andre. Du har aldrig været efter mig ..."

Han rørte paa sig, og hun saa op.

„Skjønner du det ikke?" sa hun. „Alle er efter en som mig — alle er efter saanne som mig og søstrene mine. Mændene vil ha og vil ta, og en vet ikke at hytte sig — helst naar en vil være godvenner med folk. Du? Og siden blir en vant ved det. Og siden liker en sig paa et vis — ogsaa. For en tænker det er slik indrettet. Og mænd er ikke anderledes, tænker en. Men da du kom, blev jeg ræd dig. For du vilde mig ingenting. Og jeg fik lyst til at gi dig kjærligheten min, Magnus — til at gi dig. . . . Men slik som til dig har jeg aldrig snakket til nogen ... Og du skal huske paa det, Magnus — om jeg aldrig ser dig igjen — at det, du har faat, har ingen faat før dig. For det var givendes. Og det kan jeg aldrig i verden angre, at jeg fik git kjærligheten min til én som aldrig bad mig."

Han slog armene omkring hende. Hun laa indved brystet paa ham, og han klemte hende

13 — Nini Roll Anker: Per Haukeberg.194

haardt indtil sig — han boret hænderne ind i hendes klær, og hans ansigt kom nær hendes — da drog huden sig sammen og strammet sig over hele hodet . . . Had og attraa og avsky jog igjennem ham.

Hun prøvde at fri sig.

„Er du saa kjær i mig — er du saa kjær i mig," hvisket hun.

Da slåp han hende, saa hun maatte ta for sig for ikke at falde. — Han reiste sig.

„Du maa gaa, Anine;" sa han — han skaket i kroppen som for en frostrid. — „Du maa gaa."

Hun saa paa ham.

„Hvad feiler dig, Magnus?" sa hun.

Han gjorde bare en rørelse med haanden — som skjøv han unda nogenting.

„Du er gla — du har da ingen gang været saa gla som i kveld?" sa hun, og røsten var ræd. Og denne skjøre røsten øket det han kjendte -— og med ett tok han hende haardt om skulderen -— „hyssj," sa han like i hendes ansigt.

Hun blev hvitere end før — hun dreiet hodet mot døren.

„Er der nogen?" hvisket hun.

Da skjøv han hende mot døren — og noget likt et skjævt smil kom i hans ansigt.

„Nei," sa han, „det er ingen fare — endda. Men nu maa du gaa."

Han tok om skruen paa lampen — i næste øieblik var det mørkt i værelset.195

Lydløs som en skygge gled hun igjennem døraapningen; det sidste var et slør som bølget tilbake mot ham i halvlyset, lik en arm . . .

Det var utpaa formiddagen næste dag, at Magnus Stern stod med skierne over skulderen og børsen paa ryggen utenfor Haukebergs gangdør og spurte om fruen var hjemme.

Det var den samme piken som igaarkveld hadde aapnet for ham. Han syntes, det kom noget nyfikent i øinene paa hende, og han skjøt underlæben litt frem og tok spørsmaalet kvast op igjen:

„Er fruen at træffe?"

Piken blev skræmt i øinene — aapnet døren helt.

„Ja," sa hun — „værsgo — nei, hun er nok inde, men. Hun staar færdig til at gaa ut . . ."

Magnus satte skierne og geværet fra sig paa den overbygde trappen og gik ind i stuen.

Hun stod midt paa gulvet i yttertøi; hun hadde vel staat der og lydd om piken slåp visitten ind eller negtet hende hjemme . . . Hun hadde nogetslags nyt paa sig — lysere klær og noget brusende hvitt om halsen. Paa hodet hadde hun fjærhatten; og under den lyste ansigtet — ungt og196

lykkelig med blanke øine, saa han. Ungt som en ung pikes. Han hadde ikke set det slik før.

„Hr det dig," sa hun — og det skalv av smil — „er det dig som ikke er reist, likevel?"

Og hun kom bort mot ham.

„Kunde du ikke reise. Du?" sa hun og det singlet av glæde i røsten.

Han stod urørlig. Nu var han ved at stupe igjen — ut i braadypet . . .

„Nei," sa han, og ansigtet trak sig skjævt i smilet han hadde faat siden igaar. „Nei. Jeg har erend til Øinæs først — jeg kommer bare indom." Og dragene i hans ansigt fæstnet, og han saa hende i øinene. — „Jeg vilde bare si dig — at du skal ikke tro — du har narret — mig ogsaa ..." sa han, „det var bare det jeg vilde si dig. Saa — naar jeg gjorde det igaar — saa var det for jeg er en usling — men ikke fordi jeg er nogen nar — for dig."

Hun stod aldeles stille foran ham. Ingenting paa hende rørte sig. Saa kom det en liten hikst fra halsen paa hende før hun sa:

„Synes du kanhende det var en synd — det igaar — synes du jeg er en synd for dig, nu, Magnus. Du?" Hun rakte haanden ut og rørte ham paa armen med fingertoppene. — „Nei, nei, Magnus" — hvisket hun — „nei, nei. Ikke nogen synd. Ingen vet det — ingen vet det og har vondt av det. Og det var mig som gav dig det. Og det var mit — og du skal tænke det var en197

glæde og ingen synd, og du skal ikke bry dig om det som staar i bøkerne. For det er ikke saan i livet. Som i bøkerne dine. Bare tænk: Anine var gla i mig og kom ... Og tænk ikke mer, men husk paa det som en blomst du fik naar det var solskin, eller som det peneste du saa. Aa, ikke nogen synd, Magnus. Se paa mig. Magnus."

Han snudde ansigtet mot hende.

„Magnus!" skrek hun — og livræd for skriket gjemte hun munden i hænderne.

Jeg vet hvad du er for én," sa han, „du skal ikke tro jeg ikke vet det — du skal ikke si, du ikke har git din kjærlighet til nogen før mig — for jeg vet om al ting, og om barnet du har — dér — nord — i Nordland — du trænger ikke ..."

Hun for ind mot ham, klemte hænderne mot hans hake og mund — ansigtet vrængte sig, og hun løftet øienlokkene saa det hvite synte sig som en bred ring rundt øiet.

„Ti stille," hvisket hun, og ordene kom forte og næsten uten lyd — „ti stille, hvem har sagt det, det er ikke sandt — det er ikke sandt — ingen vet det uten Marinius — hvem har sagt det — Magnus, hvem har sagt det — aa gud —" hun snudde sig fra ham og jamret sykt og sagte — „aa gud — aa gud . . ."

Han saa paa hende. Hun gik nogen skridt, hun gik som i ørske nogen skridt og fegtet i luften med haanden. — Hadet sluknet i ham. Han vendte198

sig mot døren — han hadde ikke mer at si. Han var færdig.

„Du vil gaa," hun kom efter ham — „du vil gaa fra mig, du kan da ikke gaa fra mig —nu..."

Han stanset, men trak haanden, hun tok efter, til sig.

„Hvem har sagt det til dig," spurte hun og heldte sig fremover mot ham, -— „er det nogen jeg kjender, det er ikke

nogen jeg kjender — faar han vite det, jager han mig, han jager mig for bestandig —" brøt hun ut og dreiet rundt som i svimmelhet. — Magnus tok efter hende.

„Du maa sætte dig, Anine," sa han. Og hjalp hende.

„Og jeg blir elendig," jamret hun med ansigtet ind mot stolryggen, „aa gud, saa faar alle vite det — og jeg blir den elendigste av alle, naar han faar vite det -—" hun løftet ansigtet, som var rødstrimet — „svar da, svar mig, svar mig da, du som har faat visst det ..." hvisket hun.

Han stod borte ved døren. Den ene haanden holdt han knyttet paa ryggen. Han var bare en fremmed som stod der i stuen og hadde bragt hende et sørgebud . . . noget andet var han ikke for Anine---Han blev rødere i ansigtet.

„Og det gjør dig ingenting, at jeg vet det. Nei."

Hun viftet med haanden i luften — som i træt-het eller utaalmod.

„Du," sa hun — „du glemmer mig — dureiser199

hjem til faren din og glemmer mig. Men jeg blir jo her — jeg blir jo —"

Magnus kvakk.

„Jeg reiser hjem, sier du," tok han i, „jeg

reiser hjem til far---—" han kom bort til

stolen hun laa i — „og det tror du — jeg glemmer dig, sier du — og det tror du? Tror du det gaar an at glemme en som dig — tror du jeg kan se nogen anden uten at se dig? For du er her —" sa han og slog hænderne sammen om brystet — „og her," han dækket hodet med dem — „og du er allesteds indi mig, og jeg kommer ikke væk fra dig, kommer aldrig væk fra dig . . . Endda jeg vet at du er en brikke, som bare blir flyttet— at du bare er en haand, som glir fra hanske i hanske... og en Bathseba og en Eva, som alle mænd vil! Tror du ikke jeg vet det . . han pustet tungt og hørlig — „men jeg hadde ikke tat noget standpunkt, og det er det samme for mig nu om Alvilde reiser, jeg kan ikke se paa Alvilde, og jeg vet at en god hustru er en naadegave, men ikke for mig, for jeg er brukket ned, jeg er som et træ som forkrøbler, og jeg han ikke mere søke det lange og det dype og det høie, jeg maa bare krype paa jorden og kysse jorden, hvor du er — og om jeg hadde hele verden i den ene haanden og en lok av haaret dit i den andre, saa maatte jeg krumme mig sammen over det krøllete haaret dit og ta det med begge hænderne ... Og jeg skulde reise hjem til far, og si far, at jeg er blit ødelagt, at200

jeg kommer ussel for en kvindes skyld — til far . . . og det tror du? Skjønner du ikke at det er slut med mig, at jeg er kommet for at si dig at det er slut — for jeg elsker dig — og jeg kan ikke holde op med det — og al ting er forbi —"

Han gik mot døren. Da gled Anine mellem ham og døren — hun stillet sig foran døren og holdt sig i det tunge gardinet med den ene armen. Hun var blit graalig i ansigtet og hadde faat en fure ved mundviken.

„Du kommer ikke herfra," sa hun — „du som — du som hele tiden har syntes jeg var en synd — og likevel tok du imot ... Og nu vil du gaa og bare la mig være igjen med piningen — du er ondere end de andre — du syntes jeg var en synd og likevel! Du har været som de andre og ondere, ondere end dem!"

Han snudde sig fra hende.

„Jeg har sagt det som er," sa han og strøk over panden, som var vaat.

„Magnus," sa hun og kom ind til ham — „jeg ber dig om ingenting mer — du skal si mig den som vet det —"

Hendes ansigt kom nær hans. Det var et graat og fremmed ansigt, og øinene var uten bund. Og nede ved øret skrukket huden sig sammen, og arret lignet en aame, som blev væk op under haaret.

Han tok et skridt bakover. „Slip mig," sa han.201

Da gjemte hun ansigtet i hænderne. Hun graat.

Stille, med smaa ynk seg graaten over hende,

— hun vugget kroppen frem og tilbake — og den store hatten var glidd bakover og lignet en barne-kyse. — Det randt taarer ned langs fingrene . . .

Magnus tok ikke øinene fra hende — noget løste sig og tinte indi ham — noget læsket sig og blev mykt —.

„Anine," sa han.

„Jeg ber dig om ingenting mer — men du skal ikke gaa tiende — du skal ikke gaa fra mig

— før du har sagt mig om jeg kjender den som vet det ..."

Han bøiet sig over hende — han kysset haaret og øret og arret.

Hun la ansigtet ind mot haanden hans — det var vaatt.

„Du?" sa hun. „Nogen jeg kjender?" „Nei," hvisket han — „nei, — ingen, du kjender

— ingen."

Og han famlet efter hendes hænder, som holdt i ham, og fik løst dem.

#

Ved ni-tiden om morgenen var Per Haukeberg kommet hjem til Anine. Han hadde været til generalforsamling og seksa kvelden forut i nærmeste by; og ligget natten over paa hotel sammen202

med Goldman. Han var i godlune, da han kom hjem; og han grudde sig saa smaat til at se Anine ligge dimøid i sengen og klage sig for søvnløse.

Men da han kom op paa soverummet, gik hun og klædte sig. Han hørte hun smaatrallet, da han kom i døren . . . Anine var kipen; hun var glat og roserød i ansigtet ... Hun hadde faat sig nye klær fra byen, nu vilde hun ha dem paa sig... Og hun vilde gaa sig tur ut over Øvreveiene, sa hun, og siden saa vilde hun se indom kontoret, for nu trængtes det sagte at bli efterset derinde, baade gardinerne og det andre, sa hun. „Jeg faar vel ta paa med nogenting igjen," sa hun, „en kan vel ikke gaa og late sig bestandig heller, Per."

Han hadde latt som ingenting, men han merket braaskiftet hos hende, i røst og ord og fagter. Tankerne hendes kom og gik som før sygdommen. — Hun spurte efter fru Goldman, og mente paa at nu var hun spræk nok til at reise bytur med ham . . . Hun spurte efter maten han hadde faat paa seksaen.

Han undret om hun var vår at unge Stern var reist fra byen med morgentoget? Selv hadde han faat visst det kvelden før — han hadde faat rikstelefon til hotellet fra Seth. Pastoren hadde tat farvel med Øinæs og skogen straks han hadde faat brevet; og skulde med toget sørover næste morgen, sa Seth.

Om Anine var vår det? Og kjendte hun en lette nu unge Stern var ute av synsringen?203

Da han kom ned paa kontoret ved ellevetiden, gik han bort til pulten, der Stern pleiet at sitte. Han tok blokken som hadde tal og anmerkninger i Sterns haand paa bladet; og han tok trækpapiret som var dækket av alslags krafs og kruseduller, og løste det med et ryk fra papplaten og brak det over med hænderne — hev det og blokken i papirkurven, sopte med trøieærmet over skraa-pulten, som nu ikke bar blækstrek efter unge Stern . . . Saa lukket han op den nærmeste vindus-ruten; og stod et øieblik og saa ut paa den folketomme gaten før han gik ind i det indre kontoret.

Han hadde vel arbeidet et par timers tid da Anine kom.

Hun hadde noget hvitt om halsen; det tafset sig under haken paa hende. Og bortmed øret tafset haaret sig — krøllen var gaat ut, og haaret hang sidt ned over den hvite brusen. — Ikke hatten heller sat som hun pleiet bære den. Anine saa ut som hun hadde været ute i styggeveir.

Han snudde sig og saa ut. Det var fint graavejr med linn frost.

„Det er merkværdig, saa seiglivet vinter vi har," sa han, „har du alt været turen din?"

Han saa straks hun var i ulag. Hun gik i kontoret — tok opefter bokhylden — tok langs stolryggene med haanden.

„Jeg har slik uro paa mig, Per," sa hun.204

Han saa vel paa hende. Saa sa han:

„Du har kanhende faat vite nogenting leit?"

Endda bare drev hun, strøk sig opefter armen med hænderne. Saa mutret hun noget, men han hørte det ikke.

„Hvad er det du sier?" spurte han.

Hun saa hit og dit, men saa ham ingen gang i øinene.

„Jeg sier jeg har slik en angst over mig," sa hun — „jeg tør ikke være alene, der, længer."

Hun pekte ut dit Skoglyst laa.

Han saa vel paa hende. Og sa:

„Er det nogenting med unge Stern?"

Da brak hun sammen over bordet, hvor hun stod. Graaten hev hende over ende, og hun laa over bordet og hikstet i graat, og al ting paa hende skjevret.

Han gik bort til hende.

„Du faar bruke viljen og vettet, Anine," sa han, „en skulde tro det stod om livet dit."

Hun ristet paa hodet og reiste det—øienlok-kene var svulne, saa han. Hun ristet paa hodet og sa: „Nei, nei —" og brast ut, „ikke mit — ikke mit" — og paa nyt løsnet hun i graat.

Han stod litt tiende.

„Kanhende Sterns?" spurte han.

Anine holdt lommetørklæet for munden. Han saa hun stred for at vinde paa graaten.

„Sterns?" tok han op.

Hun rørte hodet fremover.205

„Har han været hos dig?"

Hun nikket.

„Paa Skoglyst?"

„Ja," sa hun,

„Nu?"

„Ja," sa hun.

Han gik væk fra hende — stod en stund og saa ind i bokryggene i hylden. Stod en stund borte ved pulten.

„Hvad var det han vilde dig?" spurte han; han var skjælvmælt og søkte at støtte røsten med hosting.

Hun svarte saa, at han ikke tok andet av det end ordet „farvel".

„Han kom for at be farvel?" sa han. — „Ja. Han reiser idag. Ja, han reiser. Det visste du vel?"

Nu tok hun hænderne væk fra ansigtet. Det gik smaa rykk over læberne og haken.

„Vel?" tok han op.

„Han reiste ikke," sa hun, og nu saa hun paa ham med de dimme øinene som fik ham til at hutre — „han gik til Øinæs — han gik til Øinæs, han gik op i skogen, han hadde gevær med, han kommer aldrig igjen, han gjør ende paa sig —" hun reiste sig og knepte hænderne sammen — „han kommer aldrig levende igjen — han gjør en ulykke paa sig — og det kommer over mig, Per, hjælp mig, Per. Per. Han var fra sig, han tar livet sit i skogen ..."206

Han stod og lænet sig mot bokhylden; hun gik frem og tilbake foran ham — hodet virret paa halsen, og hun var ustø i skridtet.

‚Jeg har slik en angst, jeg kvæles av angst — jeg saa det i ansigtet hans, han kommer ikke levende igjen, har du bøsse, sa jeg, hvor skal du hen — jeg skal til Øinæs, sa han, jeg har noget at gjøre, jeg har sat ut med, sa han — og jeg saa det i ansigtet paa ham, aa gud, aa gud ..."

„Hvor ska' du hen — spurte du, Anine?"

Hun snudde sig, tok i en stol efter stød.

„Og hva' svarte duskameraten din til det, sier du, Anine?"

„Per!" sa hun.

„Ja Per —" brøt han av —„ her staar Per, og her blir han staaendes, at du vet det! Det vantet bare at jeg sku' fly skoglens efter sauene dine! Du synes jeg kunde høve til det, kanhende — du synes Per kan være høvelig redskap til at greie ut flokene i hespelet dit! Men det blir løgn at jeg rikker mig, at du vet det! Hvor ska' du hen, spurte du kameraten din — som har læst verser for dig og oplært dig i bøker og lært fra sig bibelord, saa du har tat paa at holde dig til sandheten . . ."

Anine saa ham i øiet, hun saa paa ham fra siden, og hun blev smaløid mens hun saa, og munden lukket sig paa hende.

„Det var vel rimelig du maatte due en slik kar, det var vel rimelig! Det er uskolet folk du207

har hat lag med hittiis, stakkar, du har faat syn for det naa, du har været i selskap med en dannet mand . . . Men det har ingenting andet været end det som godt er mellem dig og ham — nei da! Det som godt er for dig og ham og for P. Haukeberg ..."

Han hadde snakket høit, og røsten tvedelte sig — det sang i trommehinden paa ham, og han kjendte blodet bulte i tindingen. Men nu blev det med ett stilt — han fik et tryk for brysthulen som et nævestøt, hjertet rørte sig ikke, og han var like ved at stupe. Han tok fremefter i luften med armen; et sekund saa han ingenting. I næste kjendte han en kvass smerte i venstre side i bringen, saa tok hjertet paa at slaa igjen . . .

Anine hadde ingenting merket.

Hun stod bortvendt. Hun hadde tat hatten av sig. Hun graat ikke, men hun holdt haand-baken trykket mot panden.

Da det blev stumt, gik hun og stillet sig bortved vinduet.

Per tørket sveden av hodet.

Han saa Anines ryg. Han saa den hvite nakken, blek og dødhvit opunder haaret, som laa rullet ihop lik en blank buorm ... Og en styrløs lyst til at klemme til om den smale nakken, hvit som hadde lyset aldrig været nær den, tok ham ...

„Du," sa han, og han gik ut fra væggen og bort mot hende, — „Gaa!" satte han i — „gaa med dig — gaa med dig! Du er en uløkke —208

du er en uløkke for alle, som kommer borti dig — gaa med dig, jeg herder ikke at se dig — gaa!" skrek han.

Hun gled forbi ham langs bordet.

Da tok han hende i armen, bøiet sig over hende — og han fik ikke lyd i røsten, han bare kviskret:

„Du er kjær i ham" — han ristet hende, saa guldlænken hun bar om armen, ringlet — „du — er — kjær — i — unge — Stern ..."

Hun saa paa ham, og øinene var svarte; de var store og svarte, og det var ikke rædsel i dem.

„Om saa var," sa hun — og blev hvitere.

Han slåp hende.

„Gaa!" sa han.

Og han tok hatten, som laa efter hende paa bordet, og hev den saa den snurret som en helle bort over gulvet paa det ytre kontoret.

Det var meget over middagstid.

Han hadde for det meste gaat frem og tilbake, gjennem begge kontorene. Han hadde ogsaa sittet ved sin egen pult og ved Garsets. Arbeidet hadde han ikke.

Han hadde fundert paa Anine. Paa unge Stern og Anine og Per Haukeberg. Og sommetider strammet en muskel under venstre øie sig, og venstre mundvik trak sig opover.

Han hadde sagt til hende: Du er kjær i ham. Du er kjær i unge Stern, hadde han sagt.209

Om saa var, svarte Anine. Om saa var, svarte hun.

Hun svarte, som hun hadde leilighet til . . .

Hadde han kanske tænkt, hun var kjær i nogen anden? I nogen anden person? I en døv-hørt en, kanske? I hans egen person, per eksempel? Hadde han kanske gaat og kjendt sig gild av nogenting paa det sidste aaret? Hadde han gaat og gjort sig tanker?

Om saa var, hadde hun svart . . .

Men angaaende løitnant Reiersen, den gangen — sa Anine: jeg var ikke go' for at hytte mig, Per, sa hun. Og hun ståk sig væk i al slags ordkroker angaaende Reiersen.

Og siden, da litt av hvert kom paa, med forskjellige personer — „det er ikke greit for en stakker heller," sa hun, „at berge sig," sa hun og graat.

Men denne gangen trængte hun ikke berge sig . . . Hun var uræd i øiet og svart. Om saa var, sa hun. Og gav ham svar og betalt . . .

Hadde han tænkt at Magnus Stern var for ung? Visste han ikke trumpen han sat med? Var Stern blit mer end ukegammel, snøtt uke-gammel der paa kontoret, før han synte bokmands-moralen, prestelaget? Og var det ventelig at den, som ikke rygget for ham, som i alle fald der og da var hans foresatte — at han skulde undse sig for at virke paa og lære en som Anine? Og kunde det bære mer end én vei med den som gav sig i lag med Anine?

14 — Nini Roll Anker: Per Haukeberg.210

Den fik være ung som skulde „samtale" med kvindfolk. Eller han fik være prest . . . Selv hadde han aldrig snakket, det han vilde kalde snakket, med kvindfolk. — Ikke heller saa han andet end at alt mandfolk, hvor han kom, tagnet om det, de hadde sig imellem, naar de raaket borti kvindfolk; det kunde være alvor, i sit slag, men det blev aldrig andet end en liksom-prat med damer; det tedde sig bedst naar de blev væk, damerne; aldrig hadde han hørt mandfolk holde ved med den samme praten, naar kvindfolket gik — da blev det skifte paa emne, da blev det ret prat.

Anderledes med en som unge Stern — med et mandeliknels som Stern. Han gik ikke samme veier som en anden .... men det synte sig at utgangen blev den samme, at utgangen blev én, san!

Hadde han tænkt Anine var for gammel?

Anine var paa alder med den, hun sidst raakte — trængte nogen lære ham det? Fik en som Anine nogenstid alder? —

Det kom bedske tanker til Per Haukeberg. —

Han sat ved pulten og støttet underansigtet i haanden.

. . . Hun fik dra til Mestad. Han vilde ha en slut paa det. Hun fik dra til Mestad — det blev det likeste. Hun skulde ingen nød li . . . Men hun fik dra til Mestad . . .

Til Mestad?211

Visste han ikke hvordan det vilde gaa Anine, om han sleppte hende? Var det nogen som vilde fortælle ham at en gypling, en gutunge — en gutunge som drog tilskogs og vilde ta livet sit for et kvindfolks skyld — at en slik en kunde ta haand om Anine?

Men fanken — skilte det ham?........

Han hadde skrevet de første raderne i brevet til hende. — Kjære Anine, stod der. — Efter nøie overveielse er jeg kommet til det resultat, at det saavel for Per og mig som for dig vil være det tjenligste, at du vender tilbake til din bror, og tror jeg, at alle parter ved denne ordning . . .

Da saa han hodet hendes for sig, slik det hadde ligget neri puten . . . Det var viklet i hvite saarbind. Det laa som en liten, rund kugle neri puden. Og ansigtet hadde samme farve som læberne. Øinene var lukket.

Fanken, han var fast!

Hun var bakom skindet paa ham . . . Han kom aldrig fra hende. Aldrig fra hende.

Visste han det ikke?

Hvad sat han da og gjorde kroker efter?

Han vilde hjem og spise. —

Eftermiddagsposten laa i kassen utenfor døren.

Der var brev til student Magnus Stern. Avsender forhenværende adjunkt P. K. Stern stod212

det bakpaa den blaa konvolutten. Og oppe i det ene hjørnet stod det: Haster.

Per Haukeberg gik ind igjen. Gjorde et slag over kontorgulvet. Gik til telefonen og ringte op Øinæs.

Han spurte manden paa Øinæs om Garset var tilstede?

Nei, Garset hadde været i skogen siden tidlig morgen.

Saa spurte han efter Magnus Stern.

„Stern," tok manden op og røsten undret -— „studdenten reiste fra Øinæs igaarkveld, vet ikke Haukebergen det?"

„Det er vel" — han ringte av.

Det var i kveldingen han fandt sporet, som tok av opefter en tømmervei, ikke mer end et stenkast fra Øinæs-gaardene; siden bar det ind igjennem skogen.

Han gik i den unge Sterns skispor. Det var ikke ende til — for det var skare under trærne. Og sommetider maatte han dra paa smilet, saa uvettig hadde manden foran fart frem — i det værste ubrøite hadde han sat utfore og lik en veivild hadde han tat ind igjennem snar og busker, der lien laa fin nogen alen utmed. Stern hadde stupt ogsaa, ret som det var — og Per Haukeberg undret om han hadde hat stry i bøssepipen — ellers skulde løpet paa den gamle haglen være godt fuldstappet med sne ved disse tider . . .213

Nu hadde han vel reket slaget efter unge Stern en drøi time . . .

Han gik gamle Sterns erend. Han hadde den blaa konvolutten i inder-lommen. „Haster" stod det op i det ene

hjørnet . . .

Forhenværende adjunkt Stern hadde én søn, Magnus, likesom han, Per Haukeberg, hadde Smaa-Per.

Og likesom han, Per, stridde for at faa gutten slik makslet og laget, at han kunde smette ind i skorne, som en dag skulde staa og gape efter P. Haukeberg — saa sat vel gamle Stern og fiktet med nogenting borti mørket, han ogsaa, og stelte med talrækker, som gav sønnen i summa.

Hvad fanken andet gjaldt det om her i verden end at berge avkommet? Naar en mand hadde sat søn, saa hadde han sgu gjort fra sig det vigtigste — og fik han lykke til at se gutten artes paa faren, saa fik han si livet hadde tedd sig som kontant betaler. De som gik med fars-kjensle, kunde liknes med bergningsfolk: de gik fra gamlestuen og bar over i nybygningen, indbo og løsøre . . . Framsynte folk, som trygde sit mot øding og tilintetgjøring.

Per Haukeberg retnet ryggen.

Den mand som hadde søn han reknet med. Han fik late være med at gi ind klage . . .

Per Haukeberg stanset og saa op efter de nærmeste trærne; barken tafset sig paa furuleggen, som var guldblank i kveldsolen; og han214

syntes, han lugtet tyre . . . Tre uker herefter, og det tok til at kneppe i tiuren.

Sine bedste dager hadde han hat i skogen — og sine strieste. Nu laa det goddager og ventet paa ham i skogstillen, fik han helsen. Paa ham og Smaa-Per. Gutten hadde lyst til skogen, gutten hadde rette driften; han skalv som aspen naar han fik reke haresporet; han spiste knapt om kvelden, naar han skulde faa følge paa leken om morgningen . . .

I skogen hadde han levd sine bedste dager... Ja, han syntes nu minde paa minde kom nær, at det var skogen og han som hadde holdt ihop livet igjennem. Skogen hadde git ham fortjensten; skogen hadde git ham jagten. Og jagten, den vilde han nævne glæde — saa piskedø om han kjendte nogen anden.

Han og skogen . . .

Han hadde git skogen tanken og kraften — og skogen hadde lønnet ham. Det var mer end han kunde si om menneskene . . .

Skogen hadde ikke noget løfte git, — men holdt flerfoldig. Det hadde gaat omvendt med menneskene . . .

Og saalænge skogen stod og føtterne bar ham, saa skulde han og skogen holde ihop.

Nu led det mot vaarjagten tre uker herefter ... Og kanhænde fik han leve den dagen det blev Smaa-Per og ikke Garseten som sprang fore ham paa tiuren. —215

Per Haukeberg saa paa klokken. — Det var nær solefald og skyerne, som laa lik graa dun bortefter himmelhvælvingen, skiftet lét — blev rødlige; og somme blev klare som vin.

Like bortenom der han stod var det en grop i sneen — skierne hadde skaaret nedi, og unge Stern hadde rullet . . . Det var ikke første gangen — han var vel stygt medfaren ved disse tider, kunde han tænke, skaren var kvass.

Tankerne vendte sig mot Magnus Stern. Men nu kjendte han ikke agget -— agget til ham, som hadde bidt ham i bringen saa han var ved at miste sansingen for nogen timer siden. Det var døvet . . . Det var kommet langt indunder — det laa bare som en tyngd etsteds nær Sterns navn — og det vilde slukne naar han raakte ham og fik ham til folk igjen — fik sagt ham et og andet om toskeskapen hans — fik sendt ham hjem til gamle Stern, forhenværende adjunkt P. K. Stern, Kristiania . . .

At han hadde tat livet sit — det hadde han ingen gang hat nogen anke for, saa længe han hadde gaat. At ta livet — det trodde han ikke unge Stern til. Ta livet. — Det var ikke hver mands sak at ta livet sit . . . En fik være kar for at vinde paa livet — enten det var at ha det eller at ta det. Livet var ikke nogen barne-leke heller ... Og døden var ikke endefram at gaa indtil . . . den fik være voksen som tænkte sig dit. Eller sjuk.216

Men unge Stern laa vel overende bortmed en buske ved disse tider, kunde han tænke — stygt medfaren og dø'-træt.

Han øket farten og hauket. Saa Stern kunde høre det var folk — om han var indenfore høre-maal.

. . . Han hadde kjendt to som tok livet sit. To stykker. Flinke folk. Sharpere. Den ene hadde gjort ende paa betrodde midler. — Den andre hadde sat i stor omsætning, svær forretning. Og det var kommet daarlige tider, bankerne hadde kranglet, det hadde ikke villet sig for ham, — og han hadde vaaget sig længer end loven holdt lag . . . Saa hadde han ladd og fyrt.

Slikt var til at forstaa.

Begge to hadde de tapt. Begge to hadde de været nogen slaastbikjer, men tallene var blit mester paa dem. De hadde tapt og skulde under hælen . . . Dermed saa gik de av veien. De hadde tat livet for sin egen skyld.

Men for et andet menneskes ... for en kvindes? Det skulde en være blaut som et kvindfolk for at gaa i gang med.

For at tape imot kvindfolket, det fik en berede sig paa — det var tap om det var vinding det, og kanhænde det 'største tapet da . . . Men saa fik forstandig kar gjøre indsatsen derefter — og forlusten blev vel ikke større end en bar den, om en la ryggen til . . .

Unge Stern vilde ta livet sit . . . Han maatte217

smile. Nu, han kanhænde hadde faat den likeste lærdommen, livet eslet gi ham. Han vilde gaa bort og dø nu han kanhænde var kurert for livet! Han vilde gjøre slut paa det nu, han hadde faat fingrene borti kingelen hun hadde spundet rundt ham — nu hun hadde faat op øinene paa ham for det som hende og hendes var ... nu vilde han gaa bort og lukke dem for evig!

Nei, saa piskedø skulde han faa leve da! Og bli baade prest og provst! Make til presteemne gik vel knapt i skor — den som kunde faa sandheten i Anine, han var kar for at omvende baade negrer og nordmænd. Og slik en tænkte paa at slutte!

Det skulde bli løgn!

Per Haukeberg var mest i godlune da han lot det staa til ut over Storlien, ret ut mot kvelds-røden.

Magnus stod og støttet sig mot en furu.

Han holdt den ene haanden om bøssemundingen. Han kjendte ikke anden flek paa kroppen end der haandflaten suget sig ind i metalløpet; den skarpe staalmundingen brændte ham paa huden.

Han var stup-træt.

Ikke et skridt længer orket han flytte sig.

Han hadde spændt skierne av.

Ingenting kom ham ved længer. Han hadde218

faat et gnavsaar, men han hadde glemt det. Han hadde været skogræd, men det var forbi. — Han vilde sove; det var bare en ting han skulde gjøre først. Han skulde bukke sig og gape over bøssemundingen — og flytte hænderne ned efter løpet. Han skulde sove, han vilde lægge sig ned og sove . . . Først skulde han bare bukke sig.

Da hauket det. Det hauket like bak ham oppi lien.

Blikket tændte sig i øinene paa ham, musklerne strammet sig. Her kom folk. Her kom folk og urodde ham — nogen kom forbi som skulde videre -— han fik komme sig unda, han fik gjemme sig . . . Men han rørte sig ikke — han bare stirret opefter lien, og han hørte skrapingen av skierne . . /

Like bak ham braket det til.

Han løftet bøssen og snudde sig.

Han saa det var Haukeberg.

Straks efter kjendte han slaget av sin egen bøssekolbe, som traf ham i skulderen. Og det gik dott i øret paa ham av skuddet han hadde fyrt.

Per Haukeberg stod et sekund urørlig. Fem, seks alen fra unge Stern. En liten blaa røk bugtet sig imellem dem og blev væk. Krudtlugten blev igjen; Per Haukeberg trak den ind i et langt aandedrag.

Saa piskedø hadde Stern skutt efter ham !

Og han løftet haanden og tok om rypesækken— han hadde hørt smeldet av hagl bakom ryggen paa sig.

Saa gav han sig et skubb fremover med stavene, han strøk ned dit Stern stod, stødd mot en guldblank furulegg midt i kveldrøden.

Han slog næven om sin gamle hagle — endda stod gutten med den halv-løftet.

„Din tosk," skrek han — og røsten tvedelte sig for ham — „din toskete gutteflabb — og saa forbanna daarlig som du sigter!"